

Aan:
de voorzitter en leden van
provinciale staten van Drenthe

Assen, 13 januari 2005
Ons kenmerk 2/5.5/2005000249
Behandeld door de heer R. Haverkate (0592) 36 53 19
Onderwerp: Rapport Toerisme in cijfers 2004

Geachte voorzitter/leden,

In opdracht van de provincies Groningen, Fryslân en Drenthe voert het Instituut voor Service Management (ISM) reeds sinds een aantal jaren het onderzoek Toerisme in cijfers uit. Deze studie maakt deel uit van het project Toerdata-Noord en geeft inzicht in de aanbodzijde van de toeristische markt in Noord-Nederland. U kunt hierbij denken aan onderwerpen als het aantal accommodaties (naar type), de capaciteit, het aantal overnachtingen, de bezettingsgraden, de werkgelegenheid in de toeristische sector, bezoekersaantallen van attracties en evenementen, etc.

Het doet ons een plezier u het rapport Toerisme in cijfers 2004 te mogen aanbieden. Uit de studie blijkt dat het jaar 2003 een gemengd beeld laat zien voor het Drentse toerisme. Het aantal toeristische overnachtingen in Drenthe is met 2% afgenomen. Drenthe blijft daarmee iets achter bij de nationale daling. Overigens loopt dit beeld wel per accommodatietype uiteen.

Gunstig oogt daarentegen de ontwikkeling van de bezoekersaantallen van dagattracties. In 2003 ligt dit gemiddeld 5% hoger dan het niveau van het jaar ervoor. Dit steekt positief af bij de dalingen in Friesland (5%) en Groningen (4%). Ook kent Drenthe in 2003 dankzij gebeurtenissen als de vlindermarkt in Emmen, de Zuidlaardermarkt en de TT in Assen in het Noorden de evenementen met de hoogste bezoekersaantallen (met uitzondering van Delfsail).

Het rapport geeft een verdere toelichting op deze constatering.

Wij hopen dat hiermee uw interesse is gewekt en wensen u veel leesplezier.

Hoogachtend,

gedeputeerde staten van Drenthe,

, secretaris

, voorzitter

Bijlage(n):
cs/jh/coll.

Toerisme in Cijfers

2004

Toerdata Noord is een samenwerkingsverband van de provincies Groningen, Friesland en Drenthe. De uitvoering is in handen van het Instituut Service Management van de Christelijke Hogeschool Nederland.

INSTITUUT SERVICE MANAGEMENT
T.a.v. Toerdata Noord

Postbus 1298
8900 CG Leeuwarden
tel: 058-2330550
fax: 058-2330501

M. de Haas
drs. P.H. Huig

Samenvatting Toerisme in Cijfers 2004

De resultaten van Toerisme in Cijfers zijn afkomstig uit een database met gegevens van ruim 2400 toeristisch-recreatieve bedrijven in Groningen, Friesland en Drenthe. Er wordt gestreefd naar volledigheid van de database door jaarlijkse actualisering van het adressenbestand. Daarnaast is onder andere gebruik gemaakt van gegevens van het CBS, het NRIT, Respons Evenementenmonitor, Provinciale Werkgelegenheidsregisters en LISA.

Het **totaal aantal toeristische overnachtingen** in vergelijking met het jaar 2002 is in Noord-Nederland in 2003 nagenoeg gelijk gebleven. In Friesland is het aantal overnachtingen met 2 % toegenomen. In Groningen is het aantal gelijk gebleven en in Drenthe is het aantal overnachtingen met 2% afgenomen.

In de drie noordelijke provincies zijn in het jaar 2003 ruim 21,6 miljoen overnachtingen geregistreerd. Om een **vergelijking** voor 2003 mogelijk te maken met **landelijke cijfers** van het CBS moeten de overnachtingen van de watersport, de vaste kampeerplaatsen, logies/ontbijt en de tweede woningen van de totale overnachtingen van Toerdata Noord worden afgetrokken. Het CBS laat deze 4 categorieën buiten beschouwing bij het berekenen van haar gegevens.

Zonder de 4 beschreven categorieën zijn er volgens Toerdata Noord net als vorig jaar 13,9 miljoen overnachtingen geregistreerd. Het CBS heeft voor **Noord-Nederland** in 2003 11,9 miljoen overnachtingen geregistreerd, hetgeen onder de waarneming van Toerdata Noord ligt. Dit komt onder andere doordat het CBS in tegenstelling tot Toerdata Noord de kleine bedrijven buiten beschouwing laat.

Het CBS heeft berekend dat er in **heel Nederland** 81,2 miljoen overnachtingen hebben plaatsgevonden. Dit is een afname van bijna 1,5 procent ten opzichte van 2002. Het marktaandeel van Noord-Nederland is iets toegenomen.

De totale toeristische-recreatieve werkgelegenheid in Noord-Nederland is ten opzichte van 2002 gestegen met 2,7%, vorig jaar is ongeveer een zelfde stijging waargenomen. De stijging in de werkgelegenheid in de drie noordelijke provincies loopt parallel met de landelijke trend. Het aandeel van de toeristisch-recreatieve werkgelegenheid ten opzichte van de totale werkgelegenheid is in Friesland 7,8% Dit percentage is nagenoeg gelijk gebleven. In Groningen is het aandeel 5,9% (was 5,7%) en in Drenthe is het aandeel van toerisme en recreatie 6,3% en dat was 6,1 % in 2002.

Door het combineren van cijfermateriaal van Toerdata Noord en het NRIT is er berekend dat er in het jaar 2002 ruim 1,8 miljard euro is **uitgegeven** in de **toeristische-recreatieve** sector in Noord-Nederland.

Het aantal geregistreerde **hotels** in Noord-Nederland is ten opzichte van het jaar 2002 met 3 hotels toegenomen. De bedden capaciteit is met 2% toegenomen. De bezettingsgraad is met 2 procentpunt afgenomen. Omdat de capaciteit is toegenomen is ondanks de iets lagere bezettingsgraad het aantal overnachtingen nagenoeg gelijk gebleven. Het aantal overnachtingen is in Friesland gestegen (5%), in Groningen gelijk gebleven en in Drenthe afgenomen (7%).

Het aantal geregistreerde overnachtingen bij **logies- en ontbijtadressen** is in 2003 fors toegenomen ten opzichte van het jaar ervoor. Dit geldt voor alle drie provincies.

Het jaar 2003 is voor de **campingbranche** een goed jaar geweest. Het totaal aantal overnachtingen op kampeerterreinen is met 2% gestegen ten opzichte van 2002. Dit komt vooral doordat de toeristische standplaatsen in de fantastische zomer van 2003 beter bezet waren. Dit geldt voor alle drie provincies.

Het aantal overnachtingen in Noord-Nederland in **recreatiewoningen** (verhuurwoningen en tweede woningen) is afgenomen in vergelijking met het jaar 2002. Deze afname bedraagt 2%. De daling heeft plaatsgevonden in Groningen en Drenthe. In Friesland is het aantal overnachtingen in recreatiewoningen gestegen.

Het aantal overnachtingen in Noord-Nederland in **groepsaccommodaties** is nagenoeg gelijk gebleven. De capaciteit is ook niet veranderd. De bezettingsgraad is met 1 procentpunt gedaald..

In 2003 zijn er twee **jachthavens** bijgekomen. Het totaal aantal ligplaatsen is toegenomen met ruim één procent. Het aantal overnachtingen is in alle drie provincies iets toegenomen. De verhuurgraad van vaste ligplaatsen is gelijk gebleven. Dit is al enkele jaren het geval.

Het aantal bootverhuurbedrijven is gelijk gebleven en het aantal **verhuurboten** is in 2003 iets gestegen met 2%. Het aantal dagen dat een bepaald boottype is verhuurd, is voor alle boottypes in de mooie zomer van 2003 gestegen. Het aantal overnachtingen in de watersportbranche (jachtverhuur en jachthavens) is ten opzichte van 2002 gestegen met 3%.

Het aantal **brug-en sluispassages** in Noord-Nederland is in 2003 nog nooit zo hoog geweest.

De **dagattracties** in Noord-Nederland hebben in 2003 ongeveer evenveel bezoekers gehad dan in het jaar ervoor. In Drenthe kregen de dagattracties meer bezoekers terwijl in de andere twee provincies de bezoekers zijn afgenomen. Het bezoek aan zwembaden is toegenomen terwijl het bezoek aan musea is afgenomen.

Delfsail is in 2003 veruit het best bezochte **evenement** met 900.000 bezoekers. Een aantal grote kermissen hebben veel bezoekers getrokken en staan in de top vijf van evenementen met meeste bezoekers.

Inhoudsopgave

1. INLEIDING	8
1.1 <i>Het project Toerdata Noord</i>	8
1.2 <i>Leeswijzer Toerisme in Cijfers 2004</i>	9
1.3 <i>Verklaring verschillen Toerisme in Cijfers en CBS-statistiek</i>	10
2. OVERNACHTINGEN IN NOORD-NEDERLAND	12
2.1 <i>Overnachtingen per provincie</i>	12
2.2 <i>Vergelijking noordelijk overnachtingcijfer ten opzichte van landelijke cijfermateriaal</i>	12
3. WERKGELEGENHEID	16
3.1 <i>Inleiding</i>	16
3.2 <i>Totale toeristisch-recreatieve werkgelegenheid</i>	16
3.3 <i>Werkgelegenheid logiesaccommodaties</i>	19
3.4 <i>Werkgelegenheid in de watersport</i>	20
4. BESTEDINGEN	22
4.1 <i>Bestedingen verblijfstoeristen in Noord-Nederland</i>	22
4.2 <i>Bestedingen dagtoeristen in Noord-Nederland</i>	22
5. VERBLIJFSRECREATIE	24
5.1 HOTELS / PENSIONS	26
<i>Hotels / pensions in de drie noordelijke provincies (zie ook bijlage 2)</i>	26
<i>Hotels / pensions in Groningen</i>	28
<i>Hotels / pensions in Friesland</i>	29
<i>Hotels / Pensions in Drenthe</i>	30
5.2 LOGIES EN ONTBIJT	32
<i>Logies en ontbijt in de drie noordelijke provincies (zie ook bijlage 3)</i>	32
<i>Logies en ontbijt in Groningen</i>	33
<i>Logies en ontbijt in Friesland</i>	33
<i>Logies en ontbijt in Drenthe</i>	33
5.3 KAMPEERTERREINEN	36
<i>Kampeerterreinen in de drie noordelijke provincies (zie ook bijlage 4)</i>	38
<i>Kampeerterreinen in Groningen</i>	39
<i>Kampeerterreinen in Friesland</i>	40
<i>Kampeerterreinen in Drenthe</i>	41
5.4 RECREATIEWONINGEN	44
<i>Recreatiewoningen in de drie noordelijke provincies (zie ook bijlage 5)</i>	45
<i>Recreatiewoningen in Groningen</i>	46
<i>Recreatiewoningen in Friesland</i>	47
<i>Recreatiewoningen in Drenthe</i>	48
5.5 GROEPSACCOMMODATIES	50
<i>Groepsaccommodaties in de drie noordelijke provincies (zie ook bijlage 6)</i>	50
<i>Groepsaccommodaties in Groningen</i>	52
<i>Groepsaccommodaties in Friesland</i>	53
<i>Groepsaccommodaties in Drenthe</i>	54
6. WATERSPORT	56
6.1 JACHTHAVENS	56
<i>Jachthavens in de drie noordelijke provincies (zie ook bijlage 7)</i>	57
<i>Jachthavens in Groningen</i>	58
<i>Jachthavens in Friesland</i>	58
<i>Jachthavens in Drenthe</i>	58
6.2 JACHTVERHUUR.....	60

<i>Jachtverhuur in de drie noordelijke provincies (zie ook bijlage 8)</i>	61
<i>Jachtverhuur in Groningen</i>	61
<i>Jachtverhuur in Friesland</i>	62
<i>Jachtverhuur in Drenthe</i>	62
6.3 BRUG- EN SLUISTELLINGEN	63
<i>Brug- en sluisstellingen in Groningen</i>	64
<i>Brug- en sluisstellingen in Friesland</i>	64
<i>Brug- en sluisstellingen in Drenthe</i>	64
7. DAGATTRACTIES EN EVENEMENTEN	66
7.1 DAGATTRACTIES	66
7.1.1 <i>Dagattracties uitgesplitst naar categorie</i>	67
7.1.2 <i>Top tien dagattracties per provincie</i>	67
7.1.3 <i>Historisch overzicht 25 grootste dagattracties van Noord-Nederland</i>	69
7.2 EVENEMENTEN	70
7.2.1 <i>Top vijf evenementen per provincie</i>	70

Bijlage: Tabellenboek Toerisme in Cijfers 2004

1. Inleiding

1.1 *Het project Toerdata Noord*

De werkgroep Toerdata Noord publiceert vanaf 1996 een analyse van de vraag-en aanbodzijde van toerisme in Groningen, Friesland en Drenthe. Sinds vier jaar is de uitvoering van de onderzoeken en de rapportage van Toerdata Noord in handen van het Instituut Service Management, het dienstencentrum van de Christelijke Hogeschool Nederland.

De provincies Groningen, Friesland en Drenthe zijn de opdrachtgever en hebben zitting in de werkgroep Toerdata Noord.

Toerdata Noord maakt de volgende rapporten:

Consumentenonderzoek Toerisme (één keer per twee jaar)

Het Consumentenonderzoek geeft een beschrijving van het profiel, het keuze-, boekings- en vakantiegedrag en de waardering van toeristen die hun vakantie in Groningen, Friesland of Drenthe hebben doorgebracht.

Toerisme in Cijfers (jaarlijks)

Het rapport Toerisme in Cijfers geeft een overzicht van de capaciteit, bezettingsgraad, overnachtingscijfers van de logiesverstrekkers (campings, hotels etc.) Er wordt aandacht besteed aan toeristische werkgelegenheid en bestedingen en tenslotte komen de bezoekersaantallen van dagattracties en evenementen aan bod.

Opzet onderzoek Toerisme in Cijfers

Het onderzoek Toerisme in Cijfers heeft dezelfde onderzoeksopzet als voorgaande jaren. In het begin van het jaar is een vragenformulier naar de ondernemers gestuurd. Enkele maanden later volgde een rappel.

1.2 Leeswijzer Toerisme in Cijfers 2004

Toerisme in Cijfers 2004 is de negende rapportage in deze reeks van Toerdata Noord. Er zijn gegevens gepresenteerd over de werkgelegenheid, de capaciteit, de bezettingsgraad en het aantal overnachtingen in de toeristisch-recreatieve sector. De meeste cijfers in dit rapport hebben betrekking op de periode van 2001 tot en met 2003, tenzij anders vermeld. Bij de werkgelegenheid worden de cijfers vergeleken met het basisjaar 1996.

Toerdata Noord definieert de volgende toeristische categorieën.

- 1 Verblifsrecreatie
 - Hotels / pensions
 - Logies / ontbijt
 - Kampeertreinen
 - Recreatiewoningen
 - Groepsaccommodaties
- 2 Watersport
 - Jachthavens
 - Jachtverhuur
 - Brug- en sluisstellingen
- 3 Dagattracties
 - Attractiepark
 - Ambacht
 - Museum
 - Dierentuin
 - Subtropische zwembaden / sportaccommodaties
 - Overig
- 4 Evenementen

Regionale indeling

Het cijfermateriaal is per toeristenregio samengesteld. De uitklapbare overzichtskaart achterin dit rapport geeft een overzicht van de twaalf regio's.

De provincies zijn onderverdeeld in de volgende twaalf toeristische regio's.

- **Groningen**

West-Groningen

Groningen-Haren

Eemsmond

Oost-Groningen

- **Friesland**

Waddeneilanden

Friese Merengebied

Friese IJsselmeerkust

Zuidoost-Friesland

Overig Friesland

- **Drenthe**

Noord-Midden Drenthe

Zuidwest-Drenthe

Zuidoost-Drenthe

Terugwerkende kracht

Indien cijfers in dit rapport afwijken van die in een vorige rapportage dan kunnen de cijfers in dit rapport als de meest nauwkeurige worden beschouwd. Dit komt door de toenemende respons en omdat de toeristisch-recreatieve ondernemers de laatste twee jaar de kans hebben gehad om op de vragenlijst gegevens tot en met drie jaargangen terug te verifiëren en zondig aan te passen.

Aandachtspunten:

- Bij het bestuderen van de resultaten moet er rekening gehouden worden met het feit dat in bepaalde gevallen de absolute aantallen klein zijn. Dit kan voorkomen bij regioanalyses. Een grote relatieve groei kan in absoluut aantal gering zijn.
- In dit rapport worden in de meeste gevallen relatieve veranderingen beschreven. De absolute dalingen en stijgingen van de verschillende thema's zijn af te lezen uit de tabellen in de bijlagen.
- De bedrijven waarvan gegevens zijn verwerkt in dit onderzoek zijn bedrijven die geregistreerd staan in de database van Toerdata Noord. Er wordt gestreefd naar volledigheid van de database door jaarlijkse actualisering van het adressenbestand.
- Dit jaar is er extra aandacht besteed aan de sectoren Logies en Ontbijt en Jachthavens. Daardoor is het aantal geregistreerde bedrijven in de database gestegen.

In hoofdstuk twee zijn de totale overnachtingen van alle verblijfscategorieën beschreven. Hoofdstuk drie gaat nader in op de werkgelegenheid in de toeristisch-recreatieve sector. In hoofdstuk vier komen de bestedingen aan de orde. Vervolgens komt in hoofdstuk vijf cijfermateriaal met betrekking tot de verschillende categorieën van verblijfsrecreatie aan bod. Tenslotte komen respectievelijk in hoofdstuk zes en zeven de ontwikkelingen met betrekking tot de watersport en de bezoekersaantallen van de noordelijke dagattracties / evenementen aan de orde. De categorie evenementen is dit jaar voor de derde keer in het rapport opgenomen.

1.3 Verklaring verschillen Toerisme in Cijfers en CBS-statistiek

Er zijn net als vorig jaar enkele verschillen met vergelijkbare rapportages van het CBS. Deze verschillen zijn verklaard in onderstaande tabel.

Tabel 1.1 Verschillen CBS / Toerdata Noord met betrekking tot verblijfsrecreatie

	Toerdata Noord	CBS
Steekproef	Integraal	Steekproef (ca 30%) Gestratificeerd (regio, type en grootte)
Toeristische standplaatsen	4 slaapplekken per standplaats Alle kampeerterreinen Inclusief kamperen op vaste standplaatsen	5 slaapplekken per standplaats Alleen bedrijven met >20 slaapplekken Niet
Tweede woningen	Wel	Niet
Huurbungalows	Geen ondergrens	Alleen complexen, >20 slaapplekken
Watersport	Verhuur jachten, slaapplekken, etc.	Geen slaapplekken
Groepsaccommodatie	> 10 slaapplekken	Groepsaccommodatie > 20 slaapplekken
Hotels	Geen grens	Ondergrens (>5 slaapplekken)
Logies en ontbijt	Wel publicatie	Geen publicatie
Seizoen	Standaard openingstijden	Maatwerk openingstijden
Respons	2500 vragenlijsten, respons 1500	Minimaal 75% per cel, bedrijven
Frequentie	Jaarlijks	Maandelijks

Bron: CBS, Toerdata

Uit bovenstaande tabel blijkt dat Toerdata Noord een groter deel van de toeristische sector in beeld brengt. Naast de hierboven genoemde verschillen publiceert Toerdata Noord cijfermateriaal per provincie en regio, opgesplitst naar verblijfscategorie. Dit concept is uniek in Nederland.

2. Overnachtingen in Noord-Nederland

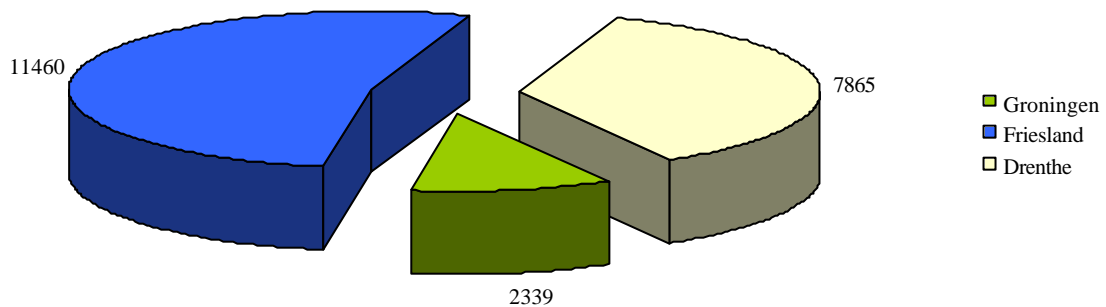
(zie ook bijlage 13)

In dit hoofdstuk zijn alle overnachtingscijfers van de verschillende logiesverstrekkende ondernemingen (inclusief watersport) samengevoegd. Het geeft een totaalbeeld van het aantal overnachtingen in desbetreffend jaar uitgesplitst naar provincie. Op de volgende bladzijden zijn de overnachtingcijfers te vinden, uitgesplitst naar regio en jaar.

2.1 *Overnachtingen per provincie*

Uit het onderstaande cirkeldiagram blijkt dat Friesland in 2002 ruim de helft van het aantal overnachtingen voor zijn rekening neemt. In Drenthe vindt ongeveer 34% van het aantal overnachtingen plaats, in Groningen ruim 12%.

Grafiek 2.1: Totaal aantal overnachtingen (x 1000) in Noord-Nederland, per provincie over 2003

2.2 *Vergelijking noordelijk overnachtingcijfer ten opzichte van landelijke cijfermateriaal*

Het NRIT heeft berekend in het rapport “Toerisme in Nederland: Het gebruik van logiesaccommodaties” dat er in heel Nederland 81,2 miljoen overnachtingen hebben plaatsgevonden in 2003. Vergeleken met 2002 betekent dit een afname van ruim 1%. Volgens het NRIT vindt 15% van het aantal landelijke overnachtingen plaats in de noordelijke drie provincies. Dit komt neer op 11,9 miljoen overnachtingen.

Om dit cijfer te kunnen vergelijken met het cijfer dat Toerdata Noord heeft berekend voor Noord-Nederland moeten de overnachtingen van de watersport, de vaste kampeerplaatsen, logies / ontbijt en de tweede woningen van de totale overnachtingen worden afgetrokken. Het NRIT is at deze 4 categorieën buiten beschouwing bij het berekenen van haar gegevens (zie voor de uitleg van de verschillen hoofdstuk 1.3). Zonder de 4 beschreven categorieën zijn er volgens Toerdata Noord 13,9 miljoen overnachtingen geregistreerd.

Tabel 2.1 Totaal aantal overnachtingen (x 1000) naar verblijfs categorie en provincie (2000-2003)

	Groningen	Friesland	Drenthe	Totaal
Totaal 2003	2339	11460	7865	21664
Hotel/Pension	529	1155	566	2250
Bed & Breakfast	26	34	27	87
Kampeertreinen (toeristisch)	464	1987	1993	4444
Kampeertreinen (vast)	503	2666	2037	5206
Groepsaccommodaties	70	980	354	1404
Recreatiewoningen (verhuur)	499	2851	2452	5803
Tweede woningen	102	258	399	759
Watersport	146	1529	37	1712
Totaal 2002	2317	11208	8043	21568
Hotel/Pension	532	1101	608	2241
Bed & Breakfast	19	26	18	63
Kampeertreinen (toeristisch)	418	1913	1942	4273
Kampeertreinen (vast)	502	2663	2029	5194
Groepsaccommodaties	64	993	357	1414
Recreatiewoningen (verhuur)	542	2770	2661	5973
Tweede woningen	99	247	394	740
Watersport	142	1494	35	1670
Totaal 2001	2309	10950	7723	20982
Hotel/Pension	499	1.112	606	2.217
Bed & Breakfast	19	22	14	56
Kampeertreinen (toeristisch)	394	1.759	1.701	3.855
Kampeertreinen (vast)	535	2.674	2.070	5.279
Groepsaccommodaties	62	984	393	1.439
Recreatiewoningen (verhuur)	558	2.646	2.525	5.729
Tweede woningen	87	229	378	694
Watersport	156	1522	35	1713

Bron: Toerdata Noord

Tabel 2.2: Totaal aantal overnachtingen per regio over 2003

	Hotel Pension	Logies en Ontbijt	Kampeert-terreinen (toer)	Kampeert-terreinen (vast)	Groeps-acco	Recreatie-woningen (verhuur)	Tweede woningen	Watersport	Totaal
Groningen	529	26	464	503	70	499	102	146	2339
Friesland	1155	34	1987	2666	980	2851	258	1529	11460
Drenthe	566	27	1993	2037	354	2452	399	36	7865
West-Groningen	26	8	185	134	27	125	25	45	574
Groningen-Haren	230	5	37	28	8	0	19	26	352
Eemsmond	61	4	70	95	15	106	5	29	384
Oost-Groningen	212	9	173	247	20	269	53	46	1029
Waddeneilanden	578	2	674	583	581	2001	0	16	4434
Friese Merengebied	143	7	328	554	229	410	135	854	2659
Friese IJsselmeerkust	180	13	577	949	80	281	76	501	2656
Zuidoost-Friesland	115	1	277	341	69	129	35	45	1012
Overig Friesland	139	10	132	240	21	31	13	114	698
Noordmidden-Drenthe	328	8	707	1163	177	347	222	30	2982
Zuidwest-Drenthe	130	14	712	646	96	396	126	7	2127
Zuidoost-Drenthe	109	5	574	229	81	1708	51	0	2756
Totaal	2250	87	4444	5206	1404	5803	759	1711	21664

Bron Toerdata Noord

Totaal aantal overnachtingen in vergelijking met 2002

Het totaal aantal overnachtingen in Noord-Nederland is in 2003 nagenoeg gelijk gebleven ten opzichte van het jaar 2002. In Drenthe is het aantal overnachtingen afgenomen (2%), terwijl in Friesland (2%) en in Groningen (1%) het aantal overnachtingen is toegenomen. Het totaal aantal overnachtingen in Noord-Nederland over 2003 bedroeg, net als het jaar ervoor, ruim 21 miljoen.

Het weer in 2003

De zomer begon in 2003 al in juni. De maand juni is een zeer warme, zonnige en droge maand geworden. De zon scheen in juni gemiddeld veel vaker dan normaal. De zon heeft zich iedere dag in juni laten zien. Ook daarna liet de zomer zich van zijn beste kant zien. Juli was ook zeer warm en zonnig en dit zette zich in augustus voort. Hierdoor behoorde de zomer van 2003 tot de warmste sinds het begin van de metingen in 1706. De maand augustus begon met een hittegolf van twee weken, de op drie na langste hittegolf in zeker honderd jaar. De warmte was uitzonderlijk: De Bilt noteerde in deze maand een recordaantal van 7 tropische dagen met 30 graden of warmer. Ook het weer in september en oktober was geschikt om allerlei zaken buiten te ondernemen. De mooie zomer heeft waarschijnlijk invloed gehad op het aantal overnachtingen op kampeerterreinen. Vooral de toeristische overnachtingen zijn in 2003 toegenomen.

Het weer in de voorgaande jaren

2002 begon goed. Mei was warm en droog. Ook juni was een warme maand. Het weer was in een aantal perioden licht wisselvallig. Juli begon slecht. Het was lange tijd wisselvallig en nat. Eind juli verbeterde het weer en september was droog en zonnig. In 2001 was het weer in het kampeerseizoen wisselend maar zeker niet te koud. Mei was een topper. In augustus was er sprake van een hittegolf. Met uitzondering van de maand juli was de zomer van 2000 zeer goed te noemen. De zomer van 1999 was redelijk tot goed.

3. Werkgelegenheid

3.1 Inleiding

Voor het berekenen van de werkgelegenheid in de sector Recreatie en Toerisme (R&T) dient deze sector eerst nauwkeurig te worden afgebakend. Hiervoor wordt gebruik gemaakt van een indeling die het ETIN enkele jaren geleden heeft gemaakt¹. Voor deze afbakening wordt de sector R&T opgedeeld in de volgende zeven deelsectoren: horeca, logies, cultuur-recreatie-sport-amusement, personenvervoer, reisorganisaties, recreatiegoederen en overige detailhandel. Een afbakening van deze deelsectoren staat in tabel 12 in de bijlage. De cijfers in dit hoofdstuk hebben betrekking op het totaal aantal banen (fulltime plus parttime²). In de tabellen 1a en 1b in de bijlage zijn ook cijfers over fulltime en parttime banen afzonderlijk weergegeven.

3.2 Totale toeristisch-recreatieve werkgelegenheid

Gemiddeld is de werkgelegenheid in de sector R&T in de drie noordelijke provincies in 2003³ gegroeid met 2,7% tot een totaal van 49.600 banen. Deze groei is veel hoger dan die van de totale werkgelegenheid in het Noorden (0,8%). Sinds 1996 is het aantal banen in de sector R&T met 30% toegenomen. Ook over deze langere periode is de groei beduidend hoger dan die van de totale werkgelegenheid die in dezelfde periode met 18% is gegroeid. In heel Nederland is de procentuele groei van de sector R&T sinds 1996 vergelijkbaar met die in de drie noordelijke provincies.

¹ ETIN Adviseurs: Werkgelegenheid in Toerisme en recreatie in Nederland, toesnijding Lisa bestand. Tilburg, augustus 1998.

² In Groningen en Friesland worden banen van minimaal 15 uur per week tot fulltime banen gerekend; in Drenthe ligt deze grens op 12 uur.

³ In Groningen en Friesland is de peildatum 1 mei; in Drenthe is dit 1 april.

Tabel 3.1 Werkgelegenheid (fulltime + parttime) in de sector Recreatie en Toerisme naar deelsector, 2003

	Groningen	Friesland	Drenthe	N.Ned.	Nederland (x 1000)
Horeca	7854	8527	4206	20587	225,2
Logies	1420	3259	2715	7394	65,7
Cultuur, recreatie, sport en amusement	3448	4307	2277	10032	73,3
Personenvervoer	1709	2469	1584	5762	87,4
Reisorganisaties en –bemiddeling	566	478	256	1300	24,6
Recreatiegoederen	669	1963	571	3203	18,9
Overige detailhandel	305	812	227	1344	8,3
Totaal R&T	15971	21815	11836	49622	503,4
Aandeel totale werkgelegenheid	5,90%	7,80%	6,30%	6,80%	6,70%
2002	15396	21607	11316	48319	501,1
2001	14850	20832	11474	47156	490,7
2000	14386	19546	11692	45624	474,2
1999	14074	18704	11663	44441	460,4
1998	13463	18855	10964	43282	443,9
1997	12455	17593	10589	40637	420,4
1996	11777	16845	9595	38217	397,4

Bron: Provinciale Werkgelegenheidsregisters, LISA

Groningen

Ondanks een daling van de totale arbeidsmarkt in de provincie Groningen met 0,6% wist de sector R&T in de periode 2002-2003 toch een groei te realiseren van 3,7%. Dit komt neer op een banengroei van 575 arbeidsplaatsen. Deze groei kwam voornamelijk tot stand in de deelsector cultuur, recreatie, sport en amusement. Ook over de langere periode 1996-2003 heeft de sector R&T het goed gedaan met een groei van 36%. Dit is de hoogste groei van de drie noordelijke provincies en ruim twee maal zoveel als de totale banengroei over dezelfde periode in de provincie Groningen. Bijna de helft van deze banengroei kwam tot stand in de Horeca.

Friesland

Over de periode 2002-2003 was in Friesland de groei in de sector R&T 200 banen of 1,0%. Deze groei is vergelijkbaar met de totale werkgelegenheidsgroei in Friesland. Over de periode 1996-2003 bedraagt de groei 5000 banen. Dit komt neer op een groei van 30%. De sector R&T presteert hiermee ruim beter dan de totale Friese economie, die in dezelfde periode een groei liet zien van 22%. Het is wel opvallend dat een belangrijk deel van de groei in de sector R&T betrekking heeft op parttime-banen van minder dan 15 uur per week. Bij de andere twee provincies is dit veel minder het geval. In de periode 1996-2003 is het aantal parttime banen maar liefst met 50% toegenomen, tegen een groei van 17% bij de fulltime-banen. In aantallen uitgedrukt komt dit neer op 2000 fulltime banen en 3000 parttime-banen. Wanneer wordt gekeken naar de deelsectoren dan blijkt dat in absolute zin, de grootste groei is gerealiseerd in de horeca. Deze groei heeft echter uitsluitend betrekking op parttime banen, terwijl het aantal fulltime-banen in de afgelopen zeven jaar nauwelijks is toegenomen. Qua procentuele groei hebben de deelsectoren cultuur / recreatie / sport / amusement en personenvervoer het goed gedaan.

Drenthe

In tegenstelling tot voorgaande jaren is in Drenthe de sector R&T in 2003 het meest gegroeid. Het aantal banen nam hier toe met ruim 500, wat neerkomt op een groei van 4,6%. Deze toename werd voornamelijk gerealiseerd in de deelsectoren personenvervoer en cultuur, recreatie, sport en amusement. Over de periode 1996-2003 komt Drenthe daarmee uit op een groei van 23%. Dit is wat lager dan in de andere provincies, maar nog altijd bijna twee keer zo hoog als de groei van de totale Drentse werkgelegenheidsgroei. Deze groei kwam voornamelijk tot stand in de deelsectoren cultuur etc., logies en personenvervoer. De Horeca blijft met een groei van 7% over de laatste zeven jaar nogal achter.

Tabel 3.2 Werkgelegenheidsgroei (fulltime + parttime) naar R&T-bedrijfsklasse, 1996-2003

	Groningen		Friesland		Drenthe		Ned
	Banen groei	In %	Banen groei	In %	Banen groei	In %	In %
Horeca	1910	33%	1696	25%	242	6%	21%
Logies	146	13%	565	21%	649	29%	20%
Cultuur, recreatie, sport en amusement	526	22%	947	29%	629	40%	30%
Personenvervoer	520	49%	876	58%	241	22%	46%
Reisorganisaties en -beniddeling	121	30%	183	56%	-31	-12%	10%
Recreatiegoederen	96	20%	335	22%	209	58%	34%
Overige detailhandel	46	17%	160	25%	29	14%	12%
Totaal R&T	3365	29%	4762	28%	1968	20%	26%

Bron: Provinciale Werkgelegenheidsregisters, LISA

3.3 Werkgelegenheid logiesaccommodaties

De cijfers over de deelsector logies kunnen nog wat nader worden gespecificeerd aan de hand van de subklassen. In onderstaande tabel zijn deze cijfers van de drie provincies weergegeven. Nadeel van een dergelijke detaillering is wel dat er soms grote schommelingen kunnen optreden doordat gegevens van één of enkele bedrijven het totaal nogal kunnen beïnvloeden. Het is daarom beter om deze gegevens over een wat langere periode te beschouwen.

Tabel 3.3 Werkgelegenheids groei (fulltime + parttime) logiesaccommodaties, 1996-2003

	1996	2002	2003	Groei 2002-2003	Groei 1996-2003
Groningen					
Hotels, pensions	778	870	971	12%	25%
Jeugdherbergen, kamphuizen e.d.	19	15	11	-27%	-42%
Kampeertreinen	181	218	208	-5%	15%
Bungalowparken	150	216	230	6%	53%
Totaal Groningen	1128	1319	1420	8%	26%
Friesland					
Hotels, pensions	1708	2072	2009	-3%	18%
Jeugdherbergen	134	143	144	1%	7%
Kampeertreinen	501	622	622	0%	24%
Bungalowparken	398	469	484	3%	22%
Totaal Friesland	2741	3306	3259	-1%	19%
Drenthe					
Hotels, pensions	1180	1477	1405	-5%	19%
Jeugdherbergen	102	90	101	12%	-1%
Kampeertreinen	431	550	492	-11%	14%
Bungalowparken	496	700	717	2%	45%
Totaal Drenthe	2209	2817	2715	-4%	23%
Nederland					
Hotels, pensions	39438	47524	46796	-2%	19%
Overige logiesaccommodaties	14889	17797	17693	-1%	19%
Totaal Nederland	54327	65321	64489	-1%	19%

Bron: Provinciale Werkgelegenheidsregisters, LISA

Groningen

In Groningen is het aantal banen bij de logiesaccommodaties met 8% gestegen. Deze toename wordt veroorzaakt door de groei bij de deelsectoren hotels / pensions en bungalowparken. Sinds 1996 komt Groningen daarmee op een groei van 26% in deze deelsector. Over de laatste zeven jaar gemeten komt Groningen daarmee op de grootste groei bij de logiesaccommodaties.

Friesland

In Friesland is de werkgelegenheid bij de logiesaccommodaties het afgelopen jaar licht gedaald. Deze daling kwam volledig voor rekening van de hotels / pensions, waar het aantal banen met drie procent daalde. Gerekend over de laatste zeven jaar is de ontwikkeling in de deelsector logies vergelijkbaar met die van Nederland.

Drenthe

Ook in Drenthe daalde de werkgelegenheid bij de logiesaccommodaties. Zowel bij de kampeerterreinen als bij de hotels / pensions werd een flinke daling gemeten. Ondanks deze terugloop is sinds 1996 het aantal banen in deze sector met 23% toegenomen, wat hoger is dan het landelijk gemiddelde.

3.4 Werkgelegenheid in de watersport

De watersport is een belangrijk onderdeel van de toeristische sector in Friesland. Om ook de ontwikkeling in deze sector in beeld te brengen is op dezelfde wijze als bij de totale sector R&T een selectie gemaakt van bedrijfs(sub)klassen die tot de watersport gerekend kunnen worden. In onderstaande tabel is de ontwikkeling van de watersport in Friesland weergegeven vanaf 1999⁴. Na een lichte afname in 2002 is de werkgelegenheid in de watersport in 2003 opnieuw toegenomen met 3%. Het beeld in 2003 is nogal verschillend. In de passagiersvaart is het aantal banen behoorlijk afgenomen. Terwijl de overige categorieën, behalve de zeilscholen, een toename laten zien. Gemeten over de afgelopen vier jaar heeft de watersport het goed gedaan. Het totale aantal banen is toegenomen met 18%. De watersport heeft het in dat opzicht beter gedaan dan de totale sector R&T. Alleen bij de jachthavens is in deze vier jaar het aantal banen licht gedaald. In alle andere deelsectoren is de werkgelegenheid met minimaal 10 procent toegenomen.

Tabel 3.4 Werkgelegenheidsgroei (fulltime + parttime) watersport Friesland, 1999-2003

	1999	2002	2003	Groei 2002-2003	Groei 1999-2003
Jachthavens	328	300	312	4%	-5%
Bootverhuur	566	579	624	5%	10%
Zeilscholen	69	113	113	0%	64%
Passagiersvaart (charters en rondvaart)	366	516	432	-16%	18%
Jachtwerven	1282	1385	1477	7%	15%
Overige watersportgebonden industrie	508	722	746	3%	47%
Watersportgebonden handel en dienstverlening	424	436	467	7%	10%
Totaal	3543	4069	4171	3%	18%

Bron: Werkgelegenheidsregister Friesland

⁴ Vanwege een definitiewijziging bij de bedrijfsindeling is het niet mogelijk om van voor 1999 vergelijkbare cijfers te berekenen.

4. Bestedingen

Bij het bepalen van de uitgaven van de toeristen in de drie noordelijke provincies is gebruik gemaakt van cijfermateriaal uit de Toerdata Noord-rapportages “Consumentenonderzoek Toerisme 2002” en de cijfers uit dit rapport “Toerisme in Cijfers 2004”. Cijfermateriaal met betrekking tot dagtochten zijn ontleend aan het rapport “Dagrecreatie in Nederland 2002 / 2003” van het NRIT.

4.1 Bestedingen verblijfstoeristen in Noord-Nederland

Tabel 4.1 Totaaluitgaven verblijfstoeristen in Noord-Nederland naar accommodatievorm

	N.-Ned.		Groningen		Friesland		Drenthe	
	(x 1000.000)	%	(x 1000.000)	%	(x 1000.000)	%	(x 1000.000)	%
Hotel / pension	148	20%	33	38%	80	20%	35	14%
Logies & ontbijt	4	1%	1	1%	2	0%	1	0%
Kampeerterein	245	33%	24	28%	119	29%	103	41%
Groepsaccommodatie	50	7%	3	3%	35	9%	13	5%
Vakantiewoning	206	28%	18	21%	89	22%	99	39%
Watersport	94	13%	8	9%	84	21%	2	1%
Totaal	748	100%	86	100%	409	100%	253	100%

Bron: Toerdata Noord

Uit bovenstaande tabel blijkt dat verblijfstoeristen bijna 750 miljoen euro hebben besteed in het jaar 2003.

4.2 Bestedingen dagtoeristen in Noord-Nederland

Voor het berekenen van de totale uitgaven van de dagrecreanten in Noord-Nederland is er cijfermateriaal ontleend van het NRIT-rapport “Dagrecreatie in Nederland 2002 / 2003”.

In onderstaande tabel zijn de uitgaven van de dagrecreanten in Noord-Nederland gepresenteerd.

Tabel 4.2 Totaaluitgaven dagtoeristen in Noord-Nederland op basis van NRIT-gegevens

	Aantal dagtochten	Uitgave p/p/p/d	Uitgave op jaarbasis
	NRIT (x 1000.000)	NRIT	(x 1000.000)
Noord Nederland	90.4	11,98	1.083
Groningen	31.3	11,98	375
Friesland	33.7	11,98	404
Drenthe	25.4	11,98	304

Bron: NRIT

Uit bovenstaande tabel blijkt dat er ongeveer 1,1 miljard aan dagtochten is uitgegeven.

In onderstaande tabel zijn de uitgaven van zowel dagrecreanten als verblijfsrecreanten verwerkt.

Tabel 4.3 Uitgaven door toeristen in Noord-Nederland naar dagtoerist als verblijfstoerist per provincie

	uitgaven dagtochten (x 1000.000)	uitgaven verblijfstoerisme (x 1000.000)	totaal uitgaven Dag + verblijf (x 1000.000)
Noord Nederland	1.083	748	1.830
Groningen	375	86	461
Friesland	404	409	812
Drenthe	304	253	557

Bron: NRIT, Toerdata Noord

Uit bovenstaande tabel blijkt dat recreanten en toeristen in Noord-Nederland meer dan 1,8 miljard euro hebben uitgegeven.

Methode

In onderstaand schema is duidelijk gemaakt uit welke rapportages de diverse gegevens komen. TDN staat voor Toerdata Noord.

Dagtoerisme	Aantal dagtochten	NRIT: Dagrecreatie in Nederland 2002/2003
	Gemiddelde uitgaven per dagtoerist per dag	NRIT: Dagrecreatie in Nederland 2002/2003
Verblijfstoeristen	Aantal overnachtingen (exclusief watersport)	TDN: Toerisme in Cijfers 2003
	Gemiddelde uitgaven per verblijfstoerist per dag	TDN: Consumentenonderzoek 2002

5. Verblifsrecreatie

Tot de verblifsrecreatie behoren de volgende zeven categorieën:

- Hotels
- Logies en Ontbijt
- Campings
- Recreatiewoningen
- Groepsaccommodaties
- Jachthavens
- Bootverhuurders

In dit hoofdstuk is per verblifscategorie, op provinciaal en regionaal niveau, het volgende gepresenteerd:

- Aantallen bedrijven per bedrijfstype / accommodatiesoort
- Capaciteitsgegevens
- Overnachtingcijfers
- Bezettingsgraad
- Vergelijking met voorafgaand jaar (2002)
- Trendanalyse (2001)

Analysemethode

Er is per verblifscategorie een analyse gemaakt. Na een korte inleiding over de accommodatiesoort in de drie provincies is eerst gekeken naar de meest opvallende stijgingen en dalingen van het aantal bedrijven, de capaciteit, het aantal overnachtingen en de bezettingsgraad in vergelijking met het voorgaande jaar. Bovendien zijn de verschillen in vergelijking met het jaar 2001 in beeld gebracht.

De methode die gebruikt is bij het berekenen van de cijfers is aan het eind van elk hoofdstuk beschreven.

5.1 Hotels / Pensions

In dit hoofdstuk zijn de hotels en pensions geanalyseerd. In de database zijn alle hotels en pensions, ongeacht het totaal aantal bedden, opgenomen.

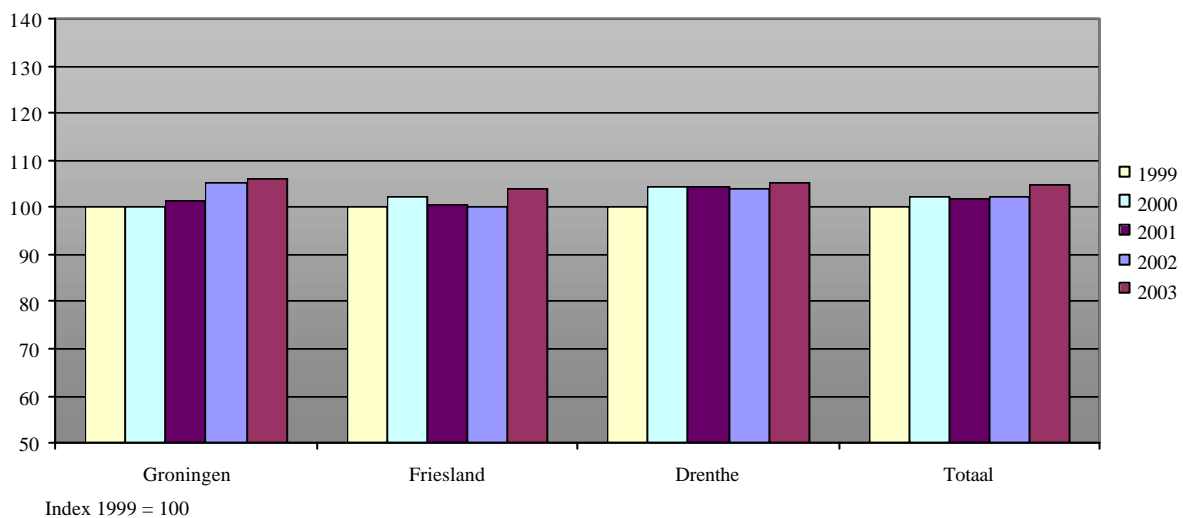
Samenvatting hotels / pensions

In Noord-Nederland is het aantal hotels licht toegenomen. Alleen in Groningen is één hotel minder geregistreerd. Ook de capaciteit, het totaal aantal bedden, is licht toegenomen. In alle provincies is de capaciteit, zij het een weinig, gestegen. De bezettingsgraad is in Noord-Nederland gedaald, dit geldt voor alle drie provincies. Het aantal overnachtingen is licht gestegen in Noord-Nederland. Deze stijging is overigens alleen waargenomen in Friesland, de overige provincies hebben te maken gehad met een daling van het aantal overnachtingen.

Hieronder staat een grafiek met betrekking tot de capaciteitsontwikkeling van de hotels. Op de volgende pagina staat een grafiek die een trendontwikkeling van de bezettingsgraad voor de drie noordelijke provincies over de afgelopen vijf jaar laat zien. De grafiek op de volgende pagina geeft het totaalbeeld van Noord-Nederland weer met betrekking tot de capaciteit van hotels en pensions.

Tot slot is iedere provincie afzonderlijk belicht. De tabellen die betrekking hebben op de hotels en pensions zitten achter in het rapport onder **bijlage 2**.

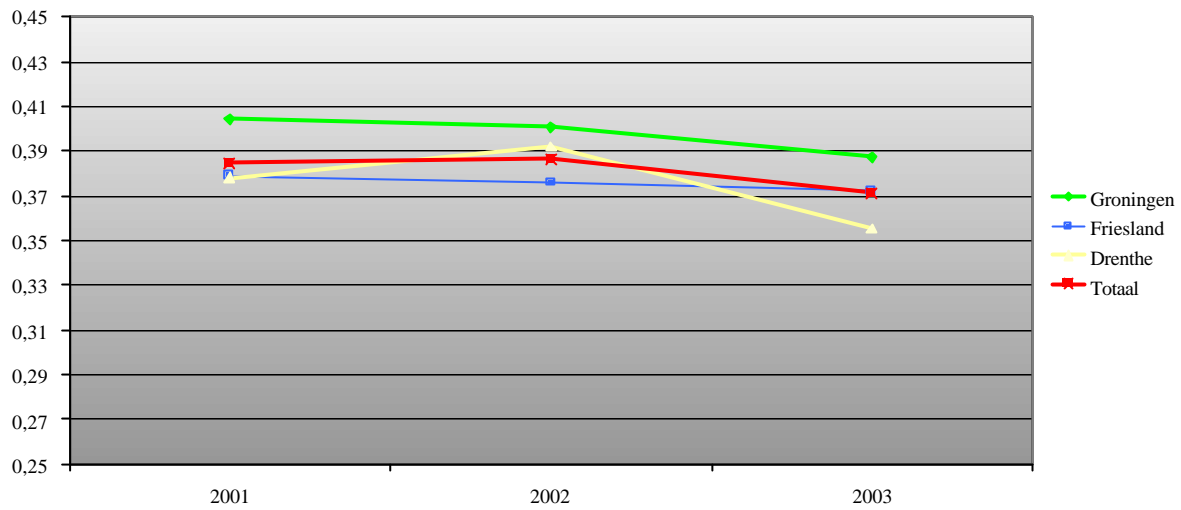
Grafiek 5.1: Capaciteitsontwikkeling (aantal bedden) hotels/pensions in Noord-Nederland over 1999-2003

Hotels / pensions in de drie noordelijke provincies (zie ook bijlage 2)

In de afzonderlijke provincies is het aantal geregistreerde hotels toegenomen ten opzichte van 2002 (424 hotels in Noord-Nederland). Het aantal bedden is toegenomen met bijna 2,5 procent tot 16.323 bedden. Het aantal overnachtingen in Noord-Nederland is in vergelijking met 2002 nagenoeg gelijk gebleven (2.250.000). De lichte stijging in het totaal aantal overnachtingen wordt in zijn geheel veroorzaakt door de stijging in Friesland. In zowel Groningen als Drenthe is het aantal overnachtingen gedaald. De bezettingsgraad is met 2 procentpunten afgenomen tot een bezetting van 37%. De bezettingsgraad varieert van 36% in Drenthe tot 39% in Groningen. Alle provincies laten een daling zien in de bezettingsgraad.

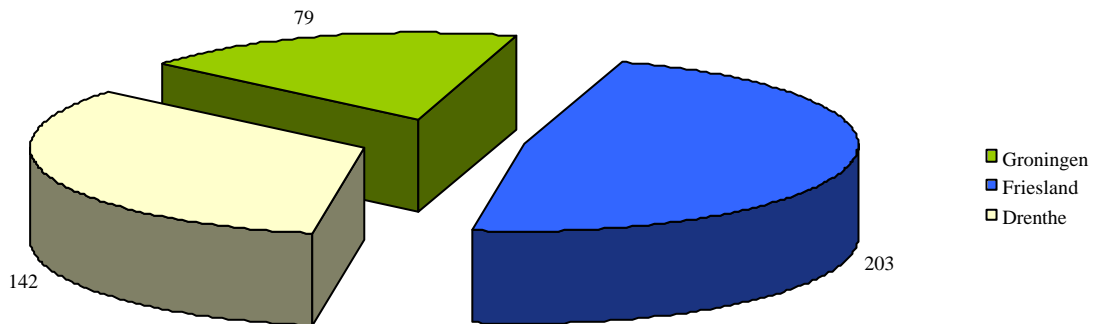
Grafiek 5.2: Trendontwikkeling van de gemiddelde bezettingsgraad van hotels/pensions in Noord-Nederland over 2001-2003

Trend ten opzichte van 2001

Het aantal geregistreerde hotels en het aantal bedden is de laatste jaren licht gestegen. De bezettingsgraad is de afgelopen jaren niet zo laag geweest als in het jaar 2003 (0.37). Het aantal overnachtingen is redelijk stabiel en bedraagt de laatste drie jaar ruim 2.200.000.

Grafiek 5.3: Aantal hotels in Noord-Nederland in 2003, per provincie

Hotels / pensions in Groningen

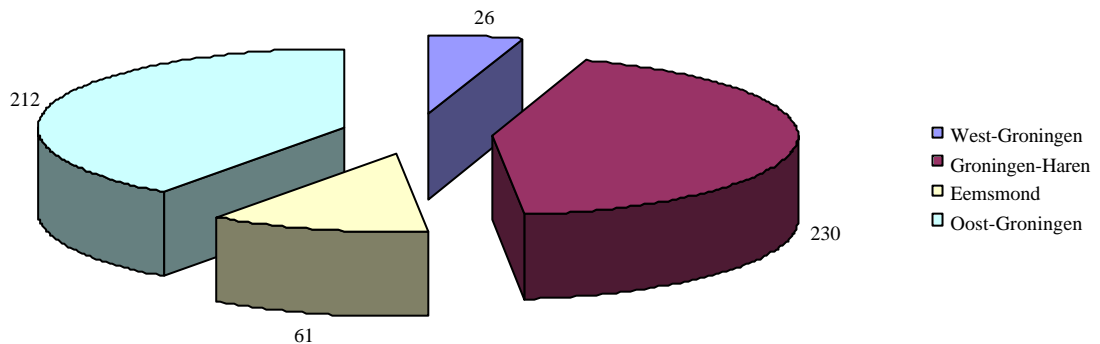
Capaciteit

In vergelijking met 2002 was er in 2003 in Groningen één hotel minder. Het aantal bedden is iets toegenomen ten opzichte van 2002; deze stijging komt volledig voor rekening van de regio Oost-Groningen. In de andere regio's is de capaciteit licht gedaald. De toe- en afnames zijn in het algemeen gering.

Overnachtingen

Het aantal overnachtingen in de provincie Groningen is nagenoeg gelijk gebleven met 529.000 ten opzichte van 2002. De toe- en afnames zijn ook hier weer gering. Een iets sterkere daling in Groningen-Haren wordt gecompenseerd door een sterkere stijging in Oost-Groningen.

Grafiek 5.4: Hotelovernachtingen in Groningen in 2003 (x 1000)

Bezettingsgraad

De bezettingsgraad is in Groningen in 2003 met 1 procentpunt afgenomen tot 39%. Deze daling komt met name door de regio Groningen-Haren, aangezien de daling daar 3 procentpunten bedroeg.

Hotels / pensions in Friesland

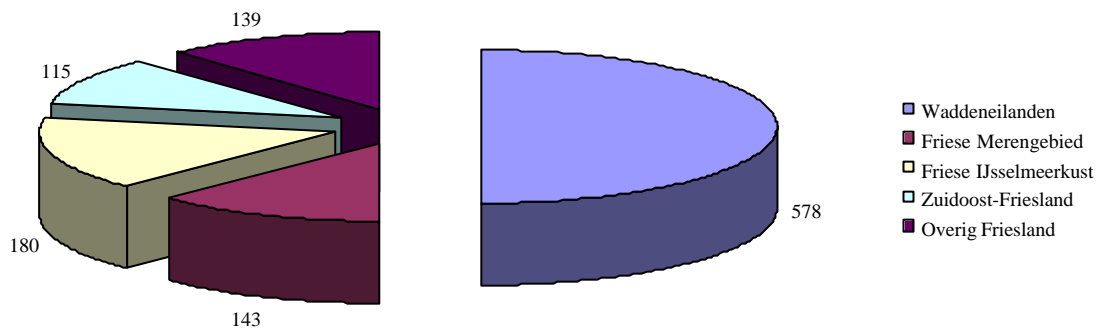
Capaciteit

In Friesland is het aantal hotels met drie toegenomen tot 203 in 2003. Op de Waddeneilanden en langs de Friese IJsselmeerkust zijn er respectievelijk één en twee hotels meer geregistreerd dan in 2002. Het aantal bedden is toegenomen met bijna 4%. Deze toename is veroorzaakt door één nieuw hotel op de Waddeneilanden die nu in de database is geregistreerd.

Overnachtingen

Het aantal overnachtingen in Friesland is gestegen met 54.000 tot 1.155.000 in 2003. Deze stijging is veroorzaakt door een stijging in de regio's Waddeneilanden en het Friese Merengebied. De overige regio's hebben te maken gehad met een (lichte) daling.

Grafiek 5.5: Hotelovernachtingen in Friesland in 2003 (x 1000)

Bezettingsgraad

De bezettingsgraad van de hotels is met één procentpunt gedaald en bedraagt nu 37%. Beide regio's die te maken hebben gehad met een toename in het aantal overnachtingen (Waddeneilanden en het Friese Merengebied), hebben ook een toename gehad in de bezettingsgraad ten opzichte van het voorgaande jaar. In de overige regio's is een daling van de bezettingsgraad geregistreerd. .

Hotels / Pensions in Drenthe

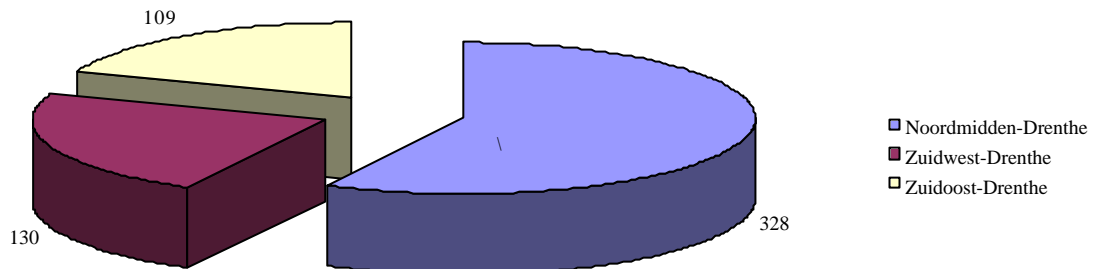
Capaciteit

Het aantal geregistreerde hotels in de provincie Drenthe is toegenomen met 1 tot 142. Het aantal bedden is toegenomen met 1% tot 4.458. De stijging in het aantal bedden is met name toe te schrijven aan de regio Noordmidden-Drenthe.

Overnachtingen

Het aantal overnachtingen in 2003 in Drenthe bedraagt 566.000. Vergeleken met 2002 is dat een afname van 7%.

Grafiek 5.6: Hotelovernachtingen in Drenthe in 2003 (x 1000)

Bezettingsgraad

In vergelijking met 2002 is de bezettingsgraad met 3 procentpunten afgenomen tot 36%. Deze afname van de bezettingsgraad komt voor rekening van de regio's Noordmidden-Drenthe en Zuidoost-Drenthe. De regio Zuidwest-Drenthe laat een toename in de bezettingsgraad zien.⁵

⁵ Voor de verschillen in de bezettingsgraad in Drenthe zijn er twee redenen te noemen. Een aantal grote hotels hebben te maken gehad met een behoorlijke afname in het aantal overnachtingen en er hebben dit jaar relatief veel bedrijven (met een relatief lage bezettingsgraad) voor het eerst meegewerkt aan de enquête.

Methode

In het voorjaar van 2004 hebben alle hotels en pensions een vragenlijst ontvangen. Hierin is gevraagd naar het aantal bedden, het aantal kamers en het aantal overnachtingen in 2003. De bezettingsgraden per regio zijn berekend uit deze gegevens. De bruto bezettingsgraad is de bezetting per bed, ervan uitgaande dat de accommodatie het gehele jaar is geopend.

In formule: bezettingsgraad = aantal overnachtingen / aantal bedden x 365 dagen.

In werkelijkheid zullen niet alle accommodaties het gehele jaar zijn geopend. Met name in specifieke toeristenregio's zullen veel bedrijven een deel van het jaar gesloten zijn. Hiermee is met de berekening van de bezettingsgraad geen rekening gehouden. Het aantal overnachtingen is berekend door per regio de gemiddelde bezettingsgraad van de responderende bedrijven te relateren aan de totale capaciteit (=aantal bedden) van de sector.

In formule: aantal overnachtingen = bezettingsgraad x aantal bedden (van de hotelsector) x 365 dagen.

5.2 Logies en ontbijt

In dit hoofdstuk komen de logies- en ontbijtadressen aan de orde. Er zijn geen minimumeisen gesteld aan het aantal bedden.

Update categorie Logies en Ontbijt

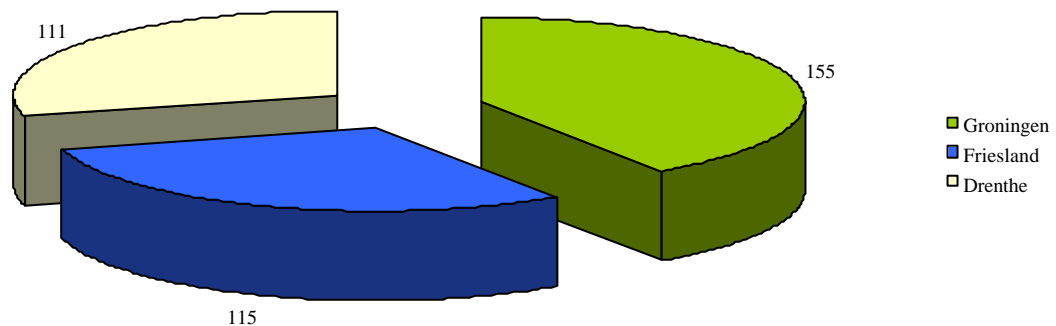
In dit hoofdstuk zijn grote verschillen te zien in vergelijking met voorgaande jaren. Dit komt doordat er extra aandacht is besteed aan update-werkzaamheden. Er zijn daardoor logies en ontbijt-adressen in de database bijgekomen. Het cijfermateriaal is zo veel mogelijk met terugwerkende kracht bijgesteld.

Samenvatting logies en ontbijt

Het aantal geregistreerde adressen voor logies-en ontbijt in Noord-Nederland is met 21% gestegen ten opzichte van 2002 en bedraagt 381 adressen. In alle provincies is sprake van een toename van het aantal adressen. In 2003 is het aantal overnachtingen ten opzichte van het jaar ervoor in Noord-Nederland met 38% gestegen. Deze stijging is verdeeld over de drie provincies en is voornamelijk te wijten aan het grote aantal adressen (capaciteit) wat erbij is gekomen.

Op de volgende pagina's zal per provincie nader worden ingegaan op de cijfers met betrekking tot logies en ontbijt. Aan het einde van het rapport is in **bijlage 3** meer specifieke informatie gepresenteerd.

Grafiek 5.8: Aantal logies- en ontbijtadressen in Noord-Nederland, per provincie over 2003

Logies en ontbijt in de drie noordelijke provincies (zie ook bijlage 3)

Het aantal geregistreerde logies-en ontbijtadressen in Noord-Nederland is met 67 adressen toegenomen en bedraagt nu 381. Deze stijging is vooral veroorzaakt door een toename van het aantal adressen in Groningen en Drenthe. In 2003 is het aantal overnachtingen met 38% gestegen tot 87.000.

Logies en ontbijt in Groningen

Aantal adressen

In 2003 is het aantal adressen in Groningen met 38 gestegen in vergelijking met 2002. Deze stijging was het grootst in de regio's West-Groningen (13) en Eemsmond (14).

Overnachtingen⁶

Evenals het aantal adressen is het aantal overnachtingen in de provincie Groningen gestegen. Uitzondering is de regio Eemsmond. Hier is het aantal overnachtingen ten opzichte van het voorafgaand jaar gelijk gebleven.

Logies en ontbijt in Friesland

Aantal adressen

Het aantal geregistreerde adressen voor logies en ontbijt is in 2003 toegenomen met 4%, en bedraagt nu 115. De regio's Friese Merengebied, Overig Friesland en de Friese IJsselmeerkust laten een lichte stijging zien in het aantal adressen. In de regio's Waddeneilanden en Zuidoost-Friesland is het aantal adressen gelijk gebleven.

Aantal overnachtingen

In Friesland is het aantal overnachtingen in vergelijking met 2002 toegenomen met 31%. Deze toename komt door de stijging van het aantal overnachtingen in het Friese Merengebied en de IJsselmeerkust.

Logies en ontbijt in Drenthe

Aantal adressen

In 2003 zijn er 111 adressen geregistreerd in Drenthe. Dat is een stijging van 25 adressen (29%) ten opzichte van 2002. In de regio Zuidwest-Drenthe is het aantal adressen het meest toegenomen (13).

Aantal overnachtingen

Het aantal overnachtingen in Drenthe is met 50% gestegen tot 27.000. Deze stijging is het grootst in de regio Zuidwest-Drenthe. Deze stijging geldt niet voor de regio Noordmidden-Drenthe, hier is het aantal overnachtingen gelijk gebleven.

⁶ In Groningen zijn de meeste "nieuwe adressen" getraceerd. Niet alle "nieuwe adressen" hebben gerespondeerd op de vragenlijst zodat het aantal bedden en overnachtingen van deze adressen, niet bij Toerdata Noord bekend zijn. Het aantal bedden bij de niet responderende bedrijven is geschat op 2 per bedrijf. Deze relatieve lage schatting houdt in dat het overnachtingcijfer, ondanks de fikse toename in het aantal bedrijven, laag is.

Methode

In het voorjaar van 2004 hebben alle logies en ontbijtadressen een vragenlijst ontvangen. Hierin is gevraagd naar het aantal bedden, het aantal kamers en het aantal overnachtingen in 2003. De bezettingsgraden per regio zijn berekend uit deze gegevens. De bruto bezettingsgraad is de bezetting per bed, ervan uitgaande dat de accommodatie het gehele jaar is geopend.

In formule: bezettingsgraad = aantal overnachtingen / aantal bedden x 365 dagen.

In werkelijkheid zullen niet alle accommodaties het gehele jaar zijn geopend. Met name in specifieke toeristenregio's zullen veel bedrijven een deel van het jaar gesloten zijn. Hiermee is met de berekening van de bezettingsgraad geen rekening gehouden. Het aantal overnachtingen is berekend door per regio de gemiddelde bezettingsgraad van de responderende bedrijven te relateren aan de totale capaciteit (=aantal bedden) van de sector.

In formule: aantal overnachtingen = bezettingsgraad x aantal bedden (van de hotelsector) x 365 dagen.

5.3 Kampeerterreinen

In dit hoofdstuk zijn alle kampeerterreinen in de drie noordelijke provincies opgenomen, ongeacht het aantal standplaatsen. Hieronder zijn twee belangrijke begrippen gedefinieerd.

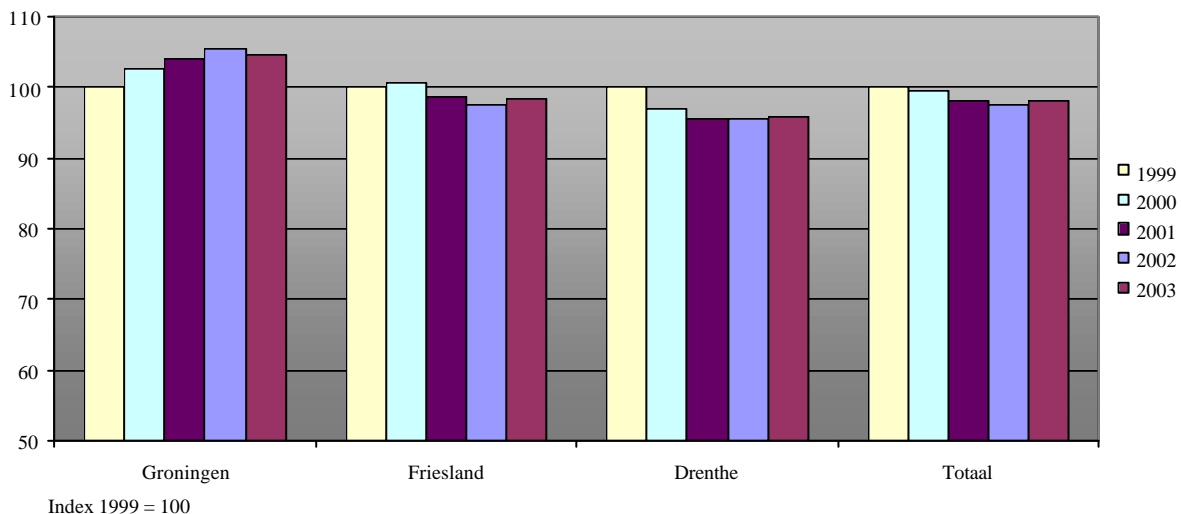
- Verhuurgraad geeft inzicht in welke mate de vaste standplaatsen op jaarbasis verhuurd zijn.
- Bezettingsgraad geeft inzicht in welke mate toeristische standplaatsen op jaarbasis verhuurd zijn.

Samenvatting kampeerterreinen

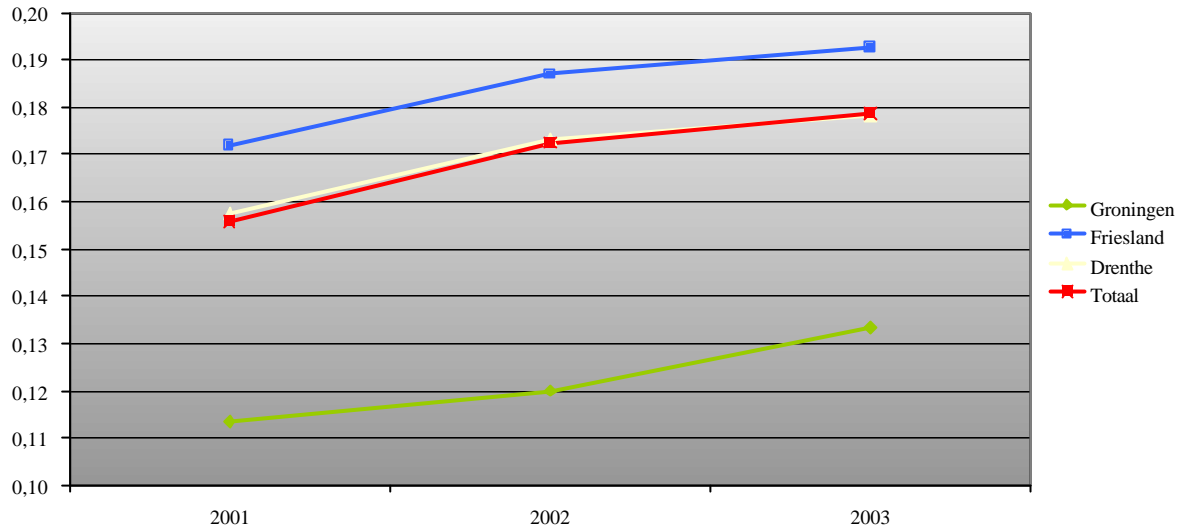
Het aantal geregistreerde kampeerterreinen in Friesland en Drenthe is in 2003 iets afgenomen ten opzichte van 2002. In Groningen is het aantal kampeerterreinen gelijk gebleven. Het totaal aantal standplaatsen is in Groningen licht gedaald. In Friesland en Drenthe is het totaal aantal standplaatsen iets toegenomen. Het aantal toeristische standplaatsen is in Groningen en Drenthe licht gedaald, daarentegen is deze in Friesland gestegen. De bezettingsgraad op de toeristische standplaatsen zijn in Drenthe en Groningen gestegen en in Friesland is die gelijk gebleven. Het aantal overnachtingen op de toeristische standplaatsen is in alle provincies gestegen. Het aantal vaste standplaatsen is in alle drie de provincies gestegen. Het aantal overnachtingen op de vaste standplaatsen is nagenoeg gelijk gebleven. De verhuurgraad op de vaste standplaatsen is iets gestegen in Groningen, gelijk gebleven in Friesland en licht gedaald in Drenthe.

Op de volgende pagina staan twee grafieken die de trend weergeven van de bezettingsgraad op de toeristische standplaatsen en de verhuurgraad op de vaste standplaatsen. Onderstaande grafiek toont de ontwikkeling van het totaal aantal standplaatsen. Achter in het rapport zijn in **bijlage 4** de tabellen met betrekking tot kampeerterreinen opgenomen

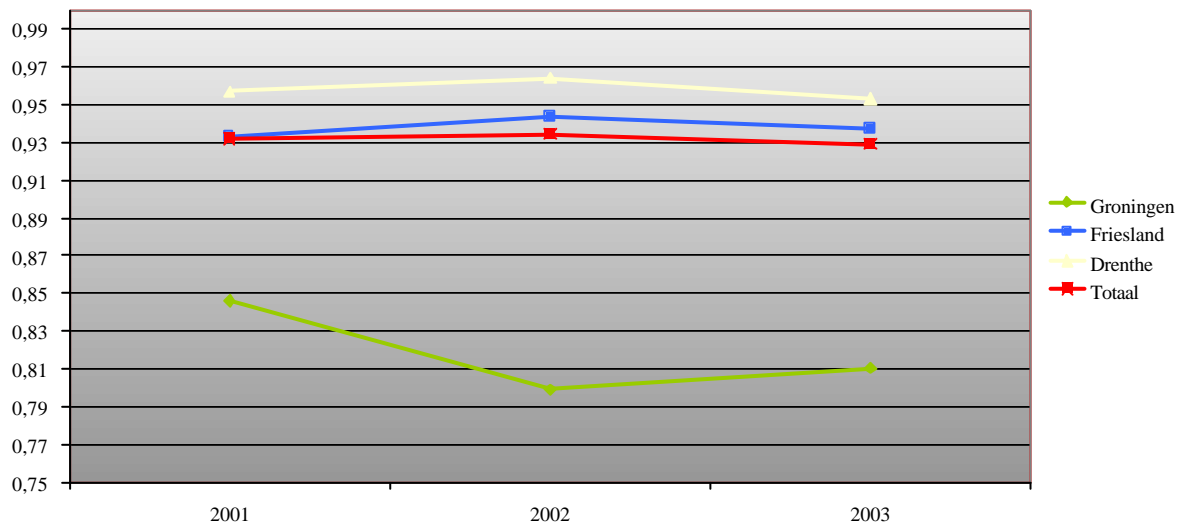
Grafiek 5.9: Capaciteitsontwikkeling (totaal aantal standplaatsen) kampeerterreinen in Noord-Nederland over 1999-2003

Grafiek 5.10: Gemiddelde bezettingsgraad toeristische standplaatsen in Noord-Nederland over 1999-2003

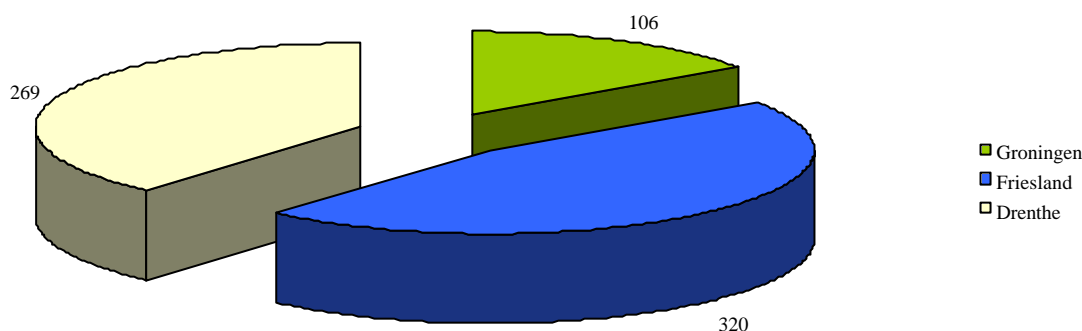
Grafiek 5.11: Gemiddelde verhuurgraad vaste standplaatsen in Noord-Nederland over 1999-2003

Kampeerterreinen in de drie noordelijke provincies (zie ook bijlage 4)

Het aantal kampeerterreinen is in 2003 in totaal met 7 afgenomen. De grootste afname van het aantal kampeerterreinen heeft in Friesland plaatsgevonden (5). In Groningen is het aantal gelijk gebleven. In totaal zijn er in Noord-Nederland 275 standplaatsen bijgekomen. In Friesland is de grootste toename geconstateerd (225) en Groningen is de enige provincie die een lichte daling (64) van het aantal standplaatsen toont. De bezettingsgraad van de toeristische standplaatsen is toegenomen met 1 procentpunt. Het aantal overnachtingen is 4% gestegen tot 4.444.000. De relatieve toename van het aantal overnachtingen is in Groningen het grootst (11%). De verhuurgraad (vaste standplaatsen) is gelijk gebleven ten opzichte van 2002. Het aantal overnachtingen op de vaste standplaatsen is in alle drie de provincies licht gestegen.

Grafiek 5.12: Kampeerterreinen in Noord-Nederland per provincie, in 2003

Trend ten opzichte van 2001

Het aantal kampeerterreinen is sinds 2001 afgenomen. Dit geldt niet voor het aantal standplaatsen. Deze zijn vergeleken met het voorafgaand jaar toegenomen. De toename van het aantal standplaatsen heeft betrekking op de toename van het aantal vaste standplaatsen. De verdeling naar vaste en toeristische standplaatsen fluctueert jaarlijks. Dus van een duidelijke trend is geen sprake. De bezettingsgraad van toeristische standplaatsen in Noord Nederland is in het jaar 2003 relatief hoog geweest (18%). Hierdoor is het aantal geregistreerde overnachtingen in 2003 in Noord Nederland hoger dan voorgaande jaren.

Kampeerterreinen in Groningen

Aantal kampeerterreinen

Het aantal geregistreerde kampeerterreinen in Groningen is in 2003 gelijk gebleven ten opzichte van 2002. In twee van de afzonderlijke regio's zijn er daarentegen wel verschillen. In West-Groningen is er 1 kampeerterrein minder en in de regio Oost Groningen is er 1 bijgekomen.

Aantal standplaatsen

Het totaal aantal standplaatsen is in 2003 licht gedaald met 64 tot 7291 standplaatsen. De regio West-Groningen is de enige regio waar het totaal aantal standplaatsen is toegenomen. De overige regio's hebben te maken gehad met een gelijkblijvend aantal standplaatsen, of met een lichte afname in het aantal standplaatsen.

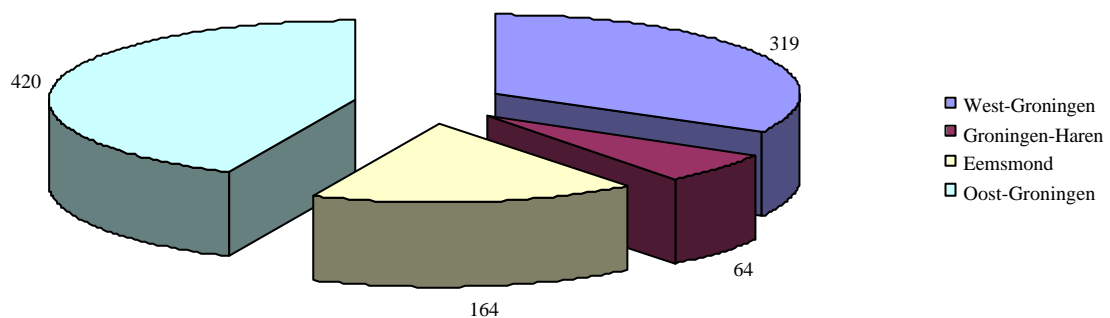
Bezettingsgraad en aantal overnachtingen (toeristische standplaatsen)

Ten opzichte van 2002 is de bezettingsgraad van de toeristische standplaatsen in Groningen met 1 procentpunt gestegen naar 13%. Het aantal overnachtingen is in 2003 eveneens toegenomen (11%) tot 464.000.

Verhuurgraad en aantal overnachtingen (vaste standplaatsen)

De verhuurgraad van de vaste standplaatsen is in 2003 met 1 procentpunt gestegen in vergelijking met het voorgaande jaar. Het aantal overnachtingen op vaste standplaatsen is sinds 2002 met ruim 1.000 gestegen.

Grafiek 5.13: Overnachtingen (toeristische plus vaste) in 2003 in Groningen (x 1000)

Kampeerterreinen in Friesland

Aantal kampeerterreinen

In 2003 zijn er 5 kampeerterreinen minder geregistreerd bij Toerdata Noord dan in 2002. Deze afname is verdeeld over de 5 regio's in Friesland. In iedere regio is het aantal met 1 afgenomen.

Aantal standplaatsen

In 2003 is in Friesland het totaal aantal standplaatsen met 225 gestegen tot 26.921. Deze stijging is verdeeld over de 5 regio's in Friesland.

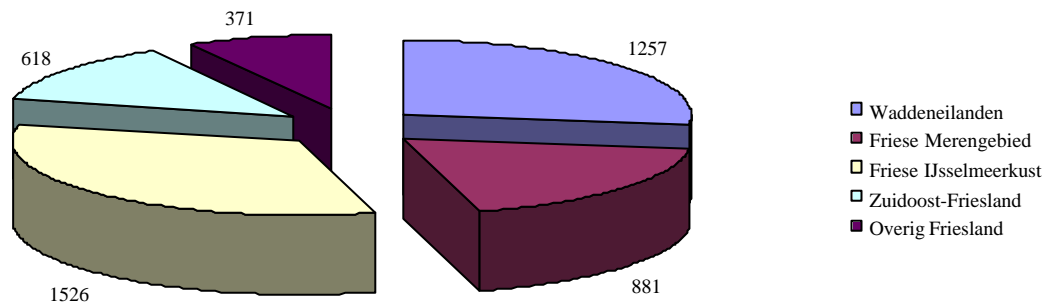
Bezettingsgraad en aantal overnachtingen (toeristische standplaatsen)

In 2003 is de bezettingsgraad gelijk gebleven vergeleken met 2002. De overnachtingen op de toeristische standplaatsen zijn gestegen met 74.000. Regionaal gezien zijn er twee regio's met een stijging van de bezettingsgraad. Deze regionale stijging heeft het provinciale cijfer nauwelijks beïnvloed.

Verhuurgraad en aantal overnachtingen (vaste standplaatsen)

De verhuurgraad is in Friesland gelijk gebleven in vergelijking met het voorgaande jaar. Het overnachtingcijfer is daarentegen licht gestegen met 3.000 overnachtingen. Op de Waddeneilanden en in het Friese Merengebied was een lichte daling, en in de regio's Friese IJsselmeerkust, Zuidoost-Friesland en overig Friesland is er sprake geweest van een lichte stijging in de bezettingsgraad.

Grafiek 5.14: Overnachtingen (toeristische plus vaste) in 2003 in Friesland (x 1000)

Kampeerterreinen in Drenthe

Aantal kampeerterreinen

In de provincie Drenthe is het aantal geregistreerde kampeerterreinen net als in 2002 met 2 afgenomen ten opzichte van het voorafgaande jaar. Het aantal kampeerterreinen bedraagt 269. Alleen in Zuidwest-Drenthe is het aantal kampeerterreinen gelijk gebleven.

Aantal standplaatsen

In 2003 heeft Toerdata Noord 23.706 standplaatsen in Drenthe geregistreerd. Vergelijken met de gegevens uit 2002 is dat een toename van 114 standplaatsen. In de regio's Zuidwest en Zuidoost-Drenthe zijn het aantal standplaatsen toegenomen en in de regio Noordmidden-Drenthe is het aantal afgenomen.

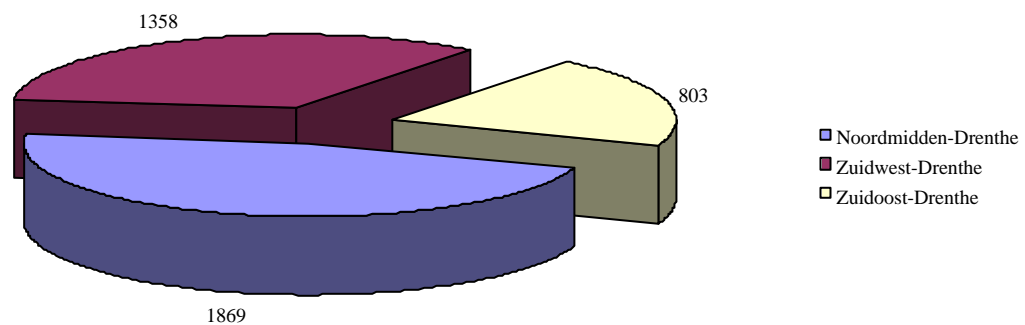
Bezettingsgraad en aantal overnachtingen (toeristische standplaatsen)

In 2003 is de bezettingsgraad met 1 procentpunt toegenomen. In Zuidwest-Drenthe is de bezettingsgraad met 1 procentpunt, en in Zuidoost-Drenthe met 2 procentpunten, gestegen. De overnachtingen op toeristische standplaatsen in Drenthe zijn toegenomen met 3% tot 1.993.000. De grootste groei in het aantal overnachtingen is in Zuidoost-Drenthe gerealiseerd.

Verhuurgraad en aantal overnachtingen (vaste standplaatsen)

De verhuurgraad in de provincie Drenthe is met 1 procentpunt afgenomen vergeleken met 2002. In Zuidwest-Drenthe is de verhuurgraad met 3 procentpunten gedaald. In Zuidoost-Drenthe en Noordmidden-Drenthe is de verhuurgraad gelijk gebleven. De overnachtingen op vaste standplaatsen in Drenthe zijn nagenoeg gelijk gebleven (2.037.000) in 2003. Alleen in Zuidwest-Drenthe is er sprake van een lichte daling in het aantal overnachtingen op vaste standplaatsen.

Grafiek 5.15: Overnachtingen (toeristische plus vaste) in 2003 in Drenthe (x 1000)

Methode

In de database van Toerdata Noord zijn alle kampeerterreinen, ongeacht het aantal standplaatsen opgenomen. Deze hebben allemaal in het voorjaar van 2004 een vragenformulier ontvangen. Hierin is gevraagd naar het aantal standplaatsen (vaste en toeristische) het aantal overnachtingen op toeristische standplaatsen en het aantal verhuurde vaste standplaatsen. De bezettingsgraad is berekend op basis van de uitkomsten van deze enquête. De (bruto) bezettingsgraad is de bezettingsgraad per bed (4 bedden per standplaats), er van uitgaande dat de accommodatie 7 maanden (=210 dagen) per jaar is geopend.

In formule bezettingsgraad = aantal overnachtingen / aantal standplaatsen x 4 x 210.

Het aantal overnachtingen op toeristische standplaatsen per regio is berekend door het aantal toeristische standplaatsen, verkregen uit de respons, te relateren aan de gemiddelde bezettingsgraad.

In formule: overnachtingen = aantal toeristische standplaatsen (totaal) x 4 x 210 x bezettingsgraad.

De verhuurgraad van de vaste standplaatsen wordt berekend door het aantal verhuurde vaste standplaatsen te delen door het totale aantal vaste standplaatsen. Bij de berekening van het aantal overnachtingen op vaste standplaatsen is uitgegaan van 200 overnachtingen per vaste standplaats per jaar.

5.4 Recreatiewoningen

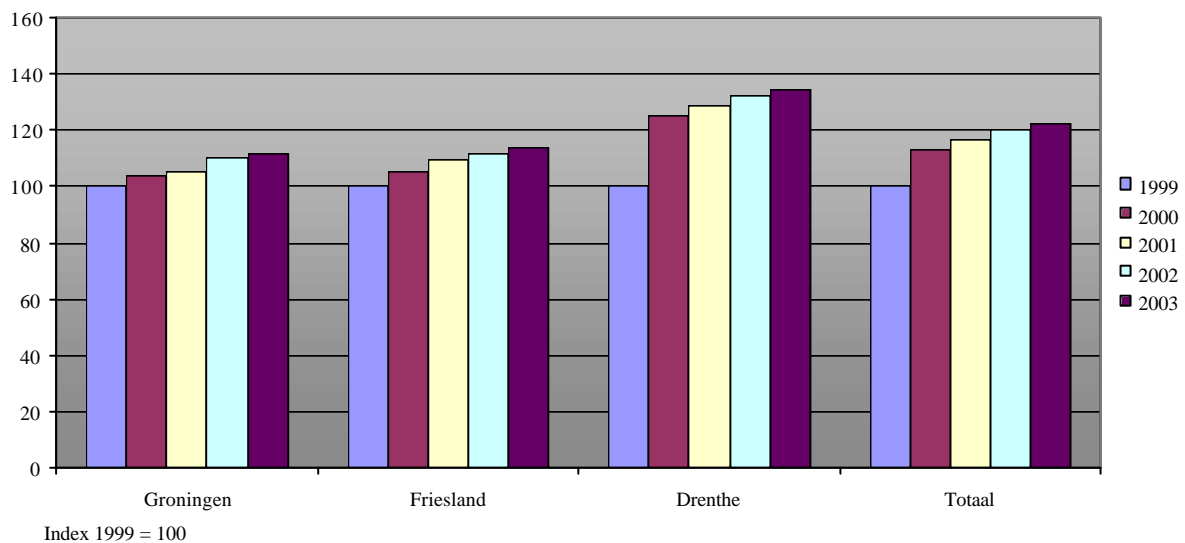
In de database van Toerdata Noord zijn alle recreatiewoningcomplexen in Noord-Nederland opgenomen. Meestal zijn dit bungalows, maar ook appartementen worden tot deze categorie gerekend. In de database is tevens opgenomen of de appartementen worden verhuurd door middel van centrale verhuur. Bungalowparken waar de eigenaren hun woningen in eigen beheer verhuren, zijn niet als recreatiewoningen tot de verhuurcategorie gerekend. Deze bungalows worden gerekend tot de categorie tweede woningen. De ontwikkelingen ten aanzien van tweede woningen zijn ook beschreven.

Samenvatting recreatiewoningen

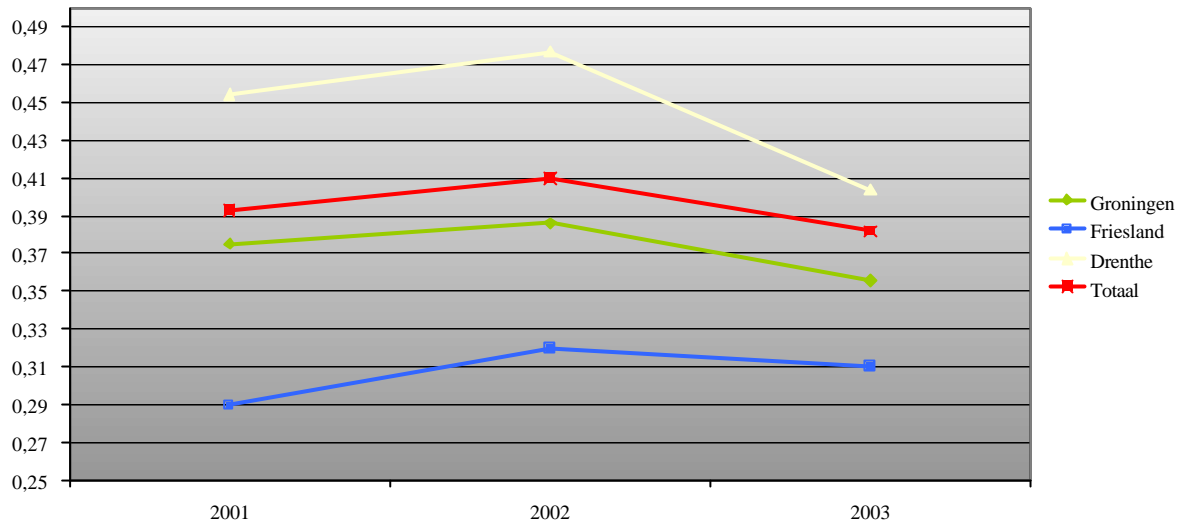
In 2003 is in Noord-Nederland het aantal recreatiewoningen met 2% toegenomen. Bij alle provincies is een toename geregistreerd. Het aantal verhuurwoningen is eveneens gestegen in 2003. Zo ook het aantal tweede woningen. Het aantal overnachtingen in tweede woningen is ook toegenomen. De bezettingsgraad van de verhuurwoningen is in Noord-Nederland met drie procentpunten afgenomen en bedraagt 0.38. Het aantal overnachtingen in verhuurwoningen in de drie noordelijke provincies is afgenomen.

Hieronder een grafiek die de ontwikkeling van het aantal recreatiewoningen weergeeft.

Grafiek 5.16: Ontwikkeling aantal recreatiewoningen Noord-Nederland over 1999-2003

Grafiek 5.17: Gemiddelde bezettingsgraad verhuurwoningen in Noord-Nederland over 2001-2003

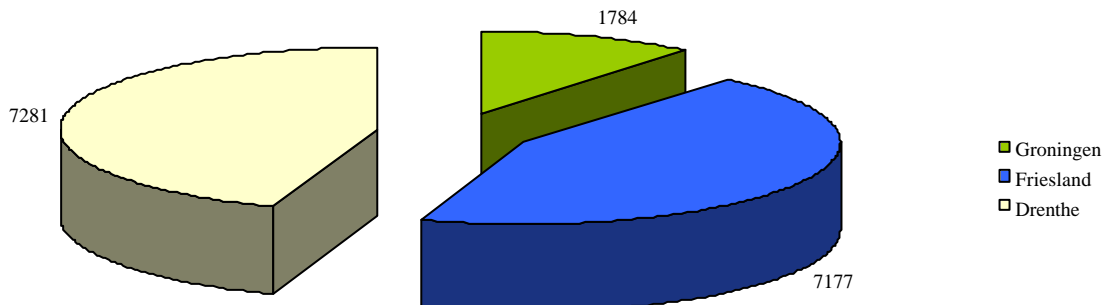

Recreatiewoningen in de drie noordelijke provincies (zie ook bijlage 5)

In Noord-Nederland is het aantal recreatiewoningen in 2003 toegenomen met 305 tot 16.242. De stijging geldt voor alle drie de provincies. Het aantal verhuurwoningen is eveneens gestegen ten opzichte van 2002 (114). De stijging gold niet voor Groningen, hier daalde het aantal verhuurwoningen met 1. In Friesland is het aantal verhuurwoningen met 41 gestegen. In Drenthe zijn er 74 verhuurwoningen bijgekomen. Het aantal tweede woningen in Noord-Nederland is in 2003 met 191 toegenomen. Deze toename geldt voor alle drie de provincies. Het aantal overnachtingen (tweede woningen) is eveneens voor alle provincies gestegen.

Ten opzichte van 2002 zijn de overnachtingen in verhuurwoningen in Noord-Nederland met 170.000 afgenomen. Alleen in Friesland is het aantal overnachtingen toegenomen. De bezettingsgraad in Noord-Nederland daalde met 3 procentpunten, deze daling geldt voor alle drie provincies, maar is in Drenthe het sterkst geweest.

Grafiek 5.18: Recreatiewoningen in Noord-Nederland in 2003, per provincie

Trend ten opzichte van 2001

Het aantal recreatiewoningen is in 2003 met 738 toegenomen ten opzichte van 2001.

Bij de tweede woningen was de stijging van het aantal overnachtingen 9%. Deze toename geldt voor de drie provincies. Ten opzichte van 2001 is het aantal verhuurwoningen in 2003 met 1% toegenomen tot 8.654. Deze groei geldt niet voor Groningen, hier is het aantal geregistreerde verhuurwoningen afgenomen. Zowel het aantal overnachtingen in tweede woningen als in verhuurwoningen zijn, vergeleken met 2001, gestegen. Procentueel gezien is de stijging van het aantal overnachtingen in verhuurwoningen gering (1%). De relatieve stijgingen van het aantal overnachtingen in tweede woningen is sterker, namelijk 9% ten opzichte van 2001.

Recreatiewoningen in Groningen

Aantal recreatiewoningen

Ten opzichte van 2002 is het totaal aantal recreatiewoningen in 2003 gestegen met 2% tot 1.784. De stijging is toe te schrijven aan de toename van het aantal tweede woningen in de regio's Eemsmond, Groningen-Haren en Oost-Groningen. Het aantal verhuurwoningen in Groningen is licht afgenomen.

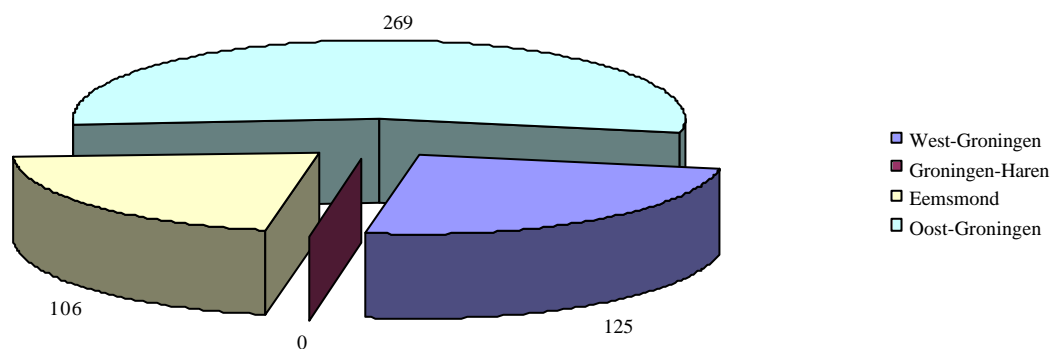
Overnachtingen

Het aantal overnachtingen in tweede woningen is in 2003 met 3.000 toegenomen. Dit dankzij een toename in de regio's Groningen-Haren en Eemmond. In vergelijking met 2002 is het aantal overnachtingen in verhuurwoningen met 11% gedaald tot 499.000. De daling van het aantal overnachtingen in verhuurwoningen geldt voor alle regio's in Groningen.

Bezettingsgraad

In de provincie Groningen is de bezettingsgraad met 3 procentpunt gedaald ten opzichte van 2002.

Grafiek 5.19: Overnachtingen van verhuurwoningen in Groningen in 2003 (x 1000)

Recreatiewoningen in Friesland

Aantal recreatiewoningen

Het aantal geregistreerde recreatiewoningen is in Friesland in 2003 met 149 gestegen tot 7.177 woningen. Tweederde van de recreatiewoningen zijn tweede woningen de overigen zijn verhuurwoningen. Tachtig procent van de toename van de recreatiewoningen heeft plaatsgevonden in de regio Friese IJsselmeerkust.

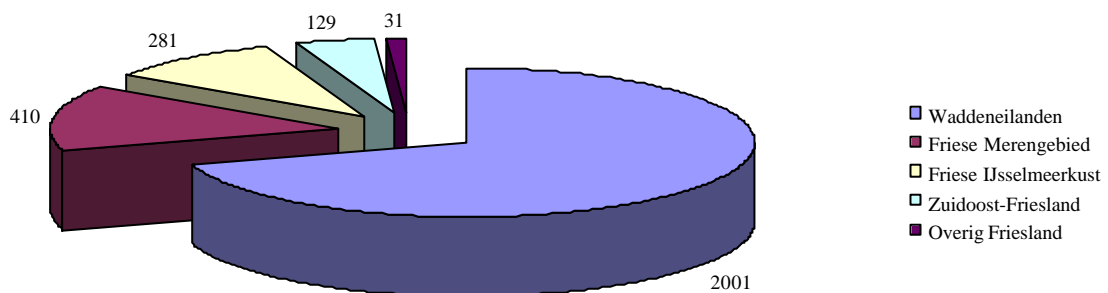
Overnachtingen

In 2003 is in Friesland het aantal overnachtingen in tweede woningen met 11.000 gestegen. Deze stijging is met name toe te schrijven aan de regio Friese IJsselmeerkust. Het aantal overnachtingen in verhuurwoningen is met 3% (81.000 overnachtingen) gestegen.

Bezettingsgraad

In 2003 is de provinciale bezettingsgraad van verhuurwoningen met 1 procentpunt gedaald tot 31%. Behalve de Waddeneilanden hebben alle regio's te maken met een stijgende bezettingsgraad. Op de Waddeneilanden is de bezettingsgraad met één procentpunt gedaald. De overige regio's hebben te maken gehad met forsere stijgingen met betrekking tot de bezettingsgraad. De grote stijging van de bezettingsgraad in de regio Friese IJsselmeerkust is opvallend. Dit komt grotendeels door een explosieve groei van het aantal overnachtingen van een grote onderneming uit die regio.

Grafiek 5.20: Overnachtingen verhuurwoningen in Friesland in 2003 (x 1000)

Recreatiewoningen in Drenthe

Aantal recreatiewoningen

Het aantal recreatiewoningen is met 128 gestegen tot 7281. Dit is het resultaat van een stijging (74) van het aantal verhuurwoningen en een stijging (54) in het aantal tweede woningen. Alleen de regio Zuidoost-Drenthe heeft te maken gehad met een toename van het aantal verhuurwoningen. De overige regio's hebben minder verhuurwoningen dan het voorafgaand jaar.

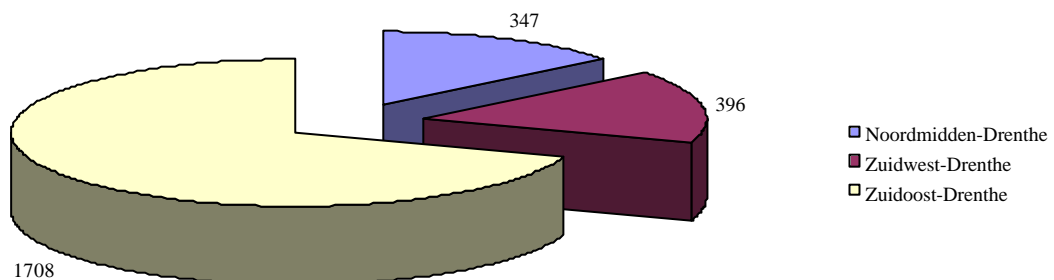
Overnachtingen

In de provincie Drenthe is het aantal overnachtingen in tweede woningen gestegen met 5.000. Het aantal overnachtingen in verhuurwoningen is met 209.000 (8%) gedaald tot 2.452.000. Dit komt vooral door een afname in de regio Zuidoost-Drenthe.

Bezettingsgraad

De bezetting van de verhuurwoningen is in 2003 met 8 procentpunten afgenomen tot 40%. Op regionaal niveau blijkt dat de regio Zuidoost-Drenthe te maken heeft gehad met een forse daling⁷ van de bezettingsgraad.

Grafiek 5.21: Overnachtingen verhuurwoningen in Drenthe in 2003 (x 1000)

⁷ De meerderheid van de responderende bedrijven in deze regio heeft te maken gehad met een afname in het aantal overnachtingen en een aantal grotere bedrijven hebben te maken gehad met een forse daling van het aantal overnachtingen.

Methodes

Het totaal aantal recreatiewoningen per gemeente komt van het CBS (maandstatistiek voor de bouwnijverheid). Het totale aantal verhuurwoningen komt uit de database van Toerdata Noord. Ook de bezettingsgraad per toeristenregio is berekend uit de resultaten van de Toerdata Noord-enquête. Bij de berekening van de bezettingsgraad is er vanuit gegaan dat de recreatiewoningen het gehele jaar door worden verhuurd en over gemiddeld vijf bedden per recreatiewoning beschikken.

In formule: bruto bezettingsgraad = aantal overnachtingen / aantal verhuurwoningen x 5 x 365

Het aantal overnachtingen per regio is berekend door de bezettingsgraad te relateren aan het totale aantal verhuurbungalows. Dit zijn alle bungalows die in de recreatieparken worden verhuurd.

In formule: overnachtingen = aantal verhuurwoningen (totaal) x 5 x 365 x bezettingsgraad.

Alle overige recreatiewoningen (met uitzondering van de recreatiewoningen op de Waddeneilanden, die alle tot de verhuurcategorie worden gerekend) worden beschouwd als tweede woningen, waarvoor een vast aantal van 100 overnachtingen per jaar wordt gehanteerd.

5.5 Groepsaccommodaties

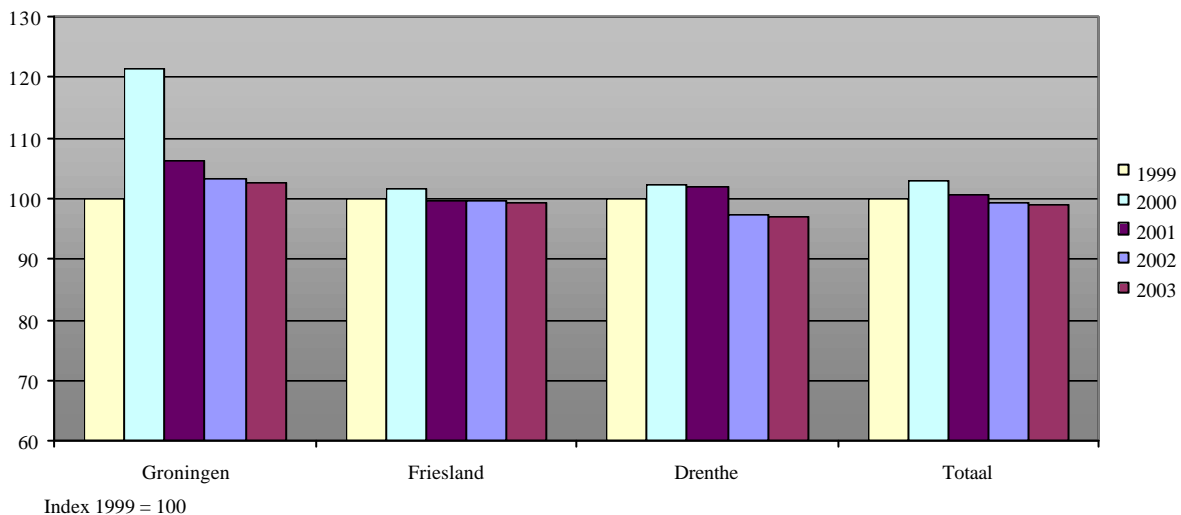
Alle groepsaccommodaties zijn in het bestand van Toerdata Noord opgenomen. Er zijn daarbij geen beperkingen gesteld aan het minimum aantal bedden.

Samenvatting groepsaccommodaties (zie ook bijlage 6)

Het aantal geregistreerde groepsaccommodaties in Noord-Nederland is in 2003 met één afgenomen. Deze afname is geconstateerd in Drenthe. De capaciteit in de drie noordelijke provincies is licht gedaald. De bezettingsgraad is één procentpunt gedaald en het aantal overnachtingen is licht gedaald (minder dan 1%).

De onderstaande grafiek geeft de ontwikkeling weer van het aantal groepsaccommodaties van 1999 tot 2003. Achter in het rapport zijn in **bijlage 6** tabellen opgenomen die meer gegevens bevatten over de groepsaccommodaties in Noord-Nederland.

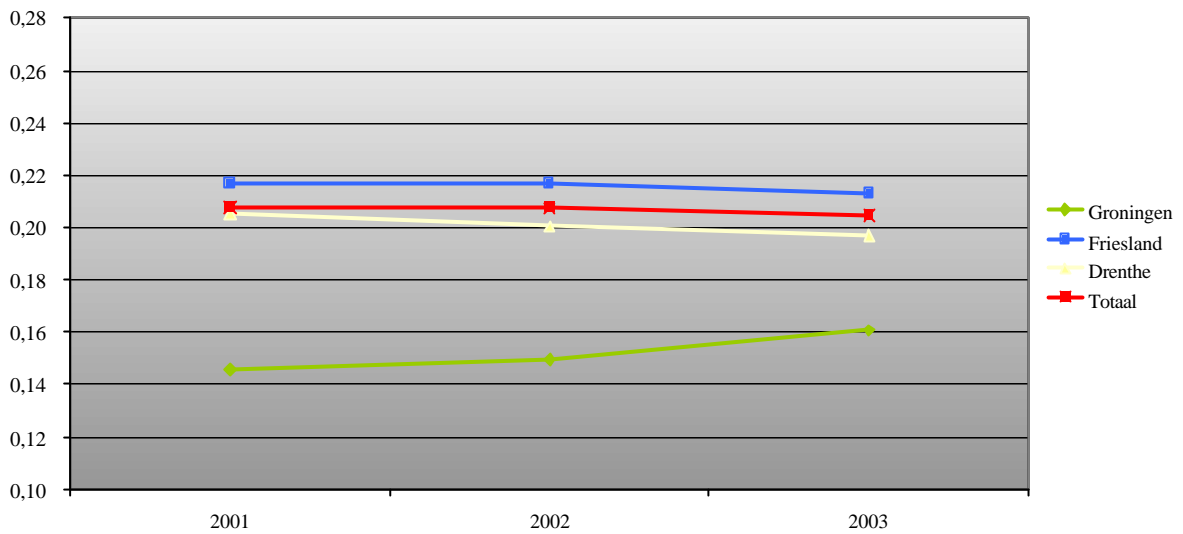
Grafiek 5.22: Capaciteitsontwikkeling groepsaccommodaties (aantal bedden) in Noord-Nederland over 1999-2003

Groepsaccommodaties in de drie noordelijke provincies (zie ook bijlage 6)

Het aantal groepsaccommodaties is afgelopen jaar met één afgenomen. De daling is geconstateerd in Drenthe. De capaciteit is met 74 bedden afgenomen. Alle drie provincies laten een kleine daling zien in het aantal bedden. De bezettingsgraad in Noord-Nederland is met 1 procentpunt afgenomen. Het aantal overnachtingen is met 10.000 gedaald tot 1.404.000. In Groningen is het aantal overnachtingen gestegen (10%), in Friesland is het aantal licht gedaald en Drenthe is het aantal overnachtingen nagenoeg gelijk gebleven.

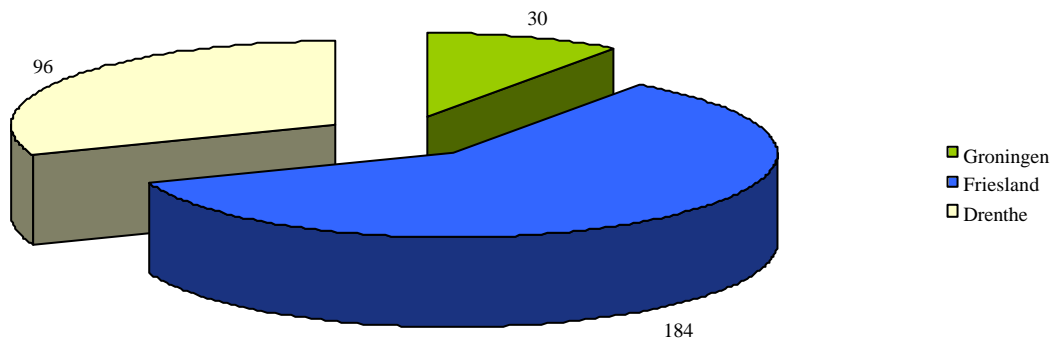
Grafiek 5.23: Gemiddelde bezettingsgraad groepsaccommodaties in Noord-Nederland over 2001-2003

Trend ten opzichte van 2001

Het aantal groepsaccommodaties is ten opzichte van 2001 met 2 gedaald, elk jaar is er één minder geregistreerd. In Drenthe zijn er 3 minder en in Friesland 1 meer. De capaciteit ligt voor het tweede achtereenvolgende jaar lager dan 2001, en bedraagt 18.846 bedden. In Noord-Nederland is de bezettingsgraad 1 procentpunt afgenomen ten opzichte van het basisjaar. Het aantal overnachtingen is 35.000 lager dan in 2001. Sinds 2001 schommelt het aantal overnachting rond de 1.400.000 per jaar.

Grafiek 5.24: Aantal groepsaccommodaties in Noord-Nederland in 2003, per provincie

Groepsaccommodaties in Groningen

Aantal groepsaccommodaties

In 2003 bedraagt het aantal groepsaccommodaties in de provincie Groningen wederom 30 stuks. Ook de Groninger regio's zijn stabiel wat betreft het aantal groepsaccommodaties.

Capaciteit

In Groningen is de capaciteit met 10 bedden afgenomen tot 1.351. De verschillen in capaciteit zijn nihil, dit geldt ook voor de regio's.

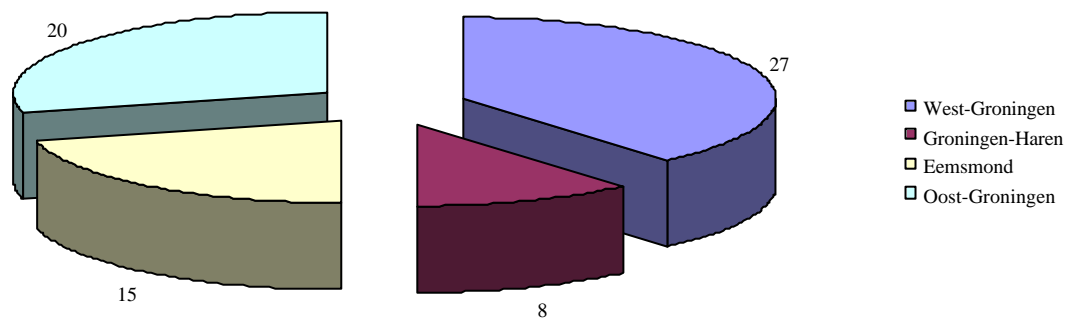
Bezettingsgraad

In 2003 is de bezettingsgraad in Groningen met 1 procentpunt gestegen ten opzichte van 2002. Alleen in de regio West-Groningen is de regionale bezettingsgraad berekend. Door de kleine aantallen van de groepsaccommodatie van de andere regio's zijn daar de bezettingsgraden niet gespecificeerd.

Aantal overnachtingen

Het aantal overnachting is met 6.000 toegenomen ten opzichte van 2002 en bedraagt nu 70.000. Deze bescheiden groei is toe te schrijven aan alle regio's.

Grafiek 5.25: Overnachtingen groepsaccommodaties in Groningen in 2003 (x 1000)

Groepsaccommodaties in Friesland

Aantal groepsaccommodaties

In Friesland is het aantal groepsaccommodaties gelijk gebleven ten opzichte van 2002.

Capaciteit

Het aantal bedden is in 2003 met 36 stuks afgenomen. Alleen in het Friese Merengebied is het aantal bedden gestegen.

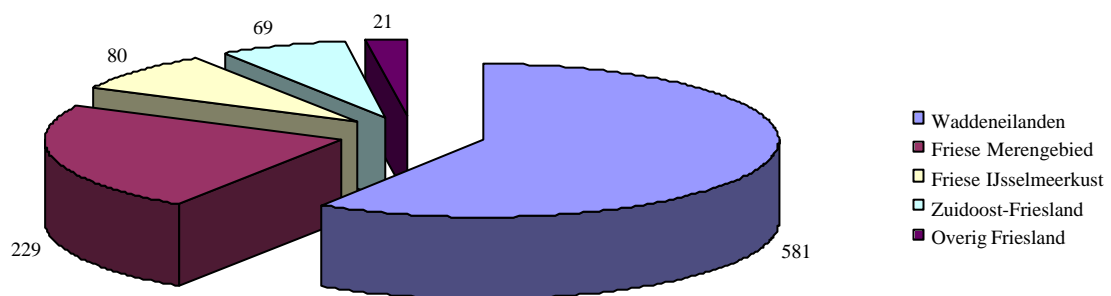
Bezettingsgraad

Ten opzichte van 2002 is de bezettingsgraad in Friesland met één procentpunt afgenomen. De bezettingsgraad is de laatste jaren redelijk stabiel.

Aantal overnachtingen

Het aantal overnachtingen is met 13.000 gedaald naar 980.000. De voornaamste oorzaak van deze daling in het aantal overnachtingen is de daling op de Waddeneilanden. In de overige Friese regio's zijn de overnachtingscijfers nagenoeg gelijk gebleven.

Grafiek 5.26: Overnachtingen groepsaccommodaties in Friesland in 2003 (x 1000)

Groepsaccommodaties in Drenthe

Aantal groepsaccommodaties

In Drenthe is het aantal groepsaccommodaties in 2003 met één afgenomen ten opzichte van het jaar ervoor.

Capaciteit

De capaciteit van de groepsaccommodaties in Drenthe is in 2003 licht gedaald (2%) tot 5.078 bedden. Het aantal bedden is gegroeid in de regio Zuidoost-Drenthe en de overige 2 regio's hebben te maken gehad met een afname in de capaciteit.

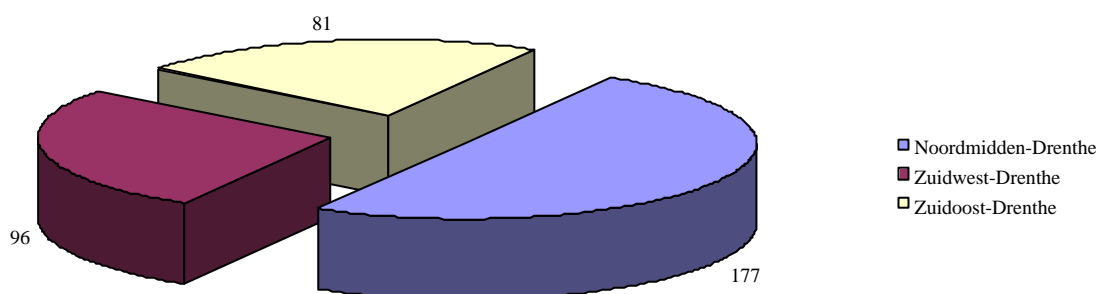
Bezettingsgraad

Ten opzichte van 2002 is de bezettingsgraad in Drenthe gelijk gebleven (20%). In de regio Zuidwest-Drenthe is de bezettingsgraad met twee procentpunt gestegen en in Noordmidden-Drenthe is de bezettingsgraad met één punt gedaald.

Aantal overnachtingen

Het aantal overnachtingen is met minder dan 1% gedaald tot 354.000. Alleen in Zuidwest-Drenthe is het aantal overnachtingen licht gestegen.

Grafiek 5.27: Overnachtingen groepsaccommodaties in Drenthe in 2003 (x 1000)

Methode

Alle groepsaccommodaties hebben één of meerdere enquêtes van Toerdata Noord ontvangen, waarin is gevraagd naar het aantal bedden en overnachtingen. De bezettingsgraad is berekend uit de gegevens van de Toerdata Noord-enquête. Aan de hand van deze gegevens is de bezettingsgraad per regio en per provincie berekend. De (bruto) bezettingsgraad is de bezetting per bed ervan uitgaande dat de accommodatie het gehele jaar is geopend.

In formule: bezettingsgraad = aantal overnachtingen / aantal bedden x 365.

Het aantal overnachtingen is berekend door per regio de gemiddelde bezettingsgraad van de responderende bedrijven te relateren aan de totale beddencapaciteit.

In formule: aantal overnachtingen = aantal bedden x 365 x bezettingsgraad.

6. Watersport

Het hoofdstuk watersport is verdeeld in jachthavens en jachtverhuur. Tevens komen in dit hoofdstuk de brug- en sluisstellingen aan bod.

6.1 Jachthavens

Alleen de jachthavens met meer dan 20 ligplaatsen zijn opgenomen in het Toerdata Noord-bestand. Ook jachthavens die niet bedrijfsmatig worden geëxploiteerd (bijvoorbeeld jachthavens van verenigingen of stichtingen) zijn in de rapportage opgenomen. In veel gevallen wordt de exploitatie van jachthavens gecombineerd met een andere activiteit, zoals een jachtwerf en / of bootverhuur.

Update categorie jachthavens

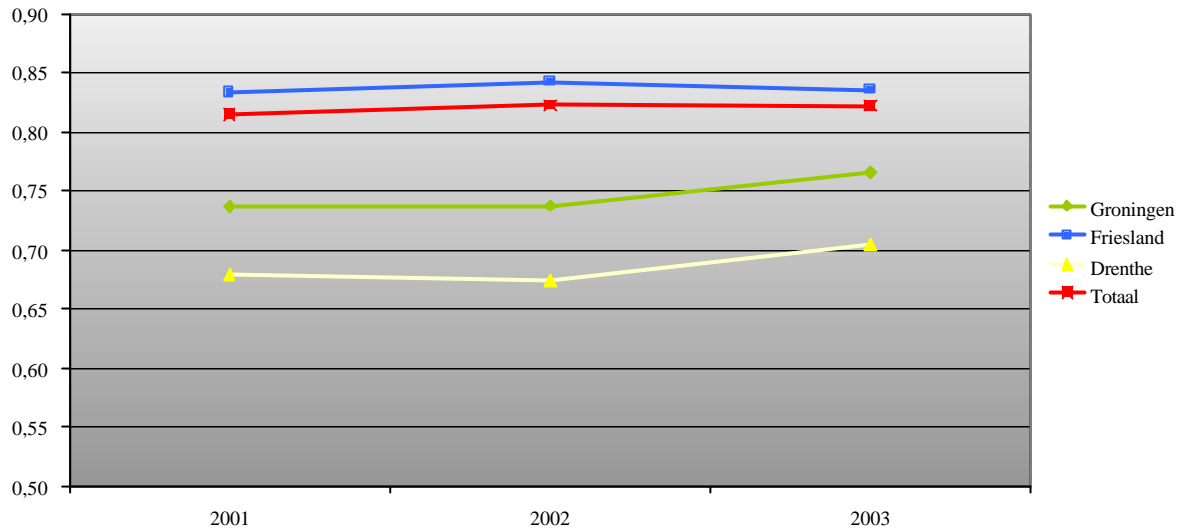
In 2004 heeft de provincie Friesland, op basis van luchtfoto's, de jachthavens opnieuw in kaart gebracht. Op deze foto's zijn een aantal jachthavens waargenomen die voorheen niet bij Toerdata Noord geregistreerd waren. Deze zijn met terugwerkende kracht opgenomen in de database.

Samenvatting jachthavens

In 2003 is het aantal geregistreerde jachthavens in Noord-Nederland met 2 stuks gestegen ten opzichte van 2002. Het aantal ligplaatsen steeg met bijna 500 stuks. De verhuurgraad is gelijk gebleven en bedraagt 82 procent. Het aantal overnachtingen is licht toegenomen.

Bijlagen 7a, b, c, en d geven meer informatie over jachthavens in de drie provincies. De onderverdeling van vaste ligplaatsen en passantenligplaatsen plus het aantal overnachtingen op vaste ligplaatsen zijn in de tabellen gepresenteerd. Ook is een vergelijking gemaakt met gegevens van de voorgaande jaren.

Grafiek 6.1: Verhuurgraad vaste ligplaatsen in Noord-Nederland over 2001-2003

Jachthavens in de drie noordelijke provincies (zie ook bijlage 7)

Tabel 6.1 Capaciteit jachthavens 1999-2003

	Totaal aantal ligplaatsen					2003			
	1999	2000	2001	2002	2003	Aantal jachthavens	Vaste ligplaatsen	Passanten-plaatsen	Totaal Ligplaatsen
Groningen	4784	4947	4969	4739	4753	44	3728	1025	4753
Friesland	29998	30897	30274	30096	30560	206	25438	5122	30560
Drenthe	1190	1120	1190	1190	1195	6	955	240	1195
Totaal	35972	36964	36433	36025	36508	256	30121	6387	36508

Bron: Toerdata Noord

In Friesland zijn veruit de meeste jachthavens en ligplaatsen. Het aantal geregistreerde havens is hier met 3 toegenomen. Het totaal aantal ligplaatsen in de drie provincies samen is in 2003 met 483 toegenomen. In 2003 is de gemiddelde verhuurgraad van de vaste ligplaatsen in Noord-Nederland gelijk gebleven ten opzichte van het vorige jaar en bedraagt 82 procent. In Groningen en Drenthe zijn de bezettingsgraden licht gestegen.

Tabel 6.2 Verhuurgraad en overnachtingen jachthavens 2001-2003

	Verhuurgraad			Aantal overnachtingen (x 1000)		
	2001	2002	2003	2001	2002	2003
Groningen	0,74	0,74	0,77	142	131	135
Friesland	0,83	0,84	0,84	1056	1061	1066
Drenthe	0,68	0,67	0,70	33	33	34
Totaal	0,81	0,82	0,82	1231	1224	1235

Bron: Toerdata Noord

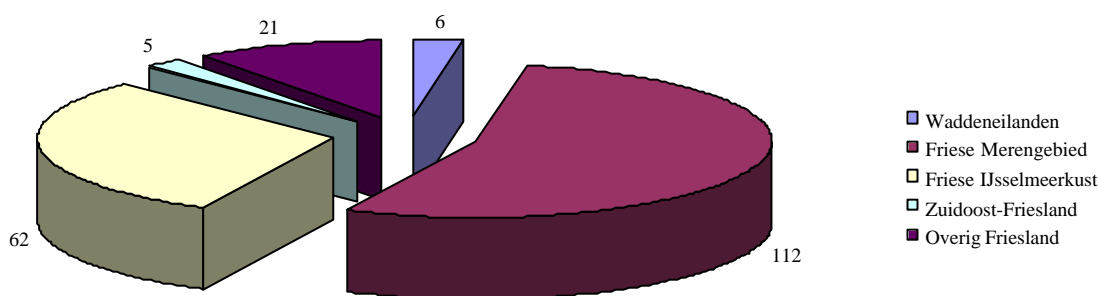
Jachthavens in Groningen

In vergelijking met 2002 is het aantal bij Toerdata Noord geregistreerde jachthavens in 2003 met één afgenomen en bedraagt nu 44. Het aantal ligplaatsen is nagenoeg gelijk gebleven en bedraagt nu 4753. In West-Groningen is het aantal geregistreerde ligplaatsen gestegen met 100 stuks. De verhuurgraad van de vaste ligplaatsen is met 3 procentpunten gestegen tot 77%. In 2003 is het aantal overnachtingen dat gegenereerd wordt uit de jachthavens met 3 procent gestegen en bedraagt 135.000.

Jachthavens in Friesland

In Friesland is het aantal geregistreerde jachthavens met 3 gestegen tot 206. In 2003 is het aantal ligplaatsen toegenomen met 464. Het grootste deel van de toename van het aantal ligplaatsen is toe te schrijven aan het Friese Merengebied. Het aantal ligplaatsen is hier gestegen met 447 (3%). De verhuurgraad is gelijk gebleven (84%). Het aantal overnachtingen is nagenoeg gelijk gebleven ten opzichte van 2002 en bedraagt 1.066.000.

Grafiek 6.2: Aantal jachthavens in Friesland in 2003, per regio

Jachthavens in Drenthe

Het aantal ligplaatsen in de provincie Drenthe is met 5 gestegen. Het aantal jachthavens is in 2003 gelijk gebleven. In de twee regio's van Drenthe waar jachthavens gevestigd zijn, is de verhuurgraad met 3 procentpunten toegenomen.

Methode

Alle jachthavens hebben een vragenlijst ontvangen waarin is gevraagd naar het aantal ligplaatsen, onderverdeeld naar vaste ligplaatsen en passantenplaatsen, en het aantal verhuurde vaste ligplaatsen. Per toeristenregio is de verhuurgraad berekend als het quotiënt van het aantal verhuurde vaste ligplaatsen en het totale aantal vaste ligplaatsen. Voor de berekening van het aantal overnachtingen is uitgegaan van 50 overnachtingen per verhuurde vaste ligplaats.

Trend ten opzichte van 2001

In 2003 zijn er 9 jachthavens minder geregistreerd in Noord Nederland dan in 2001. Het aantal ligplaatsen is nagenoeg gelijk gebleven ten opzichte van 2001. De verhuurgraad in Noord Nederland fluctueert jaarlijks licht tussen de 81 en 83 procent. In Drenthe is de verhuurgraad behoorlijk gestegen, dit geldt met name voor het laatste jaar. Het aantal overnachtingen in de drie provincies is sinds 2001 ongeveer gelijk gebleven en bedraagt jaarlijks ongeveer 1.175.000.

6.2 Jachtverhuur

Tot de sector jachtverhuur worden gerekend: de verhuur van kajuitmotorboten, kajuitzeilboten, open zeilboten en platbodems. Alle bedrijven met minimaal 2 boten van vermelde types zijn in het bestand opgenomen. Ook verhuurders, die meerdere types boten verhuren, zijn in het onderzoek opgenomen. Niet opgenomen zijn de watersportbedrijven gespecialiseerd in klein watersportmateriaal zoals bijvoorbeeld kanoverhuurders. Zoals in het vorige hoofdstuk al is aangegeven, worden de activiteiten jachthaven en jachtverhuur in een aantal gevallen door één en hetzelfde bedrijf uitgevoerd.

Samenvatting jachtverhuur

Het aantal verhuurbedrijven in Noord-Nederland is in 2003 gelijk gebleven vergeleken met voorafgaand jaar en bedraagt 167. Het totaal aantal verhuurboten is in Noord-Nederland met 79 gestegen tot 3122. De categorie open zeilboten is het grootst, gevolgd door de kajuitmotorboten en de kajuitzeilboten. Uit tabel 6.3 blijkt, dat in de categorie kajuitmotorboten en open zeilboten, het aantal verhuurde dagen ten opzichte van 2002 is gestegen. Het gemiddeld aantal verhuurde dagen van de kajuitzeilboten is licht gedaald (1). Het aantal overnachtingen op verhuurboten is in Noord-Nederland in 2003 met 7% gestegen en bedraagt in 2003 477.000.

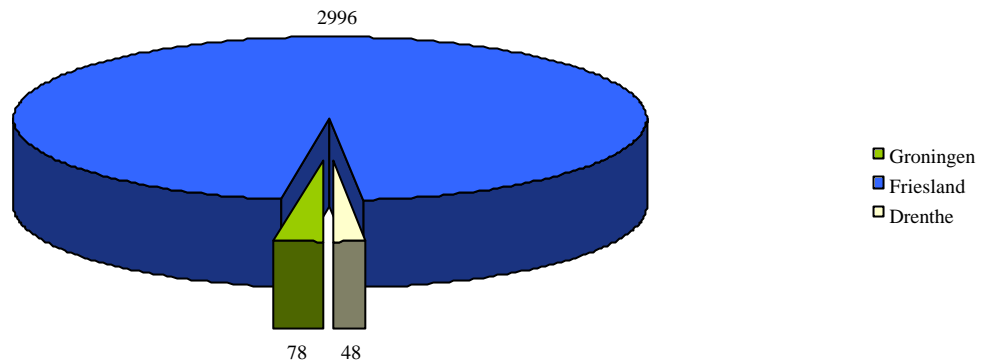
In **bijlage 8a** is de onderverdeling van de verhuurvloot per boottype, provincie en regio voor het jaar 2003 gepresenteerd. In **bijlage 8b en c** zijn de overnachtingen van de verhuurvloot in een tabel verwerkt. In Friesland bevinden zich veruit de meeste bootverhuurders. Daarom zijn de analyses van de overige twee provincies minder uitgebreid behandeld.

Tabel 6.2 Omvang verhuurvloot 1999-2003

	1999	2000	2001	2002	2003
Aantal verhuurbedrijven	181	186	180	167	167
Kajuitmotorboten	794	857	819	770	781
Kajuitzeilboten	354	501	474	437	450
Platbodemzeilboten (geen charterschepen)	121	154	150	202	207
Open zeilboten	1767	1868	1720	1634	1684
Totaal verhuurboten	3036	3380	3163	3043	3122

Bron: Toerdata Noord

Grafiek 6.3: Aantal verhuurboten in Noord-Nederland over 2003, per provincie

Jachtverhuur in de drie noordelijke provincies (zie ook bijlage 8)

In 2003 is het aantal verhuurbedrijven gelijk gebleven ten opzichte van 2002. Het totaal aantal verhuurboten is in Noord-Nederland met 79 gestegen tot 3.122.

Tabel 6.3 Jachtverhuur, aantal verhuurde dagen per boottype

	1999	2000	2001	2002	2003
Kajuitmotorboten	129	130	138	132	142
Kajuitzeilboten	104	101	100	108	107
Open zeilboten	78	61	72	65	74

Bron: Toerdata Noord

In tabel 6.3 is het aantal verhuurdagen per boottype gepresenteerd. Kajuitmotorboten worden op jaarbasis het meest verhuurd. Bij de kajuitmotorboten en open zeilboten is het aantal verhuurde dagen ten opzichte van 2002 gestegen. Het gemiddeld aantal overnachtingen op kajuitzeilboten is in Noord-Nederland in 2003 licht gedaald.

Trend ten opzichte van 2001

Het aantal geregistreerde verhuurbedrijven is vergeleken met 2001 afgenomen met 13 stuks. Het aantal verhuurboten fluctueert jaarlijks. Het gemiddeld aantal dagen dat de diverse boottypes verhuurd zijn, is in 2003 toegenomen ten opzichte van het basisjaar (2001). Alleen de categorie kajuitzeilboten heeft ten opzichte van 2002 geen vooruitgang geboekt, hier is het gemiddeld aantal verhuurdagen met één dag afgenomen. In 2003 zijn er 5.000 overnachtingen op verhuurboten minder geweest dan in 2001. Vergeleken met 2002 is het aantal overnachtingen met 30.000 toegenomen.

Jachtverhuur in Groningen

In 2003 is het aantal geregistreerde bootverhuurbedrijven gelijk gebleven. De totale vloot aan verhuurboten is nagenoeg gelijk gebleven (-3). Het aantal overnachtingen op verhuurboten is in 2003 gelijk gebleven (11.000) ten opzichte van het voorafgaande jaar.

Jachtverhuur in Friesland

Onderstaand schema geeft een overzicht waar de verhuurbedrijven in Friesland zijn gevestigd.

Tabel 6.4 Absolute en relatieve aantallen jachtverhuurbedrijven in Friesland

Friese regio	Totaal	Percentage
Waddeneilanden	0	0%
Friese Merengebied	104	69%
Friese IJsselmeerkust	40	26%
Zuidoost-Friesland	2	1%
Overig Friesland	5	3%
Totaal	151	100%

Bron: Toerdata Noord

Aantal verhuurbedrijven

Het aantal bootverhuurbedrijven is in 2003 gelijk gebleven.

Aantal verhuurboten

In Friesland is het aantal verhuurboten in 2003 met 80 toegenomen ten opzichte van 2002. In het Friese Merengebied heeft de grootste stijging plaatsgevonden. In de regio Friese IJsselmeerkust is het aantal verhuurboten iets afgenomen.

Overnachtingen verhuurboten

In 2003 is het totale aantal overnachtingen op verhuurboten in Friesland met 7% (31.000) toegenomen tot 463.000. In het Friese Merengebied is de toename het grootst geweest (24.000).

Jachtverhuur in Drenthe

In 2003 is het aantal geregistreerde bootverhuurbedrijven in Drenthe gestegen. Het aantal verhuurboten is licht toegenomen evenals het aantal overnachtingen.

6.3 Brug- en sluisstellingen

(zie ook bijlage 9)

Ieder jaar worden bij verschillende bruggen en sluisen in de drie noordelijke provincies het aantal passerende recreatievaartuigen geregistreerd. Bij de sluisen worden alle vaartuigen geteld, bij de bruggen alleen de vaartuigen die een geopende brug passeren. De cijfers met betrekking tot brug- en sluisstellingen zijn de afgelopen jaren niet altijd voor alle bruggen en sluisen beschikbaar gekomen. De cijfers die in dit hoofdstuk gepubliceerd worden hebben alleen betrekking op de bruggen / sluisen die elk jaar de tellingen hebben bijgehouden.

In de loop der jaren hebben er diverse werkzaamheden aan de waterwegen plaatsgevonden die de cijfers beïnvloeden. Bij de tellingen wordt geen rekening gehouden met brugverhogingen. De totaalcijfers geven een indruk van de ontwikkeling van de omvang van de watersport. In onderstaande tabel zijn de totaalcijfers van de drie provincies weergegeven. In de bijlage zijn alle brug- en sluisstellingen gepresenteerd.

Tabel 6.5 Brug- en sluisstellingen recreatievaart 1994-2001

	1994	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Aantal passages								
Groningen	54923	56002	58623	56769	57775	55355	63858	64364
Index	100	102	107	103	105	101	116	117
Friesland	345095	356461	344178	362216	361306	347439	353818	372028
Index	100	103	100	105	105	101	103	108
Drenthe	44385	49584	50581	49705	48605	47423	51881	51350
Index	100	112	114	112	110	107	117	116
Totaal Noord-Nederland	444403	462047	453382	468690	467686	450217	469557	487742
Index	100	104	102	105	105	101	106	110

Bron: Provincies Groningen, Friesland en Drenthe

Samenvatting brug- en sluisstellingen

Nadat de “niet responderende bruggen en / of sluisen” eruit zijn gefilterd, blijkt dat het totale aantal brug- en sluispassages in Noord-Nederland ten opzichte van 2002 opnieuw is gestegen. Dit geldt niet voor de provincie Drenthe. De relatieve stijging is het grootst in de provincie Friesland. Het aantal passages is daar gestegen met 5 procentpunt ten opzichte van het voorgaand jaar. Het totaal aantal geregistreerde passages in Noord-Nederland is het hoogste aantal sinds de eerste meting (1994). Niet eerder zijn er zoveel passages geteld.

In **bijlage 9** zijn de brug- en sluisstellingen per provincie gepresenteerd van de afgelopen zes jaar ten opzichte van het basisjaar 1994.

Op de volgende pagina is een overzicht gepresenteerd van de bruggen / sluisen waar in 2003 het grootste aantal passages plaats hebben gevonden.

Brug- en sluistellingen in Groningen

Tabel 6.6 Top 3 drukste watersportpunten in Groningen

Top drie Groningen	1994	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Lauwersoog	12085	13613	10725	12188	12198	12339	15625	16141
Farnsum zeesluis	5305	6790	8314	6761	7956	7431	8459	8823
Oostersluis	7821	8798	8848	8535	6474	8559	9114	8406

Bron: Provincie Groningen

Lauwersoog is al jaren het drukste punt van Groningen. Dit punt telt elk jaar meer passages dan het voorgaand jaar.

Brug- en sluistellingen in Friesland

Tabel 6.7 Top 3 drukste watersportpunten in Friesland

Top drie Friesland	1994	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Jelteslootbrug	44428	49329	49226	51560	50106	49407	50936	52824
Johan Frisosluis	46491	48026	42646	48120	50143	43925	44029	48309
Prinses Margrietsluis	11453	14944	22295	24800	28579	23878	25666	29914

Bron: Provincie Friesland

De drukste drie punten in Friesland tellen de laatste drie jaar meer passages dan het jaar ervoor.

Brug- en sluistellingen in Drenthe

Tabel 6.8 Top 3 drukste watersportpunten Drenthe

Top drie Drenthe	1994	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Galgenkampsbrug	5200	5285	5540	5549	5195	5195	5084	5100
Paradijssluis	3993	3939	3887	4138	3929	3846	4145	4015
Haveltersluis	3851	3728	3813	3847	3444	3540	3975	3844

Bron: Provincie Drenthe

De drukste drie watersportpunten in Drenthe laten een fluctuerend beeld zien met betrekking tot het aantal passages.

7. Dagattracties en Evenementen

7.1 Dagattracties

De toeristische dagattracties zijn ingedeeld in de categorieën ambachten, attractieparken, dierentuinen, musea, zwembaden en overige attracties. Over het algemeen geldt dat alleen dagattracties zijn opgenomen waarvoor een toegangsprijs moet worden betaald, anders vindt er geen registratie van het aantal bezoekers plaats. Daarnaast wordt voor opname in het Toerdata Noord-bestand een minimum van 1000 bezoekers per jaar gehanteerd. Voor zwembaden en sportaccommodaties wordt een minimum aantal bezoekers van 50.000 per jaar gesteld.

Samenvatting dagattracties

De Drentse dagattracties hebben in het jaar 2003 te maken gehad met meer bezoekers dan het jaar ervoor. Dit geldt niet voor de overige twee provincies. Hier zijn minder bezoekers geregistreerd. Het museum en attractiepark bezoek is in het jaar 2003 licht afgenomen. Het bezoek van zwembaden en dierentuinen is daarentegen licht gestegen. Onder de 25 grootste attracties zitten een aantal bedrijven waar het aantal bezoekers jaarlijks behoorlijk fluctueert.

Tabel 7.1 Aantal attracties in Noord-Nederland naar categorie, 2002

	Groningen	Friesland	Drenthe	Totaal
Musea	43	76	27	146
Attractieparken	3	4	7	14
Dierentuinen	2	2	2	6
Ambacht	4	2	2	8
Zwembaden / Sportcomplex	5	8	6	19
Overig	7	8	6	21
Totaal	64	100	50	214

Bron: Toerdata Noord

Er zijn in het noorden 214 organisaties met een dagrecreatieve functie. De grootste categorie is musea.

In de bijlage zijn alle dagrecreatieve bedrijven opgenomen met de bezoekersaantallen voor de laatste vier jaar.

Doordat niet alle dagattracties jaarlijks de vragenlijst terugsturen kan er moeilijk worden vastgesteld hoeveel mensen op jaarbasis een dagattractie hebben bezocht. Elk jaar zijn er een aantal dagattracties die geen gegevens beschikbaar stellen. Om dit probleem te omzeilen worden in de berekening van het aantal bezoekers van dagattracties alleen de bedrijven meegenomen die de afgelopen vier jaar

gerespondeerd hebben. Deze bezoekersaantallen zijn geïndexeerd. Bijna 80% van de dagattracties heeft gedurende de laatste drie jaar de bezoekersaantallen aan Toerdata Noord doorgegeven.

In onderstaande tabel vallen de provinciale trends in de bezoekersaantallen af te lezen.

Tabel 7.2 Bezoekersaantallen dagattracties geïndexeerd

	2000	2001	2002	2003
Groningen	100	97	99	95
Friesland	100	104	106	101
Drenthe	100	96	98	103

Bron: Toerdata Noord

Alleen in Drenthe is er sprake van een toename in de bezoekersaantallen.

7.1.1 Dagattracties uitgesplitst naar categorie

Tabel 7.3 Bezoekersaantallen geïndexeerd naar categorie

	2000	2001	2002	2003
Musea	100	96	107	103
Attractieparken	100	94	91	88
Dierentuinen	100	88	96	97
Ambacht	100	80	82	72
Zwembaden / Sportcomplex	100	106	105	107
Overig	100	101	96	97
Recreatieterreinen	100	132	118	164
Totaal	100	98	101	101

Bron: Toerdata Noord

In het jaar 2002 is het museumbezoek vrij fors gestegen vergeleken met het jaar ervoor. In 2003 heeft deze stijging zich niet voortgezet. De totale bezoekersaantallen van de bedrijven die gegevens hebben verstrekt (over de afgelopen vier jaar), liggen rond de 9,5 miljoen bezoekers.

7.1.2 Top tien dagattracties per provincie

Tabel 7.4 Top tien dagattracties in Groningen

Groningen	Bezoek
Sportcentrum Karding	450.000
Holland Casino	337.000
Stichting Recreatie Nienoord	297.000
Subtropisch Zwemparadijs Tropiqua	247.000
Groninger Museum	235.000
Fontana Nieuweschans	191.824
Emsrent BV	165.000
Zeehondencrèche	150.000
Stichting Vesting Bourtange	60.000
De Theefabriek	50.000
Landgoed Fraylemaborg	40.000

Bron: Toerdata Noord

Sportcentrum Karding staat met 450.000 bezoekers bovenaan. Sportcentrum Karding wordt bezocht door mensen die gebruik maken van zwembad, ijsbaan, tennisbanen en fitnessruimte.

Tabel 7.5 Top tien dagattracties in Friesland

Friesland	Bezoek
Sport- en Recreatiecentrum Thialf	475.000
De Welle	416.000
Sport en Recreatiebad De Blauwe Golf	398.000
De Stiennen Flier	258.500
Kinderboerderij De Naturij	120.000
Kameleondorp Terherne	102.367
N.V. Sportfondsenbad-terschelling	81.000
Aquazoo Friesland	75.000
Tolhuisbad	69.839
Jopie Huisman Museum	68.000
Bezoekerscentrum Schiermonnikoog	63.300

Bron: Toerdata Noord

Sport- en Recreatiecentrum Thialf staat nog steeds op de eerste plaats. Vergeleken met 2002 heeft Thialf 125.000 bezoekers meer gehad. In 2002 staan dezelfde bedrijven in de top drie als het jaar daarvoor.

Tabel 7.6 Top tien dagattracties in Drenthe

Drenthe	Bezoek
Noorder Dierenpark	1.500.000
Zwem- en Golfbad Aquarena	550.000
Bad Hesselingen	280.738
Speelstad Oranje	250.000
Bezoekerscentrum Dwingelderveld	140.309
Aqualaren	133.400
Camping Bungalowpark het Drouwenerzand BV	110.000
Het Boomkroonpad	103.000
Herinneringscentrum Kamp Westerbork	100.200

Bron: Toerdata Noord

Het Noorder Dierenpark is al jaren de meest bezochte dagattractie van Noord-Nederland. Vergeleken met het vorig jaar is het bezoekers aantal gelijk gebleven.

In tabel 7.7 is de top 25 opgenomen van de dagattracties van Noord-Nederland, gerangschikt naar bezoekersaantallen. De cijfers zijn gepresenteerd vanaf het jaar 1997 t/m het jaar 2003.

7.1.3 Historisch overzicht 25 grootste dagattracties van Noord-Nederland

Tabel 7.7 Historisch overzicht top 25 dagattracties 1996 - 2002 (x 1000)

Naam dagattractie	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Noorder Dierenpark	1750	1654	1710	1630	1560	1400	1500	1500
Aquarenabad	400	372			360	360	355	550
Thialf					475	650	600	475
Sportcentrum Kardinge	700			660	439	438	429	450
De Welle					415	420	422	416
De Blauwe Golf	350					350	370	398
Holland Casino	303	315	313	315	325	355	345	337
Recreatie Nienoord	285	285	295	292	303	293	301	297
Bad Hesselingen	241	257			265	288	282	281
De Stienen Flier				245	252	260	263	259
Speelstad Oranje	350	350	310	325	300	300	275	250
Zwemparadijs Tropiqua	310				276	279	273	247
Groninger Museum	302	290	232	194	220	201	345	235
Fontana Nieuweschans	105	151	159	152	165	167	178	192
Emsrent BV				144	175	180	180	165
Zeehondencrèche	294	300	304	250	200	175	150	150
Dwingelderveld	103	94	104	117	97	137	141	140
Aqualaren					134	134	134	133
De Naturij	95			125	107	75	125	120
Het Boomkroonpad	0	160	130	135	120	102	106	103
Kamp Westerbork	72	87	80	90	88	85	101	100
De Sprookjeshof	100	103	104	100	105	105	105	100
Verkeerspark Assen	130	170	150	128	130	110	100	100
Molenduinbad				85	103	102	97	98
Duinen Zathe	135	150	113	120	130	130	120	*

Bron: Toerdata Noord

7.2 Evenementen

(zie ook bijlage 11)

Dit jaar zijn voor de tweede keer cijfers opgenomen met betrekking tot evenementenbezoek in de noordelijke drie provincies. Toerdata Noord krijgt de gegevens van alle evenementen die in Noord-Nederland worden gehouden, aangeleverd door Respons Evenementenmonitor. Er wordt geen onderscheid gemaakt tussen de diverse soorten evenementen. Het enige criterium dat gesteld is, is een minimum aantal bezoekers van 5.000.

In bijlage 11 zijn alle evenementen met meer dan 10.000 bezoekers in tabelvorm gepresenteerd, onderverdeeld naar regio en provincie. Bij het bestuderen van de tabellen 7.8, 7.9 en 7.10 moet er rekening gehouden worden met de duur van een evenement. Er zijn ééndaagse evenementen en meerdaagse evenementen. Er is geen onderscheid gemaakt tussen beide categorieën.

Samenvatting evenementen

Delfsail te Delfzijl is veruit het grootste evenement dat in 2003 in het noorden is gehouden. Het merendeel van de evenementen die in 2002 in de top vijf stonden, komen dit jaar terug in de tabellen. De bezoekersaantallen van deze evenementen in 2002 verschillen in Friesland niet veel met die van het jaar ervoor (2002). In Groningen daarentegen is er sprake van een afname in het aantal bezoekers en in Drenthe een toename van het aantal bezoekers. Opvallend is de zomerkermis in Groningen en Leeuwarden die een plaats in de top 5 hebben weten te bemachtigen.

7.2.1 Top vijf evenementen per provincie

Tabel 7.8 Top vijf evenementen in Groningen (2003)

	Naam evenement	Plaats	Datum	Aantal bezoekers)
1	Delfsail	Delfzijl	10-07-2003 t/m 14-07-2003	900.000
2	Pinksterfeesten Delfzijl	Delfzijl	04-06-2003 t/m 09-06-2003	130.000
3	Festival Noorderzon	Groningen	21-08-2003 t/m 31-08-2003	125.000
4	Bloemenjaarmarkt Groningen	Groningen	18-04-2003	100.000
4	Meikermis Groningen	Groningen	09-05-2003 t/m 18-05-2003	100.000
4	Nacht van Winschoten	Winschoten	18-07-2003	100.000
4	Zomerkermis Groningen	Groningen	22-08-2003	100.000

Bron: Respons Evenementenmonitor

In 2003 trokken de evenementen in Delfzijl de meeste bezoekers. Het is verder opvallend dat vier van de zes grootste evenementen in de stad Groningen hebben plaatsgevonden.

Tabel 7.9 Top vijf evenementen in Friesland (2003)

	Naam evenement	Plaats	Datum	Aantal bezoekers
1	Visserijdagen Harlingen	Harlingen	27-08-2003 t/m 30-08-2003	150.000
2	Elfsteden Oldtimerrally	Sloten Fr	31-05-2003	100.000
2	Sneekweek	Sneek	02-08-2003 t/m 07-08-2003	100.000
4	Skoattermerke	Heerenveen	09-06-2003	80.000
5	Zomerkermis Leeuwarden	Leeuwarden	24-05-2003 t/m 01-06-2003	75.000

Bron: Respons Evenementenmonitor

In Friesland trekken de visserijdagen in Harlingen, evenals het jaar ervoor, veruit de meeste bezoekers. De Sneekweek en de Elfsteden Oldtimerrally staan dit jaar samen, evenals vorig jaar, op de tweede plaats. De nieuwkomer is de Zomerkermis in Leeuwarden met 75.000 bezoekers. De andere vier stonden in 2002 ook in de top vijf met hetzelfde aantal bezoekers als dit jaar.

Tabel 7.10 Top vijf evenementen in Drenthe (2003)

	Naam evenement	Plaats	Datum	Aantal bezoekers
1	Vlindermarkten Emmen	Emmen	08-07-03 t/m 26-08-03	200.000
2	Feestweek Zuidlaarder Markt	Zuidlaren	17-10-03 t/m 22-10-03	180.000
3	Zuidlaardermarkt®	Zuidlaren	21-10-2003	150.000
4	Gauloises Dutch TT	Assen	25-06-03 t/m 28-06-03	130.000
5	Ronde van Drenthe	Hoogeveen	11-04-03 t/m 13-04-03	100.000

Bron: Respons Evenementenmonitor

Waar in het jaar 2002 de Feestweek Zuidlaarder Markt nog op 1 stond en de Dutch TT op 2, staat in 2003 de Vlindermarkten Emmen op de eerste plaats met 200.000 bezoekers. Dit ondanks de gestage groei van bezoekers naar de Feestweek Zuidlaarder Markt. Nieuwkomer is het wielerevenement Ronde van Drenthe met 100.000 bezoekers.

Bijlage: Tabellenboek Toerisme in Cijfers 2004

Tabel 1a:	Werkgelegenheidsontwikkeling Recreatie en Toerisme, 1996-2003
Tabel 1b:	Werkgelegenheidsontwikkeling Logies, 1996-2003
Tabel 1c:	Werkgelegenheidsontwikkeling Watersport Friesland, 1999-2003
Tabel 2a:	Hotels en pensions: aantal bedrijven en bedden, 1999-2003
Tabel 2b:	Hotels en pensions: bezettingsgraad en aantal overnachtingen, 1998-2003
Tabel 3:	Logies en ontbijt: aantal adressen en aantal overnachtingen, 1998-2003
Tabel 4a:	Kampeerterreinen: aantal bedrijven en totaal aantal standplaatsen, 1999-2003
Tabel 4b:	Kampeerterreinen: aantal toeristische en vaste standplaatsen, 1999-2003
Tabel 4c:	Kampeerterreinen: bezet.graad en overnachtingen toer. standplaatsen, 1999-2003
Tabel 4d:	Kampeerterreinen: verhuurgraad en overnachtingen vaste standplaatsen, 1999-2003
Tabel 5a:	Recreatiewoningen: totaal en aantal verhuurwoningen, 1999-2003
Tabel 5b:	Tweede woningen: aantal en aantal overnachtingen, 1999-2003
Tabel 5c:	Verhuurwoningen: bezettingsgraad en aantal overnachtingen, 1999-2003
Tabel 6a:	Groepsaccommodaties: aantal groepsaccommodaties en aantal bedden, 1999-2003
Tabel 6b:	Groepsaccommodaties: bezettingsgraad en aantal overnachtingen, 1999-2003
Tabel 7a:	Jachthavens: aantal jachthavens en aantal ligplaatsen 1999-2003
Tabel 7b:	Jachthavens: aantal vaste en passante ligplaatsen, 1999-2003
Tabel 7c:	Jachthavens: aantal jachthavens en ligplaatsen 2003
Tabel 7d:	Jachthavens: verhuurgraad en aantal overnachtingen, 1999-2003
Tabel 8a:	Jachtverhuur: aantal verhuurbedrijven en verhuurboten 2003
Tabel 8b:	Jachtverhuur: aantal overnachtingen verhuurvloot 2003
Tabel 8c:	Jachtverhuur: aantal overnachtingen + verhuurdagen, 1999-2003
Tabel 9:	Brug- en sluisstellingen, 1994-2003
Tabel 10a:	Dagattracties Groningen, aantal bezoekers 2000-2003
Tabel 10b:	Dagattracties Friesland, aantal bezoekers 2000-2003
Tabel 10c:	Dagattracties Drenthe, aantal bezoekers 2000-2003
Tabel 11a:	Evenementen aantal bezoekers 2003 provincie Groningen
Tabel 11b:	Evenementen aantal bezoekers 2003 provincie Friesland
Tabel 11c:	Evenementen aantal bezoekers 2003 provincie Drenthe
Tabel 12a:	Totaal aantal overnachtingen per provincie per categorie, 2001-2003
Tabel 12b:	Totaal aantal overnachtingen per regio / per accommodatievorm, 2003
Tabel 12c:	Totaal aantal overnachtingen per regio, 2001-2003
Tabel 13a:	Beschrijving BIK-codes Recreatie en Toerisme
Tabel 13b:	Beschrijving BIK-codes Watersport

Tabel 1a: Werkgelegenheidsontwikkeling Recreatie en Toerisme, 1996-2003

	Fulltime (15+)			Parttime (15-)			Totaal (fulltime + parttime)		
	1996	2002	2003	1996	2002	2003	1996	2002	2003
Groningen									
Horeca	3188	4043	3872	2726	3799	3752	5914	7842	7854
Logies	709	886	816	419	433	464	1128	1319	1420
Cultuur, recreatie, sport en amusement	1707	2250	2035	716	877	1028	2423	3127	3448
Personenvervoer	913	1267	1170	221	402	452	1134	1669	1709
Reisorganisatie s en bemiddeling	360	434	434	53	94	90	413	528	566
Recreatiegoederen	392	471	457	98	123	158	490	594	669
Overige detailhandel	215	216	212	60	101	105	275	317	305
Totaal R&T	7484	9567	9922	4293	5829	6049	11777	15396	15971
Index 1996=100	100	128	133	100	136	141	100	131	136
Totale werkgelegenheid	192814	221972	220588	35923	46089	45762	228737	268925	268926
% R&T	3,9%	4,3%	4,5%	12,0%	12,6%	13,2%	5,1%	5,7%	5,9%
Friesland	1996	2002	2003	1996	2002	2003	1996	2002	2003
Horeca	4116	4354	4250	2756	4214	4277	6872	8568	8527
Logies	1992	2087	2070	749	1219	1189	2741	3306	3259
Cultuur, recreatie, sport en amusement	1890	2469	2478	1372	1740	1829	3262	4209	4307
Personenvervoer	1157	1652	1699	357	738	770	1514	2390	2469
Reisorganisaties en bemiddeling	282	395	388	43	113	90	325	508	478
Recreatiegoederen	1279	1567	1684	216	263	279	1495	1830	1963
Overige detailhandel	451	493	510	185	303	302	636	796	812
Totaal R&T	11167	13017	13079	5678	8590	8736	16845	21607	21815
Index 1996=100	100	117	117	100	151	154	100	128	130
Totale werkgelegenheid	185830	220452	219460	42461	54429	58872	228291	274881	278332
% R&T	6,0%	5,9%	6,0%	13,4%	15,8%	14,8%	7,4%	7,9%	7,8%
Drenthe	1996	2002	2003	1996	2002	2003	1996	2002	2003
Horeca	2341	2328	2366	1583	1817	1840	3924	4145	4206
Logies	1596	1945	1904	613	872	811	2209	2817	2715
Cultuur, recreatie, sport en amusement	1172	1510	1480	371	546	797	1543	2056	2277
Personenvervoer	891	1127	1382	202	182	202	1093	1309	1584
Reisorganisatie s en bemiddeling	198	183	208	57	18	48	255	201	256
Recreatiegoederen	306	461	472	53	90	99	359	551	571
Overige detailhandel	170	194	185	42	43	42	212	237	227
Totaal R&T	6674	7748	7997	2921	3568	3839	9595	11316	11836
Index 1996=100	100	116	120	100	122	131	100	118	123
Totale werkgelegenheid	140452	160935	160180	24674	23693	26528	165126	184628	186708
% R&T	4,8%	4,8%	5,0%	11,8%	15,1%	14,5%	5,8%	6,1%	6,3%

Bron: Toerdata Noord, provinciale werkgelegenheidsregisters

Tabel 1b: Werkgelegenheidsontwikkeling Logies, 1996-2003

SBI		Full-time			Part-time			Totaal		
		1996	2002	2003	1996	2002	2003	1996	2002	2003
	Groningen									
5511	Hotel-restaurants	391	472	560	241	263	295	632	735	855
5512	Hotels (excl. HR), pensions en conferentieoorden	110	103	93	36	32	23	146	135	116
5521	Jeugdherbergen, kamphuizen e.d.	8	10	6	11	5	5	19	15	11
5522	Kampeertreinen	125	159	149	56	59	59	181	218	208
5523	Vakantiehuisjes, -bungalowparken	75	142	148	75	74	82	150	216	230
		709	886	956	419	433	464	1128	1319	1420
	Friesland									
5511	Hotel-restaurants	1225	1178	1174	357	653	609	1582	1831	1783
5512	Hotels (excl. HR), pensions en conferentieoorden	128	153	140	29	88	86	157	241	226
5521	Jeugdherbergen, kamphuizen e.d.	79	79	77	22	64	67	101	143	144
5522	Kampeertreinen	363	364	356	92	258	266	455	622	622
5523	Vakantiehuisjes, -bungalowparken	197	313	323	113	156	161	310	469	484
		1992	2087	2070	613	1219	1189	2605	3306	3259
	Drenthe									
5511	Hotel-restaurants	669	812	786	357	509	479	1026	1321	1265
5512	Hotels (excl. HR), pensions en conferentieoorden	125	124	115	29	32	25	154	156	140
5521	Jeugdherbergen, kamphuizen e.d.	80	74	83	22	16	18	102	90	101
5522	Kampeertreinen	339	395	372	92	155	120	431	550	492
5523	Vakantiehuisjes, -bungalowparken	383	540	548	113	160	169	496	700	717
		1596	1945	1904	613	872	811	2209	2817	2715

Bron: Toerdata Noord, provinciale werkgelegenheidsregisters

Tabel 1c: Werkgelegenheidsontwikkeling Watersport Friesland, 1999-2003

	Full-time			Part-time			Totaal		
	1999	2002	2003	1999	2002	2003	1999	2002	2003
Jachthavens	220	215	210	108	85	102	328	300	312
Bootverhuur	386	349	373	180	248	251	566	597	624
Zeilscholen	49	58	57	20	55	56	69	113	113
Passagiersvaart (charters en rondvaart)	285	330	332	81	186	100	366	516	432
Jachtwerven	1161	1239	1328	121	146	149	1282	1385	1477
Overige watersportgebonden industrie	456	661	672	52	61	74	508	722	746
Watersportgebonden handel en diensten	302	331	341	122	105	126	424	436	467
Totaal	2859	3183	3313	684	886	858	3543	4069	4171

Bron: Toerdata Noord, provinciale werkgelegenheidsregisters

Tabel 2a: Hotels en pensions: aantal bedrijven en bedden, 1999-2003

	Aantal hotels/pensions					Aantal bedden				
	1999	2000	2001	2002	2003	1999	2000	2001	2002	2003
Groningen	79	78	79	80	79	3.478	3.482	3.527	3.652	3.687
Friesland	200	202	201	200	203	7.876	8.040	7.912	7.891	8.178
Drenthe	136	140	139	141	142	4.233	4.422	4.413	4.396	4.458
West-Groningen	18	18	19	19	19	347	343	351	367	355
Groningen-Haren	13	13	13	14	14	1.310	1.323	1.376	1.467	1.457
Eemsmond	16	15	15	15	14	509	516	501	511	507
Oost-Groningen	32	32	32	32	32	1.312	1.300	1.299	1.307	1.368
Waddeneilanden	64	66	66	66	67	3.030	3.088	3.060	3.060	3.372
Friese Merengebied	41	40	38	37	37	1.387	1.350	1.242	1.252	1.257
Friese IJsselmeerkust	40	40	41	42	44	1.305	1.340	1.355	1.373	1.389
Zuidoost-Friesland	14	15	15	15	15	814	901	891	889	875
Overig Friesland	41	41	41	40	40	1.340	1.361	1.364	1.317	1.285
Noordmidden-Drenthe	50	54	54	55	56	2.142	2.317	2.298	2.283	2.328
Zuidwest-Drenthe	36	36	36	36	36	1.025	1.017	1.032	1.041	1.063
Zuidoost-Drenthe	50	50	49	50	50	1.066	1.088	1.083	1.072	1.067
Totaal	415	420	419	421	424	15.587	15.944	15.852	15.939	16.323

Bron: Toerdata Noord

Tabel 2b: Hotels en pensions: bezettingsgraad en aantal overnachtingen, 1998-2003

	Bezettingsgraad					Aantal overnachtingen (x1000)				
	1999	2000	2001	2002	2003	1999	2000	2001	2002	2003
Groningen	0,38	0,39	0,40	0,40	0,39	546	526	499	532	529
Friesland	0,43	0,42	0,38	0,38	0,37	1368	1293	1.112	1.101	1.155
Drenthe	0,34	0,33	0,38	0,39	0,36	564	554	606	608	566
West-Groningen	0,39	0,34	0,21	0,21	0,20	50	42	26	28	26
Groningen-Haren	0,48	0,49	0,40	0,46	0,43	251	239	203	245	230
Eemsmond	0,37	0,36	0,38	0,34	0,33	72	71	69	63	61
Oost-Groningen	0,37	0,38	0,42	0,41	0,42	173	174	200	196	212
Waddeneilanden	0,48	0,47	0,44	0,45	0,47	642	608	492	508	578
Friese Merengebied	0,29	0,28	0,32	0,29	0,31	144	141	146	135	143
Friese IJsselmeerkust	0,41	0,41	0,37	0,37	0,36	249	208	185	183	180
Zuidoost-Friesland	0,45	0,44	0,39	0,37	0,36	142	153	128	122	115
Overig Friesland	0,37	0,36	0,33	0,32	0,30	191	184	162	154	139
Noordmidden-Drenthe	0,35	0,33	0,42	0,45	0,39	298	305	353	378	328
Zuidwest-Drenthe	0,32	0,30	0,35	0,30	0,34	144	131	131	114	130
Zuidoost-Drenthe	0,28	0,28	0,31	0,30	0,28	122	118	122	116	109
Totaal	0,39	0,38	0,38	0,39	0,37	2478	2373	2.217	2.241	2.250

Bron: Toerdata Noord

Tabel 3: Logies en ontbijt: aantal adressen en aantal overnachtingen, 1998-2003

	Aantal adressen					Aantal overnachtingen (x1000)				
	1999	2000	2001	2002	2003	1999	2000	2001	2002	2003
Groningen	80	92	103	117	155	9	12	19	19	26
Friesland	83	89	108	111	115	18	17	22	26	34
Drenthe	62	71	82	86	111	9	11	14	18	27
West-Groningen	28	34	36	41	54	3	4	5	6	8
Groningen-Haren	13	15	17	19	24	2	3	3	4	5
Eemsmond	16	19	25	27	41	2	1	4	4	4
Oost-Groningen	23	24	25	30	36	2	4	7	6	9
Waddeneilanden	3	3	3	3	3	*	*	0	0	2
Friese Merengebied	24	26	28	28	29	6	5	5	5	7
Friese IJsselmeerkust	13	15	18	19	20	5	5	7	10	13
Zuidoost-Friesland	7	9	10	10	10	1	1	0	1	1
Overig Friesland	36	36	49	51	53	6	6	10	10	10
Noordmidden-Drenthe	30	33	34	36	43	4	6	6	8	8
Zuidwest-Drenthe	17	23	29	29	42	2	2	6	7	14
Zuidoost-Drenthe	15	15	19	21	26	3	2	3	3	5
Totaal	225	252	293	314	381	36	40	56	63	87

Bron: Toerdata Noord

Tabel 4a: Kampeerterreinen: aantal bedrijven en totaal aantal standplaatsen, 1999-2003

	Aantal kampeerterreinen					Totaal aantal standplaatsen				
	1999	2000	2001	2002	2003	1999	2000	2001	2002	2003
Groningen	99	106	108	106	106	6.975	7.165	7.262	7.355	7.291
Friesland	326	324	328	325	320	27.352	27.577	26.969	26.696	26.921
Drenthe	269	274	273	271	269	24.704	23.965	23.647	23.592	23.706
West-Groningen	33	33	34	33	32	1.955	1.933	1.974	2.112	2.121
Groningen-Haren	6	6	6	6	6	512	475	500	498	498
Eemsmond	19	20	20	19	19	1.427	1.596	1.509	1.392	1.378
Oost-Groningen	41	47	48	48	49	3.081	3.161	3.279	3.353	3.294
Waddeneilanden	58	58	59	57	56	7.067	7.119	6.980	6.918	6.966
Friese Merengebied	85	84	85	85	84	6.359	6.038	5.706	5.695	5.704
Friese IJsselmeerkust	69	69	69	69	68	7.870	8.000	7.949	7.978	8.036
Zuidoost-Friesland	59	58	59	58	57	3.441	3.595	3.736	3.260	3.354
Overig Friesland	55	55	56	56	55	2.615	2.825	2.598	2.845	2.861
Noordmidden-Drenthe	115	119	118	118	117	12.460	11.768	11.512	11.810	11.781
Zuidwest-Drenthe	89	90	90	90	90	7.381	7.272	7.380	7.214	7.301
Zuidoost-Drenthe	65	65	65	63	62	4.863	4.925	4.755	4.568	4.624
Totaal	694	704	709	702	695	59.031	58.707	57.878	57.643	57.918

Bron: Toerdata Noord

Tabel 4b: Kampeerterreinen: aantal toeristische en vaste standplaatsen, 1999-2003

	Aantal toeristische standplaatsen					Aantal vaste standplaatsen				
	1999	2000	2001	2002	2003	1999	2000	2001	2002	2003
Groningen	3.878	3.968	4.208	4.202	4.174	2.997	3.097	2.954	3.053	3.117
Friesland	13.284	12.841	12.621	12.557	12.689	13.943	14.611	14.223	14.014	14.232
Drenthe	14.212	13.654	12.841	13.072	13.018	10.417	10.236	10.731	10.445	10.688
West-Groningen	1.302	1.243	1.332	1.394	1.403	628	665	617	693	718
Groningen-Haren	340	305	330	328	328	147	145	145	145	170
Eemsmond	668	768	765	773	781	734	803	719	594	597
Oost-Groningen	1.568	1.652	1.781	1.707	1.662	1.488	1.484	1.473	1.621	1.632
Waddeneilanden	3.874	3.950	3.815	3.838	3.851	3.168	3.144	3.140	3.055	3.115
Friese Merengebied	3.199	2.659	2.632	2.611	2.630	3.135	3.354	3.049	3.059	3.074
Friese IJsselmeerkust	3.061	3.081	3.018	3.028	3.067	4.784	4.894	4.906	4.925	4.969
Zuidoost-Friesland	1.702	1.738	1.771	1.525	1.575	1.714	1.832	1.940	1.710	1.779
Overig Friesland	1.448	1.413	1.385	1.555	1.566	1.142	1.387	1.188	1.265	1.295
Noordmidden-Drenthe	6.423	6.155	5.532	5.794	5.696	6.012	5.588	5.955	5.991	6.085
Zuidwest-Drenthe	4.212	3.829	3.698	3.874	3.901	3.144	3.418	3.657	3.315	3.400
Zuidoost-Drenthe	3.577	3.670	3.611	3.404	3.421	1.261	1.230	1.119	1.139	1.203
Totaal	31.374	30.463	29.670	29.831	29.881	27.357	27.944	27.908	27.512	28.037

Bron: Toerdata Noord

Tabel 4c: Kampeerterreinen: bezettingsgraad en overnachtingen toeristische standplaatsen, 1999-2003

	Bezettingsgraad					Overnachtingen (x 1000)				
	1999	2000	2001	2002	2003	1999	2000	2001	2002	2003
Groningen	0,12	0,12	0,11	0,12	0,13	370	374	394	418	464
Friesland	0,18	0,19	0,17	0,19	0,19	1.966	2.093	1.759	1.913	1.987
Drenthe	0,14	0,16	0,16	0,17	0,18	1.784	1.956	1.701	1.942	1.993
West-Groningen	0,08	0,08	0,16	0,14	0,16	98	90	177	162	185
Groningen-Haren	0,12	0,12	0,11	0,12	0,13	33	32	31	33	37
Eemsmond	0,12	0,12	0,07	0,08	0,11	69	67	43	55	70
Oost-Groningen	0,14	0,14	0,10	0,12	0,12	170	185	143	168	173
Waddeneilanden	0,18	0,19	0,21	0,21	0,21	571	625	660	666	674
Friese Merengebied	0,14	0,14	0,10	0,13	0,15	304	301	220	289	328
Friese IJsselmeerkust	0,22	0,24	0,21	0,22	0,22	565	624	528	564	577
Zuidoost-Friesland	0,24	0,25	0,15	0,21	0,21	360	379	219	272	277
Overig Friesland	0,13	0,13	0,11	0,09	0,10	166	165	132	122	132
Noordmidden-Drenthe	0,15	0,16	0,14	0,15	0,15	789	873	665	721	707
Zuidwest-Drenthe	0,11	0,13	0,17	0,21	0,22	401	393	513	698	712
Zuidoost-Drenthe	0,17	0,20	0,17	0,18	0,20	594	691	523	522	574
Totaal	0,16	0,17	0,16	0,17	0,18	4.120	4.423	3.855	4.273	4.444

Bron: Toerdata Noord

Tabel 4d: Kampeerterreinen: verhuurgraad en overnachtingen vaste standplaatsen, 1999-2003

	Verhuurgraad					Overnachtingen (x 1000)				
	1999	2000	2001	2002	2003	1999	2000	2001	2002	2003
Groningen	0,85	0,78	0,85	0,80	0,81	547	513	535	502	503
Friesland	0,97	0,95	0,93	0,94	0,94	2.799	2.819	2.674	2.663	2.666
Drenthe	0,97	0,98	0,96	0,96	0,95	2.173	2.182	2.070	2.029	2.037
West-Groningen	0,98	0,90	0,93	0,93	0,93	138	124	120	134	134
Groningen-Haren	0,87	0,80	0,85	0,80	0,81	30	27	29	27	28
Eemsmond	0,71	0,65	0,85	0,77	0,79	108	108	126	95	95
Oost-Groningen	0,89	0,81	0,87	0,75	0,76	271	254	260	246	247
Waddeneilanden	0,98	0,95	0,95	0,96	0,94	638	614	599	594	583
Friese Merengebied	0,97	0,98	0,89	0,91	0,90	671	682	547	560	554
Friese IJsselmeerkust	0,99	0,97	0,95	0,95	0,95	957	958	940	942	949
Zuidoost-Friesland	0,94	0,89	0,93	0,95	0,96	336	340	366	329	341
Overig Friesland	0,86	0,81	0,92	0,92	0,93	197	224	222	238	240
Noordmidden-Drenthe	0,97	0,97	0,94	0,96	0,96	1.286	1.277	1.122	1.151	1.163
Zuidwest-Drenthe	0,96	0,98	0,98	0,98	0,95	586	607	720	657	646
Zuidoost-Drenthe	0,98	1,0	0,99	0,95	0,95	301	299	228	221	229
Totaal	0,95	0,92	0,93	0,93	0,93	5.519	5.514	5.279	5.194	5.206

Bron: Toerdata Noord

Tabel 5a: Recreatiewoningen: totaal en aantal verhuurwoningen, 1999-2003

	Totaal recreatiewoningen					Verhuurwoningen				
	1999	2000	2001	2002	2003	1999	2000	2001	2002	2003
Groningen	1.594	1.659	1.682	1.756	1.784	733	789	815	770	769
Friesland	6.290	6.615	6.866	7.028	7.177	4.385	4.515	4.574	4.555	4.596
Drenthe	5.417	6.792	6.956	7.153	7.281	3.006	3.054	3.177	3.215	3.289
West-Groningen	390	407	406	439	439	156	156	192	192	192
Groningen-Haren	169	173	173	174	191	0	0	0	0	0
Eemsmond	191	197	200	200	208	85	133	167	163	163
Oost-Groningen	844	882	903	943	946	492	500	456	415	414
Waddeneilanden	2.914	2.982	3.043	3.061	3.072	2.914	2.982	3.043	3.061	3.072
Friese Merengebied	1.630	1.861	1.988	1.997	2.005	731	791	763	668	655
Friese IJsselmeerkust	977	990	1.051	1.173	1.280	392	391	421	479	525
Zuidoost-Friesland	575	585	587	588	599	250	252	250	252	249
Overig Friesland	194	197	197	209	221	98	99	97	95	95
Noordmidden-Drenthe	1.478	2.790	2.791	2.872	2.900	654	612	618	688	676
Zuidwest-Drenthe	1.761	1.728	1.772	1.835	1.922	579	642	681	672	659
Zuidoost-Drenthe	2.178	2.274	2.393	2.446	2.459	1.773	1.800	1.878	1.855	1.954
Totaal	13.301	15.066	15.504	15.937	16.242	8.124	8.358	8.566	8.540	8.654

Bron: Toerdata Noord

Tabel 5b: Tweede woningen: aantal en aantal overnachtingen, 1999-2003

	Aantal tweede woningen					Aantal overnachtingen (x 1000)				
	1999	2000	2001	2002	2003	1999	2000	2001	2002	2003
Groningen	861	870	867	986	1.015	86	87	87	99	102
Friesland	1.905	2.100	2.292	2.473	2.581	191	210	229	247	258
Drenthe	2.411	3.738	3.779	3.938	3.992	241	374	378	394	399
West-Groningen	234	251	214	247	247	23	25	21	25	25
Groningen-Haren	169	173	173	174	191	17	17	17	17	19
Eemsmond	106	64	33	37	45	11	6	3	4	5
Oost-Groningen	352	382	447	528	532	35	38	45	53	53
Waddeneilanden	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Friese Merengebied	899	1.070	1.225	1.329	1.350	90	107	123	133	135
Friese IJsselmeerkust	585	599	630	694	755	59	60	63	69	76
Zuidoost-Friesland	325	333	337	336	350	33	33	34	34	35
Overig Friesland	96	98	100	114	126	10	10	10	11	13
Noordmidden-Drenthe	824	2.178	2.173	2.184	2.224	82	218	217	218	222
Zuidwest-Drenthe	1.182	1.086	1.091	1.163	1.263	118	109	109	116	126
Zuidoost-Drenthe	405	474	515	591	505	41	47	52	59	51
Totaal	5.177	6.708	6.938	7.397	7.588	518	671	694	740	759

Bron: Toerdata Noord

Tabel 5c: Verhuurwoningen: bezettingsgraad en aantal overnachtingen, 1999-2003

	Bezettingsgraad					Aantal overnachtingen (x 1000)				
	1999	2000	2001	2002	2003	1999	2000	2001	2002	2003
Groningen	0,27	0,29	0,38	0,39	0,36	336	385	558	542	499
Friesland	0,31	0,29	0,29	0,32	0,31	2271	2257	2.646	2.770	2.851
Drenthe	0,38	0,40	0,45	0,48	0,40	2439	2566	2.525	2.661	2.452
West-Groningen	0,27	0,29	0,38	0,39	0,36	68	82	131	135	125
Groningen-Haren	-	-	0,38	-	-	-	-	0	0	0
Eemsmond	0,27	0,29	0,38	0,39	0,36	39	56	114	115	106
Oost-Groningen	0,27	0,28	0,38	0,39	0,36	229	247	312	292	269
Waddeneilanden	0,29	0,28	0,36	0,37	0,36	1539	1506	1.991	2.086	2.001
Friese Merengebied	0,27	0,26	0,28	0,33	0,34	358	354	394	402	410
Friese IJsselmeerkust	0,24	0,23	0,13	0,17	0,29	178	191	102	147	281
Zuidoost-Friesland	0,35	0,33	0,29	0,24	0,28	161	158	132	109	129
Overig Friesland	0,30	0,27	0,16	0,15	0,18	35	48	28	26	31
Noordmidden-Drenthe	0,23	0,24	0,23	0,29	0,28	288	286	261	362	347
Zuidwest-Drenthe	0,29	0,31	0,31	0,34	0,33	296	326	390	412	396
Zuidoost-Drenthe	0,51	0,53	0,55	0,56	0,48	1855	1954	1.874	1.888	1.708
Totaal	0,33	0,33	0,39	0,41	0,38	5046	5208	5.729	5.973	5.803

Bron: Toerdata Noord

Tabel 6a: Groepsaccommodaties: aantal groepsaccommodaties en aantal bedden, 1999-2003

	Aantal groepsaccommodaties					Aantal bedden				
	1999	2000	2001	2002	2003	1999	2000	2001	2002	2003
Groningen	28	32	30	30	30	1.316	1.597	1.398	1.361	1.351
Friesland	180	184	183	184	184	12.500	12.692	12.455	12.453	12.417
Drenthe	92	100	99	97	96	5.244	5.358	5.354	5.106	5.078
West-Groningen	11	12	11	11	11	590	767	628	628	614
Groningen-Haren	2	2	2	2	2	134	145	137	138	138
Eemsmond	6	7	7	7	7	223	270	270	254	254
Oost-Groningen	9	11	10	10	10	369	415	363	341	345
Waddeneilanden	95	95	95	95	95	6.817	6.768	6.741	6.738	6.720
Friese Merengebied	38	39	39	38	38	2.706	2.736	2.726	2.666	2.681
Friese IJsselmeerkust	22	22	21	22	22	1.526	1.565	1.381	1.434	1.429
Zuidoost-Friesland	13	15	15	16	16	1.071	1.238	1.237	1.266	1.238
Overig Friesland	12	13	13	13	13	380	385	370	349	349
Noordmidden-Drenthe	39	44	43	42	41	2.203	2.314	2.331	2.120	2.077
Zuidwest-Drenthe	33	36	36	36	36	1.590	1.599	1.590	1.598	1.590
Zuidoost-Drenthe	20	20	20	19	19	1.451	1.445	1.433	1.388	1.411
Totaal	300	316	312	311	310	19.060	19.647	19.207	18.920	18.846

Bron: Toerdata Noord

Tabel 6b: Groepsaccommodaties: bezettingsgraad en aantal overnachtingen, 1999-2003

	Bezettingsgraad					Aantal overnachtingen (x 1000)				
	1999	2000	2001	2002	2003	1999	2000	2001	2002	2003
Groningen	0,15	0,12	0,15	0,15	0,16	72	70	62	64	70
Friesland	0,19	0,17	0,22	0,22	0,21	918	847	984	993	980
Drenthe	0,20	0,22	0,21	0,20	0,20	406	440	393	357	354
West-Groningen	0,15	0,12	0,09	0,11	0,12	32	32	21	24	27
Groningen-Haren	0,15	0,12	0,15	0,15	0,16	7	6	7	8	8
Eemsmond	0,15	0,12	0,15	0,15	0,16	13	14	14	14	15
Oost-Groningen	0,15	0,12	0,15	0,15	0,16	20	18	19	19	20
Waddeneilanden	0,21	0,19	0,24	0,24	0,24	542	482	599	592	581
Friese Merengebied	0,19	0,17	0,23	0,24	0,23	199	182	227	237	229
Friese IJsselmeerkust	0,15	0,17	0,16	0,16	0,15	86	101	81	82	80
Zuidoost-Friesland	0,14	0,12	0,13	0,13	0,15	65	59	58	62	69
Overig Friesland	0,19	0,17	0,15	0,16	0,16	26	23	20	20	21
Noordmidden-Drenthe	0,21	0,25	0,23	0,24	0,23	172	217	197	184	177
Zuidwest-Drenthe	0,19	0,18	0,19	0,15	0,17	120	111	111	89	96
Zuidoost-Drenthe	0,21	0,20	0,16	0,16	0,16	114	112	85	83	81
Totaal	0,19	0,18	0,21	0,21	0,20	1396	1357	1.439	1.414	1.404

Bron: Toerdata Noord

Tabel 7a: Jachthavens: aantal jachthavens en aantal ligplaatsen 1999-2003

	Aantal jachthavens					Aantal ligplaatsen				
	1999	2000	2001	2002	2003	1999	2000	2001	2002	2003
Groningen	42	45	46	45	44	4784	4947	4969	4739	4753
Friesland	198	206	204	203	206	29998	30897	30274	30096	30560
Drenthe	6	6	6	6	6	1190	1120	1190	1190	1195
West-Groningen	11	13	13	12	11	1288	1284	1294	1253	1353
Groningen-Haren	3	3	3	3	3	825	813	819	819	769
Eemsmond	11	11	11	11	11	1064	1032	1064	1055	1058
Oost-Groningen	17	18	19	19	19	1607	1818	1792	1612	1573
Waddeneilanden	6	6	6	6	6	1192	1207	1207	1267	1267
Friese Merengebied	105	109	108	108	112	14623	15320	14991	14874	15321
Friese IJsselmeerkust	61	64	64	63	62	10169	10109	10127	10003	9973
Zuidoost-Friesland	5	5	5	5	5	682	812	781	781	781
Overig Friesland	21	22	21	21	21	3332	3449	3168	3171	3218
Noordmidden-Drenthe	3	3	3	3	3	910	840	890	890	900
Zuidwest-Drenthe	3	3	3	3	3	280	280	300	300	295
Zuidoost-Drenthe	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal	246	257	256	254	256	35972	36964	36433	36025	36508

Bron: Toerdata Noord

Tabel 7b: Jachthavens: aantal vaste en passante ligplaatsen, 1999-2003

	Aantal passante ligplaatsen					Aantal vaste ligplaatsen				
	1999	2000	2001	2002	2003	1999	2000	2001	2002	2003
Groningen	881	894	904	1027	1025	3903	4053	4065	3712	3728
Friesland	4817	5002	5065	5025	5122	25181	25895	25209	25071	25438
Drenthe	275	215	225	225	240	915	905	965	965	955
West-Groningen	223	181	196	268	278	1065	1103	1098	985	1075
Groningen-Haren	100	105	105	105	105	725	708	714	714	664
Eemsmond	237	187	217	208	219	827	845	847	847	839
Oost-Groningen	321	421	386	446	423	1286	1397	1406	1166	1150
Waddeneilanden	817	837	837	887	887	375	370	370	380	380
Friese Merengebied	1412	1887	1839	1861	1964	13211	13433	13152	13013	13357
Friese IJsselmeerkust	2104	1736	1837	1710	1693	8065	8373	8290	8293	8280
Zuidoost-Friesland	60	50	50	50	50	622	762	731	731	731
Overig Friesland	424	492	502	517	528	2908	2957	2666	2654	2690
Noordmidden-Drenthe	110	50	50	50	60	800	790	840	840	840
Zuidwest-Drenthe	165	165	175	175	180	115	115	125	125	115
Zuidoost-Drenthe	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal	5973	6111	6194	6277	6387	29999	30853	30239	29748	30121

Bron: Toerdata Noord

Tabel 7c: Jachthavens: aantal jachthavens en ligplaatsen 2003

	aantal vaste ligplaatsen	verhuurgraad	verhuurde ligplaatsen	overnachtingen (x 1000)
Groningen	3728	0,77	2701	135
Friesland	25438	0,84	21322	1066
Drenthe	955	0,70	673	34
West-Groningen	1075	0,84	903	45
Groningen-Haren	664	0,77	508	25
Eemsmond	839	0,69	581	29
Oost-Groningen	1150	0,62	708	35
Waddeneilanden	380	0,84	318	16
Friese Merengebied	13357	0,84	11172	559
Friese IJsselmeerkust	8280	0,84	6978	349
Zuidoost-Friesland	731	0,84	611	31
Overig Friesland	2690	0,83	2243	112
Noordmidden-Drenthe	840	0,70	592	30
Zuidwest-Drenthe	115	0,70	81	4
Zuidoost-Drenthe	0	-	0	0
Totaal	30121	0,82	24696	1235

Bron: Toerdata Noord

Tabel 7d: Jachthavens: verhuurgraad en aantal overnachtingen, 1999-2003

	verhuurgraad					aantal overnachtingen (x1000)				
	1999	2000	2001	2002	2003	1999	2000	2001	2002	2003
Groningen	0,83	0,80	0,74	0,74	0,77	155	158	142	131	135
Friesland	0,84	0,84	0,83	0,84	0,84	1051	1092	1056	1061	1066
Drenthe	0,79	0,66	0,68	0,67	0,70	36	30	33	33	34
West-Groningen	0,83	0,92	0,77	0,84	0,84	44	51	42	41	45
Groningen-Haren	0,83	0,80	0,74	0,74	0,77	30	28	26	26	25
Eemsmond	0,83	0,84	0,85	0,70	0,69	34	36	36	30	29
Oost-Groningen	0,71	0,62	0,53	0,57	0,62	46	43	37	33	35
Waddeneilanden	0,84	0,84	0,83	0,84	0,84	16	15	15	16	16
Friese Merengebied	0,83	0,84	0,85	0,85	0,84	547	562	557	551	559
Friese IJsselmeerkust	0,91	0,91	0,83	0,85	0,84	368	381	344	353	349
Zuidoost-Friesland	0,84	0,84	0,83	0,84	0,84	26	32	30	31	31
Overig Friesland	0,65	0,69	0,82	0,83	0,83	95	103	110	110	112
Noordmidden-Drenthe	0,79	0,66	0,68	0,67	0,70	32	26	29	28	30
Zuidwest-Drenthe	0,79	0,66	0,68	0,67	0,70	5	4	4	4	4
Zuidoost-Drenthe	-	-	-	-	-	0	0	0	0	0
Totaal	0,83	0,82	0,81	0,82	0,82	1242	1280	1231	1224	1235

Bron: Toerdata Noord

Tabel 8a: Jachtverhuur: aantal verhuurbedrijven en verhuurboten 2003

	Verhuur- bedrijven	Kajuit- motorboten	Kajuit- zeilboten	Open zeilboten	Platbodern zeilboten	Totaal verhuurboten
Groningen	11	26	0	35	17	78
Friesland	151	749	450	1607	190	2996
Drenthe	5	6	0	42	0	48
West-Groningen	2	0	0	14	0	14
Groningen-Haren	2	2	0	12	17	31
Eemsmond	1	0	0	4	0	4
Oost-Groningen	6	24	0	5	0	29
Waddeneilanden	0	0	0	0	0	0
Friese Merengebied	104	536	210	1326	89	2161
Friese IJsselmeerkust	40	176	240	266	99	781
Zuidoost-Friesland	2	33	0	0	0	33
Overig Friesland	5	4	0	15	2	21
Noordmidden-Drenthe	4	0	0	42	0	42
Zuidwest-Drenthe	1	6	0	0	0	6
Zuidoost-Drenthe	0	0	0	0	0	0
Totaal	167	781	450	1684	207	3122

Bron: Toerdata Noord

Tabel 8b: Jachtverhuur: aantal overnachtingen verhuurvloot 2003

	Aantal boten		Aantal overnachtingen (x1000)		
	Kajuitmotor	Kajuitzeil	Kajuitmotor	Kajuitzeil	Totaal
Groningen	26	0	11	0	11
Friesland	749	450	319	144	463
Drenthe	6	0	3	0	3
West-Groningen	0	0	0	0	0
Groningen-Haren	2	0	1	0	1
Eemsmond	0	0	0	0	0
Oost-Groningen	24	0	10	0	10
Waddeneilanden	0	0	0	0	0
Friese Merengebied	536	210	228	67	296
Friese IJsselmeerkust	176	240	75	77	152
Zuidoost-Friesland	33	0	14	0	14
Overig Friesland	4	0	2	0	2
Noordmidden-Drenthe	0	0	0	0	0
Zuidwest-Drenthe	6	0	3	0	3
Zuidoost-Drenthe	0	0	0	0	0
Totaal	781	450	333	144	477

Bron: Toerdata Noord

Tabel 8c: Jachtverhuur: aantal overnachtingen⁸ + verhuurdagen, 1999-2003

	Aantal overnachtingen verhuurboten (x 1000)				
	1999	2000	2001	2002	2003
Groningen	9	10	14	11	11
Friesland	441	463	466	433	463
Drenthe	2	2	2	2	3
West-Groningen	2	2	2	0	0
Groningen-Haren	0	0	0	1	1
Eemsmond	0	0	0	0	0
Oost-Groningen	7	8	12	10	10
Waddeneilanden	0	0	0	0	0
Friese Merengebied	283	303	300	272	296
Friese IJsselmeerkust	124	144	150	146	152
Zuidoost-Friesland	27	14	14	13	14
Overig Friesland	7	2	2	2	2
Noordmidden-Drenthe	0	0	0	0	0
Zuidwest-Drenthe	2	2	2	2	3
Zuidoost-Drenthe	0	0	0	0	0
Totaal	452	475	482	446	477
	1999	2000	2001	2002	2003
Kajuitmotorboten	129	130	138	132	142
Kajuitzeilboten	104	101	100	108	107
Open zeilboten	78	61	72	65	74
Platbodem boten		109	95	102	109

Bron: Toerdata Noord

⁸ Het aantal overnachtingen is berekend over kajuitmotorboten en kajuitzeilboten.

Tabel 9: Brug- en sluisstellingen, 1994-2003

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Groningen totaal	58729	58712	59402	65352	67834	66901	67250	64497	65398	71794
Farnsum zeesluis	5305	4647	6149	6790	8314	6761	7956	7431	8459	8823
Oostersluis	7821	8205	8836	8798	8848	8535	6474	8559	9114	8406
Gaarkeuken	6608	5879	6891	7656	8059	7314	8304	7561	7615	7274
Lauwersoog	12085	12496	11343	13613	10725	12188	12198	12339	15625	16141
Euvelgunnerbrug	3979	5178	4223	4300	4842	4720	4501	4579	4787	4552
Dorkwerdersluis	4653	4093	4267	4155	4039	3603	5500	2929	4154	4831
Brug Roodehaan	6884	7108	6534	7025	7090	6809	6428	4454	7483	7916
Zoutkamperbrug	3806	4063	4317	4299	4634	4269	4275	4275		
Eexterbrug	1164	1233	1454	1298	1223	1453	1350	1350	1362	985
Meedenerbrug	1637	1450	1518	1593	1331	1016	1150	1150	1540	1326
Vierverlatenbrug	495	341	490	436	369	420	425	343	344	526
Rengersbrug	4292	4019	3380	338	3783	3950	3489	4660	3375	3584
De Groeve Noord				3218	3089	3464	3100	2745		3558
De Groeve Zuid				1833	1488	2399	2100	2122		2296
AG wildervankkanaal									1540	1576
	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Friesland totaal	345095	356750	337873	356461	344178	362216	361306	347439	333000	372028
Prinses Margrietsluis	11453	13972	7829	14944	22295	24800	28579	23878	25666	29914
Nieuwe Lemstersluis	27980	27597	27902	24640	18071	18043	16715	16258	14960	14917
Tjerk Hiddesluisen	11026	11794	12828	14045	11984	12456	12142	12013	11829	14353
Linthorst Homansluis	27095	28652	27263	27615	28830	28708	27875	28186	28779	29871
Johan Frisosluis	46491	46071	45771	48026	42646	48120	50143	43925	44029	48309
Willem Loréslûs	13607	14871	13579	13774	13062	13558	13085	13283	14485	15016
Stroobos	6319	6754	6787	6760	7164	6509	6381	6230	6374	6536
Appelscha Damsluis	2009	1741	1954	1746	1898	2077	1880	1857	1724	1704
Klaarkampsterbrug	10540	10925	10890	10948	11337	10942	11102	10885	12391	12317
Hoidammen	18515	18954	17300	18710	17172	18179	16434	15313	14667	15072
Akkrum dorp	19178	18532	15064	15713	13841	13858	18378	17299		15729
Nes Boorne	4286	3961	4293	5009	4715	5452	4701	4237		3120
Scharsterbrug	19071	21142	20055	21665	19605	21693	23332	23484	24502	26300
Aldskou	17749	18069	16876	17174	17979	17677	16899	17585	17144	17866
Spannenbrug	14990	15339	13370	14152	15257	15202	14923	14356	14472	15044
Janesloot	25263	26656	24815	26109	24617	27816	24240	24317	26116	26759
Sudergoabrêge	25095	23819	23943	26102	24479	25566	24391	24926	24926	26377
Jelteslootbrug	44428	47901	47354	49329	49226	51560	50106	49407	50936	52824

Bron: Toerdata Noord

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Drenthe totaal	44385	24955	27353	49584	50581	49705	48605	49760	51881	51350
Paradijssluis	3993	3738	4280	3939	3887	4138	3929	3846	4145	4015
Haveltersluis	3851			3728	3813	3847	3444	3540	3975	3844
Uffeltersluis	3884			3714	3787	3788	3557	3488	3822	3748
Dieversluis	3666	3433	4010	3562	3548	3796	3450	3210	3592	3721
Haarsluis	3412			3348	3385	3611	3412	3373	3595	3617
Veenesluis	3367			3465	3503	3601	3400	3348	3596	3488
Norgerbrug	2383			2420	2570	1602	2410	2345	2786	2829
Wittewijksbrug	1717	1671	1973	1862	1981	2070	2006	1758	1709	1698
Sluis Peelo	2509	2509	2718	2727	2576	2620	2422	2420	2741	2739
Sluis Vries				2537	2480	2525	2540	2326	2730	2718
Sluis De Punt	2717	2616	2774	2724	2560	2579	2545	2400	2779	2795
Rogatsluis	2267	2308	2648	2346	2586	2437	2553	2441	2814	2793
Nieuwe Brugsluis	2018			2354	2412	2212	2257	2224	2542	2414
Noorderschutsluis	1698	2005	2067	2041	2204	1808	1951	1908	2122	2020
Ericasluis	245			249	275	287	298	239	238	285
Stieltjeskanaalsluis	1305	1390	1748	1660	1731	1663	1690	1862	1936	1845
Oranjesluis	153			100	82	92	104	112	71	121
de Haandrik				1523	1661	1480	1442	1388	1604	1560
Galgenkampsbrug	5200	5285	5135	5285	5540	5549	5195	5195	5084	5100

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Noord-Nederland Totaal	448209	440417	424628	471397	462593	478822	477161	459359	448739	495172

Bron: Provincies Groningen, Fryslân en Drenthe

Tabel 10a Dagattracties Groningen, aantal bezoekers 2000-2003

A=Attractiepark, B=Ambacht, M=Museum, S=Zwembad, Z=Dierentuin, O=Overig, *=geen opgave

Naam attractie	Plaatsnaam	Cat	Aantal bezoekers			
			2000	2001	2002	2003
Groningen						
Landgoed Fraeylemaborg	Slochteren	M	40000	40000	40000	40000
Menkemaborg	Uithuizen	M	29716	29724	30869	28484
Museum 1939- 1945	Uithuizen	M				
Museum AquariOm	Delfzyl	M	7185	12400		
Museum Bakkerij Mendels	Middelstum	M	1300	350		
Museum Stad Appingedam	Appingedam	M	5562	5123	9047	6854
Openluchtmuseum Het Hoogeland	Warffum	M	15215	15441	14233	12595
Poldermolen de Goliath	Uithuizermeeden	B		4000	4000	6000
Euro Kartracing Groningen	Groningen	K				
Grafisch Museum	Groningen	M	7306	7024	6762	6601
Groninger Museum	Groningen	M	220000	201000	345000	235000
Holland Casino	Groningen	O	325000	355000	345000	337000
Hortus Haren	Haren Gn	O	85000	60000	8000	30000
Kinder Party Centrum Apekooi	Groningen	A				
Kinderboerderij Wegafarm	Groningen	D				
Martinitoren	Groningen	O	29000	40000	37589	33125
Monkey Donky	Groningen	A				
Natuurmuseum Groningen	Groningen	M	24842	24075	21492	22207
Noordelijk Scheepvaart- en Niemeyer Tabaksmuseum	Groningen	M	18521	16884	20347	17146
Sportcentrum Kardinges	Groningen	S	439000	438100	429300	
Universiteitsmuseum	Groningen	M	2000	473	1100	
Volkenkundig Museum Groningen	Groningen	M	9475	9005	6047	
Atlantis	Oude Pekela	S				
Emsrent BV	Vlagtwedde	S	175000	180000	180000	165000
Fontana Nieuweschans	Nieuweschans	O	165000	167000	178370	191824
Indoor Kartracing Veendam	Veendam	K				
Kapiteinshuis Pekela	Nieuwe Pekela	M	508	490	420	620
Kinderwagenmuseum	Nieuwolda	M	4500	2800	1900	2300
Klokkengieterijmuseum	Heiligerlee	M	7886	6100	5766	6303
Klooster Enclave Ter Apel	Ter Apel	M	32557	25929	29585	30033
Landgoed "De Boschplaatse"	Blyham	O	200	260	300	
Museum Lammert Boerma	Borgercompagnie	M	2500	2800	2650	2400
Museum 'Slag bij Heiligerlee'	Heiligerlee	M	3523	3462	3214	3688
Museum Stoomgemaal Winschotenh	Winschoten	M	1900	2000	1900	
Museumgemaal De Hoogte	Nieuwolda	B	3000	3000		
Museumspoorlijn STAR	Stadskanaal	M	29000	29000	29500	29500
Nationaal Ambulance- en Eerste Hulpmuseum	Winschoten	M	950			
Nederlands Strijkijzer-Museum	Noordbroek	M	1000	1000	1000	1000
Noordelijk Bus Museum	Winschoten	M	2000	2100	1890	1896
Porselein Dierenpark	Wildervank	M				
Slaait'nhoes	Onstwedde	M				
Sport- & vakantiepark Het Pagedal	Stadskanaal	S	500		500	
Stichting Vesting Bourtange	Bourtange	M	57487	58000	60000	60000
Streekhistorisch Centrum	Stadskanaal	M	5000	4280	3500	3700
Streekmuseum De Oude Wolden	Bellingwolde	M	2000	2400	1843	2636

Naam attractie	Plaatsnaam	Cat	Aantal bezoekers			
			2000	2001	2002	2003
Groningen vervolg						
Subtropisch Zwemparadijs Tropiqua	Veendam	S	276000	279000	273000	247000
Veenkoloniaal Museum	Veendam	M	18965	17185	17786	17925
Verzamelmuseum	Veendam	M				
Vestingmuseum	Nieuweschans	M	100	89	315	238
Vestingmuseum Oudeschans	Oudeschans	M	530	500	3000	3000
"Domies Toen" Botanische Tuin Groningen	Pieterburen	O	22000	20000	18600	10000
Abraham's Mosterdmakerij	Eenrum	B	7500	7000	7000	
Borg Verhildersum	Leens	M	70000	23000	25000	25600
Camping Strandheem	Opende	S				
De Theefabriek	Houwerzyl	M	45000	50000	50000	50000
Expozee	Lauwersoog	M				
Kaarsenmakerij Wilhelmus	Eenrum	B	10000	9500	10000	
Koffie- en winkelmuseum	Pieterburen	M				
Kostuummuseum De Gouden Leeuw	Noordhorn	M			6000	4000
Landbouwmuseum 't Rieuw	Nuis	M	2000	2000	2500	
Museum De Verzamelaar	Zuidhorn	M	110	167	186	136
Museum Sint Bernardushof	Aduard	M	4511	5000	5500	5900
Museum Wierdenland	Ezinge	M	3000	3000	5500	
Nationaal Rijtuigmuseum	Leek	M	26702	23000	15500	24711
Rijwiel- en bromfietsmuseum	Zoutkamp	M	100			
Schilder- en bakkerijmuseum 't Steenhuus	Niebert	M	2500	2500	2500	2700
Stichting Recreatie Nienoord	Leek	A	303000	293000	301000	297000
Visserijmuseum	Zoutkamp	M	2000	1450	2500	2500
Waddencentrum Pieterburen	Pieterburen	O	10900	12500	8600	8000
Zeehondencrèche	Pieterburen	D	200000	175000	150000	150000

Bron: Toerdata Noord

Tabel 10b Dagattracties Friesland, aantal bezoekers 2000-2003

Naam attractie	Plaatsnaam	Cat	Aantal bezoekers			
			2000	2001	2002	2003
Friesland						
Aardewerkfabriek Altena-Krooyenga	Makkum Fr	B				
Aldfaers Erf Route	Allingawier	O		53000	53000	45660
De Hege Gerzen	Oudemirdum	R	25646	33946	30311	41995
Fries Aardewerk Museum De Waag	Makkum Fr	M	3010	3026	2980	
Frysk Lânbou Museum	Exmorra	M	9000	6800	9000	8500
Gemeentemuseum Het Hannemahuis	Harlingen	M	4120	5665	5665	5665
Harlinger Aardewerk Museum	Harlingen	M	750	750	500	1100
Het Eerste Friese Schaatsmuseum	Hindeloopen	M	18000	20000	20000	20000
Hidde Nijland Museum Hindeloopen	Hindeloopen	M	13379	10561	10536	9100
Informatiecentrum Mar en Klif	Oudemirdum	M	9098	8072	15000	16000
Ir. D.F. Woudagemaal	Lemmer	M		7791	12736	
Jopie Huisman Museum	Workum	M	76000	89000	75000	68000
Kazemattenmuseum	Kornwerderzand	M	12000	11850	11913	13018
Koninklijke Tichelaar Makkum	Makkum Fr	B	25000	25000	26500	25000
Kunsthuis Kort	Workum	O	10000	10000	10000	12000
Museum Lemster Fiifgea	Lemmer	M	1745	1257	2319	1492
Museum Stedhûs Sleat	Sloten Fr	M		3000	6139	6120
Museum voor Kerkelijke Kunst	Workum	M	2150	1839		
Museum Warkums Erfskip	Workum	M	3915	3789	2975	2276
Sportvisbedrijf K.Tot	Harlingen	O	2000		1500	
Stichting Aldfaers Erf Route	Exmorra	M	59525	51406	50793	45660
Sybrandy's Ontspanningspark	Oudemirdum	A	43000	40000	41000	42500
Aldheidskeamer Uldrik Bottema	Aldeboarn	M	750	711	300	750
De Stienen Flier	Joure	S	252000	260000	263000	
De Welle	Drachten	S	415000	420000	422000	
Epema-State	Ysbrechtum	M	12000	15500	16500	6500
Fries Scheepvaartmuseum	Sneek	M	24073	21493	25408	21761
Indoor Karting Pole Position	Burgum	K				
It Kokelhûs fan Jan en Sjut	Earnewald	M	1264	979	1055	1058
Kameleondorp Terherne	Terherne	M	61599	61339	93887	102367
Karmelklooster	Drachten	O	11000	16000	18000	18000
Kinderboerderij De Naturij	Drachten	D	107250	75000	125000	120000
Klompemuseum	Noardburgum	M	10410	8501	8492	7289
Mineralogisch Museum	Grou	M	3200	2834	495	1444
Museum Ald Slot	Wergea	M	2600	1980	2684	3056
Museum De Trije Gritenijen	Grou	M	1840	1714	796	1129
Museum It Earmhûs	Warten	M	1200	1200	900	1200
Museum J. de Vries	Sneek	M				
Museum Joure/ Natuurmuseum Joure	Joure	M	17839	15118	14457	38017
Museum Smalingerland	Drachten	M	9500	8700	9600	9220
Oldtimer Centrum Select Museum	Joure	M	12649	13145		0
Schutterskamer	Sneek	M		850	500	
Streekmuseum/Volkssterrenwacht Burgum	Burgum	M	6850	5740	6446	6290
Aquazoo Friesland	Leeuwarden	D	41000	29000	45000	75000
Bezoekerscentrum Molen De Zwaluw	Burdaard	O	3000	2500	1900	2300
Botanische tuin De Kruidhof	Buitenpost	O	28000	28000	17500	12500
De Skelp	St Annaparochie	S				
Dekema State	Jelsum	M		5603	5713	6739

Naam attractie	Plaatsnaam	Cat	Aantal bezoekers			
			2000	2001	2002	2003
Friesland vervolg						
Eise Eisinga Planetarium	Franeker	M	33772	34767	36029	34471
Fogelsangh-State	Veenklooster	M	4000	4000		1500
Fries Natuurmuseum	Leeuwarden	M	33000	30000	36487	
Indoor Karting Berlikum	Berlikum Fr	K				
Informatiecentrum Terp Hegebeintum	Hegebeintum	M				
Inkooor Karting Leeuwarden	Leeuwarden	K				
It Gysbert Japicxhûs	Bolsward	M		297	312	700
Kaatsmuseum	Franeker	M		1250	1250	1250
Landbouwmuseum De Brink	Veenklooster	M			2950	4000
Munt- en Penningkabinet	Surhuisterveen	M	1231	1249	1174	776
Museum 'De Striid tsjin it Wetter'	Wommels	M	2056	1298	1523	1218
Museum Grutterswinkel	Leeuwarden	M	14500	16925	13800	13025
Museum It Braakhok	Ee	M		460	420	300
Museum Nanning Hendrik Bulthuis	Leeuwarden	M	534	200	200	
Museum Ruurd Wiersma Hûs	Burdaard	M	2600	2550	2570	2512
Museum 't Coopmanshûs	Franeker	M	8910	6553	3500	3904
Museum 't Fiskershúske	Moddergat	M	12000	9800	10196	10600
Natuurmuseum Dokkum	Dokkum	M	1777	3820	2600	2456
Oerka Museum	Oostmahorn	M		600	600	
Oudheidkamer Bolsward	Bolsward	M	3000	3550	2300	2850
Oudheidkamer Mr.Andrae	Kollum	M	700	360	400	450
Popta Slot - Heringa State	Marssum	M	4273	2761	2421	2619
Prinsessehof Leeuwarden Nationaal Keramiekmuseum	Leeuwarden	M	21439	20453	23195	26039
Sport en Recreatiebad De Blauwe Golf	Leeuwarden	S		350000	370000	398000
Sportvisserij Dageraad	Dokkum		4100			
Streekmuseum Het Admiraliteitshuis	Dokkum	M	3352	2620	2590	4040
Subtropisch zwembad Bloemketerp	Franeker	S				
Technisch doe-centrum Aeolus	Sexbierum	M		43000		30000
Themapark De Spitkeet	Harkema	M	4800	3200	5870	6000
Tolhuisbad	Dokkum	S	77076	75279	75237	69839
Tresoar	Leeuwarden	M	4000	4000		
Tsjerke en Uniastate Bears	Bears	O		1506	2398	
Verzetsmuseum Friesland	Leeuwarden	M	62500	52698	61343	57855
VVV Molenmuseum	Anjum	M	2271	1800	2041	2211
Bezoekerscentrum De Noordwester	Vlieland	M	8858	8464	8593	7252
Bezoekerscentrum Schiermonnikoog	Schiermonnikoog	M	63500	65000	65000	63300
Cultuur-Historisch Museum Sorgdrager	Nes Ameland	M	15500	15800	15200	18000
Gem. Centrum voor Natuur en Landschap	Terschelling West	M	26253	26303	23931	22262
Landbouw en Juttersmuseum Swartwoude	Buren Fr	M	15000	15000	15077	16000
Museum Tromp's Huys	Vlieland	M	6916	7289	7289	7252
N.V. Sportfondsenbad-terchelling	Terschelling West	S	54471	57000	61000	81000
Natuurcentrum Ameland	Nes Ameland	M	73000	75100	80000	50000
Reddingsmuseum Abraham Fock	Hollum	M	49500	52800	54000	52000
Terschelling museum 't Behouden Huys	Terschelling West	M	18600	17150	19600	14000

Naam attractie	Plaatsnaam	Cat	Aantal bezoekers			
			2000	2001	2002	2003
Friesland vervolg						
Vuurtoren Ameland	Hollum	O	73749			
Vuurtoren Vlieland	Vlieland	O	13000	12500		
De Vries Indoor Karting	Heerenveen	K				
Doolhofpark Dundelle Bakkeveen	Bakkeveen	A		30000	35000	42000
Duinen Zathe	Appelscha	A	130000	130000	120000	
Laagveenderij Museum It Damshûs	Ny Beets	M	5500	6000	7365	7889
Miniatuurpark Appelscha	Appelscha	A	80000	35000	26000	25000
Museum Oold Ark	Makkinga	M		1000	1200	1000
Museum 't Kiekhuus	Wolvega	M	459	493	354	330
Museum Willem van Haren	Heerenveen	M	16828	10158	12146	12875
Nationaal Vlechtmuseum Noordwolde	Noordwolde Fr	M		11400	13891	13442
Oudheidkamer Weststellingwerf	Wolvega	M	2000	1731	1984	1921
Sport- en Recreatiecentrum Thialf	Heerenveen	S	475000	650000	600000	475000
Streekmuseum Opsterlân	Gorredyk	M	6134	5964	6758	6845

Bron: Toerdata Noord

Tabel 10c Dagattracties Drenthe, aantal bezoekers 2000-2003

Naam	Plaatsnaam	Cat	Aantal bezoekers			
			2000	2001	2002	2003
Drenthe						
Aqualaren	Zuidlaren	S	134000	134000	133500	133400
Blauwe Meer	Hoogersmilde	R				
Breeland	Annen	O	6000	9323	9273	9742
De Sprookjeshof	Zuidlaren	A	105000	105000	105000	100000
Draaiorgelmuseum	Assen	M	9100			
Drents Museum	Assen	M	64000	51672	54051	86778
Familiepretpark De Vluchtheuvel	Norg	A		75000	65000	50000
Gevangenis­museum Veenhuizen	Veenhuizen	M	30836	34652	31943	33421
Herinnerings­centrum Kamp Westerbork	Hooghalen	O	88003	85476	100767	100200
Hondelhoeve	Eext	B	3000	3000		
Klokkengieters­museum	Vries	M				
Klomp­museum gebr. Wietzes	Eelde	M	2704	2117	1752	1792
Mol­duinbad	Norg	S	103000	102000	96801	98450
Mol­museum De Wachter	Zuidlaren	M	6500	6300	6400	6700
Museum De Buiten­plaats	Eelde	M	24425	26014	27696	29118
Museum Havezathe Mensinge	Roden	M	6000		6000	6000
Museum van Papierknip­kunst	Westerbork	M	6500	4035	3810	2675
Nederlands Museum Kinderwereld	Roden	M	35000	28000	26828	26000
Olie- en Korenmolen Woldzigt	Roderwolde	M	4200	4567	4214	3150
Party Ships & Trips	Midlaren	O	8000	14500	9600	12250
Speelstad Oranje	Oranje	A	300000	300000	275000	250000
Sport- en evenementen­centrum De Smelt	Assen	S				
Stichting Orvelte	Orvelte	M				22500
Verkeers­park Assen	Assen	A	130000	110000	100000	100000
Aquarenabad	Emmen	S	360000	360000	355000	550000
De Drentse Glasbloazer V.O.F.	Dalen	B	28000	15000	14000	9000
Drouwener­zand Attractie­park BV	Drouwen	M	54001	53628	93753	110000
Het Boomkroon­pad	Borger	O	120000	102000	106000	103000
Industrieel Smalspoor Museum	Erica	M	6500	7394	10914	9000
Kabouterland	Exloo	A	82000	82000	82000	85000
Keramisch Museum Goedewaagen	Nieuw Buinen	M	7000	7400	6400	5500
Museumboerderij Bebinghehoes	Exloo	M	6500	6012	8325	6092
Museummolen Jan Pol	Dalen	M				
Nat. Hunebedden Informatie­centrum	Borger	M	41000	41416	34928	33873
Naturisten­camping 't Verlaat	Valthermond	O	445	480	450	
Noorder Dieren­park	Emmen	D	1560000	1400000	1500000	1500000
Openlucht­museum "Ellert en Brammert"	Schoonoord	M	59641	56074	58783	55698
Stedelijk Museum Drenthe's Veste	Coevorden	M	3000	2100	3857	3029
Subtropisch zwembad Hunzedal	Borger	S				
Veen­park	Barger Compascuum	A	80000	82000	80000	80000
Zwaantje Hans Stokman's Hof	Schoonebeek	M	3000	1500		967
Bad Hesselingen	Meppel	S	265000	288042	281714	280738
Bezoekers­centrum Dwingelderveld	Ruinen	M	97000	137000	141000	140309
Cultuur­historisch Museum De Wemme	Zuidwolde Dr	M		2500	4700	5200

Naam	Plaatsnaam	Cat	Aantal bezoekers			
			2000	2001	2002	2003
Drenthe vervolg						
De Koloniehof	Frederiksoord	M	10000	10000	10245	10500
Drukkerijmuseum Meppel	Meppel	M	8700	8000	7900	
Fam. Snuverink	Tiendeveen	O	800	1000	1000	
Indoor Karting Hoogeveen	Hoogeveen	K				
Mirmar Zeemuseum	Vledder	M	16818	12974	11203	13449
Museum de 5000 Morgen	Hoogeveen	M			4751	4500
Museum v. glas en glastechniek	Hoogeveen	M	25000	20000	20000	15300
Museumboerderij de Karstenhoeve	Ruinerwold	M	9591	8750	9899	
Museumboerderij Pasmans Huus	Ruinen	M	1800	1520	1770	1478
Planetron	Dwingeloo	A	70000	72000	72000	68000
Vlinderparadijs Papiliorama	Havelte	D	34500	32000	37500	31500

Bron: Toerdata Noord

Tabel 11a: Bezoekersaantallen Evenementen 2003 provincie Groningen

Naam evenement	Plaats	Datum	Bezoekers
Groningen			
Jaarmarkt Aduard	Aduard	31-5-2003	3000
Damsterstadsfeesten	Appingedam	26-06-2003 t/m 13-09-2003	90000
Nacht van Appingedam	Appingedam	28-6-2003	20000
Voorjaarsmarkt Appingedam	Appingedam	16-4-2003	10000
Midzomerevenement Bedum	Bedum	19-6-2003	15000
Delfsail	Delfzijl	10-7-2003 t/m 14-7-2003	900000
Pinksterfeesten Delfzijl	Delfzijl	04-06-2003 t/m 09-06-2003	130000
Jaarmarkt Eenrum	Eenrum	29-5-2003	25000
Voorjaarsmarkt Finsterwolde	Finsterwolde	4-5-2003	7000
Lichtweek van Grijpskerk	Grijpskerk	25-08-2003 t/m 30-08-2003	2000
Festival Noorderzon	Groningen	21-08-2003 t/m 31-08-2003	125000
Bloemenjaarmarkt Groningen	Groningen	18-4-2003	100000
Meikermis Groningen	Groningen	09-05-2003 t/m 18-05-2003	100000
Zomerkermis Groningen	Groningen	22-8-2003	100000
Internationale Jaarbeurs Groningen	Groningen	29-08-2003 t/m 07-09-2003	82000
De 4 Mijl van Groningen	Groningen	12-10-2003	75000
Koninginnedag Groningen	Groningen	30-4-2003	60000
Swingin' Groningen	Groningen	30-06-2003 t/m 06-07-2003	60000
Kerstland Kermis	Groningen	24-12-2003 t/m 29-12-2003	50000
Eurovoetbal	Groningen	06-06-2003 t/m 09-06-2003	48285
Promotiedagen voor het Bedrijfsleven Noord-Nld	Groningen	04-11-2003 t/m 05-11-2003	33000
Bevrijdingsfestival Groningen	Groningen	5-5-2003	30000
Noorderlicht	Groningen	06-09-2003 t/m 19-10-2003	26000
De Noordelijke Motorbeurs	Groningen	24-01-2003 t/m 26-01-2003	20000
Bobstart Groningen	Groningen	10-07-2003 t/m 12-07-2003	17000
Onderwijsbeurs Groningen voor MBO, HBO en WO	Groningen	03-10-2003 t/m 04-10-2003	16500
Open dag FC Groningen	Groningen	2-8-2003	15000
Vakantie! De reisbeurs van het Noorden	Groningen	31-01-2003 t/m 02-02-2003	14850
Noorderslag weekend	Groningen	09-01-2003 t/m 11-01-2003	13500
Groningens Ontzet/Bommen Berend	Groningen	28-8-2003	12500
FC Groningen - Feyenoord	Groningen	2-11-2003	12500
FC Groningen - Willem II	Groningen	21-12-2003	12490
Tuin & Sfeer	Groningen	13-02-2003 t/m 16-02-2003	12000
Atelierroute Groningen	Groningen	24-05-2003 t/m 25-05-2003	12000
FC Groningen - Ajax	Groningen	5-10-2003	12000
FC Groningen - RBC Roosendaal	Groningen	28-11-2003	12000
FC Groningen - FC Utrecht	Groningen	21-9-2003	10000
Basketbal Festijn Groningen	Groningen	22-6-2003	10000
FC Groningen - NAC	Groningen	17-8-2003	10000
Woon- en Lifestylebeurs van het Noorden	Groningen	16-10-2003 t/m 19-10-2003	10000
FC Groningen - Vitesse	Groningen	25-10-2003	10000
Festival Weekend Groningen	Groningen	01-02-2003 t/m 02-02-2003	6400
Martinishow (Kleindierenshow)	Groningen	20-12-2003 t/m 21-12-2003	5500
Banenbeurs Groningen (dubbel)	Groningen	28-03-2003 t/m 29-03-2003	5000
Int. Indoor Concours Hippique Groningen	Groningen	18-08-2003 t/m 15-08-2003	4000
Megadance into 2004	Groningen	31-12-2003	3500
PC Discount Groningen	Groningen	25-10-2003	3000
NK Schaatsen Sprint	Groningen	22-02-2003 t/m 23-02-2003	3000
PC Discount Groningen	Groningen	2-3-2003	3000

Naam evenement	Plaats	Datum	Bezoekers
Vervolg Groningen			
PC Discount Groningen	Groningen	14-6-2003	3000
PC Sale Martiniplaza	Groningen	15-02-2003 t/m 16-02-2003	2000
PC Sale Martiniplaza	Groningen	13-04 -2003 t/m 13-04 -2003	2000
PC Sale Martiniplaza	Groningen	28-9-2003	2000
PC Sale Martiniplaza	Groningen	9-11-2003	2000
Noordelijk Amateur Treffen	Groningen	22-2-2003	1250
Paranormaal Beurs Groningen	Groningen	15-11-2003 t/m 16-11-2003	1000
Paranormaal Beurs Groningen	Groningen	29-03-2003 t/m 30-03-2003	1000
Jaarmarkt Grootegast	Grootegast	17-5-2003	10000
Kunstmarkt	Haren	21-08-2003 t/m 23-08-2003	10000
Carnavalsoptocht Kloosterburen	Kloosterburen	2-3-2003	6000
Pinkster warenmarkt Leek	Leek	06-06-2003 t/m 09-06-2003	35000
Lentefair	Leek	09-05-2003 t/m 11-05-2003	10000
Internationale Stoomdagen (in miniatuur)	Leek	29-05-2003 t/m 01-06-2003	10000
Internationaal Horse Power Run	Leek	27-4-2003	7000
Jaarmarkt Loppersum	Loppersum	17-9-2003	5500
Sunsation	Middelstum	26-04 -2003 t/m 03-05-2003	12000
Snikkeweek	Musselkanaal	28-05-2003 t/m 01-06-2003	20000
Paasmarkt Nieuweschans	Nieuweschans	21-4-2003	6500
Hamrikkermarkt	Nieuwolda	11-9-2003	3000
Jaarmarkt Oude Pekela	Oude Pekela	13-9-2003	40000
Schanspop Siddeburen 2000	Siddeburen	26-09-2003 t/m 04-10-2003	10000
Jaarmarkt Stadskanaal	Stadskanaal	3-9-2003	10000
Nelli Cooman Games	Stadskanaal	04-07-2003 t/m 06-07-2003	4500
Carnavalsoptocht Ter Apel	Ter Apel	1-3-2003	10000
Vakantiemarkt Veendam	Veendam	14-07-2003 t/m 28-07-2003	65000
Borgerswoldmarkt	Veendam	9-6-2003	8900
Veendam - MVV	Veendam	29-11-2003	6300
Veendam - FC Den Bosch	Veendam	11-12-2003	6300
Veendam - Helmond Sport	Veendam	22-8-2003	6300
Veendam - Sparta	Veendam	1-9-2003	6300
Veendam - FC Dordrecht	Veendam	12-9-2003	6300
Veendam - VVV	Veendam	26-9-2003	6300
Veendam - Stormvogels/Telstar	Veendam	10-10-2003	6300
Veendam - Heracles Almelo	Veendam	24-10-2003	6300
Veendam - Eindhoven	Veendam	7-11-2003	6300
Veendam - HFC Haarlem	Veendam	19-12-2003	6300
Veendam - Cambuur Leeuwarden	Veendam	22-11-2003	5000
Open Dag Veendam	Veendam	1-8-2003	3000
Op Roakeldais	Warffum	25-06-2003 t/m 29-06-2003	26000
Marneflora	Warffum	26-02-2003 t/m 02-03-2003	10000
Nacht van Winschoten	Winschoten	18-7-2003	100000
Adrillenmarkt/ Allerheiligen Markten Winschoten	Winschoten	3-11-2003	60000
Run Winschoten	Winschoten	13-9-2003	30000
Internationaal Indoor Concours Hippique Veendam	Zuidbroek	21-12-2003 t/m 04-01-2003	17500

Bron: Toerdata Noord

Tabel 11b: Bezoekersaantallen Evenementen 2003 provincie Friesland

Naam evenement	Plaats	Datum	Bezoekers
Friesland			
Dolle Nacht van Appelscha	Appelscha	26-7-2003	5000
Feestweek Balk	Balk	27-08-2003 t/m 31-08-2003	10000
Braderie Balk	Balk	11-07-2003 t/m 01-08-2003	5000
Voorjaarsmarkt Bergum	Bergum	12-5-2003	12000
Wâldrock Festival	Bergum	21-6-2003	12000
Heamielfeesten	Bolsward	25-06-2003 t/m 28-06-2003	10000
Bolle Tongersdei	Bolsward	2-10-2003	10000
Concours Hippique Buitenpost	Buitenpost	6-8-2003	5000
Veenhoop Festival	De veenhoop	11-07-2003 t/m 14-07-2003	2500
1-2-3 Braderie Drachten	Drachten	5-6-2003	27000
Peije Dei	Drachten	7-6-2003	20000
Agrarische Dagen	Franeker	17-09-2003 t/m 20-09-2003	30000
PC Franeker Kaatspartij	Franeker	30-7-2003	11000
Jaarmarkt Franeker	Franeker	17-9-2003	10000
Skûtsjesilen (SKS-kampioenschap)	Friesland	12-07-2003 t/m 25-07-2003	35000
IFKS-Kampioenschap/Skûtsjesilen	Friesland	26-07-2003 t/m 02-08-2003	20000
Visserijdagen Harlingen	Harlingen	27-08-2003 t/m 30-08-2003	150000
Harlinger Tobbedagen	Harlingen	24-07-2003 t/m 28-08-2003	40000
Bruine Vloeddagen Harlingen	Harlingen	12-04-2003 t/m 12-04-2003	15000
Harlingen-Terschelling Race	Harlingen	30-05-2003 t/m 31-05-2003	7500
Skoattermerke	Heerenveen	9-6-2003	80000
Pinksterkermis Heerenveen	Heerenveen	04-06-2003 t/m 09-06-2003	55000
Koninginnedag Heerenveen	Heerenveen	30-4-2003	50000
Eurovoetbal	Heerenveen	06-06-2003 t/m 09-06-2003	48285
Avondmarkt Heerenveen	Heerenveen	18-6-2003	40000
Essent ISU World Cup Speedskating	Heerenveen	07-03-2003 t/m 09-03-2003	36000
Turfstekersmarkt	Heerenveen	18-9-2003	35000
Open dag Heerenveen	Heerenveen	9-8-2003	15000
SC Heerenveen - FC Twente	Heerenveen	27-9-2003	14400
SC Heerenveen - Feyenoord	Heerenveen	23-8-2003	14400
SC Heerenveen - RKC Waalwijk	Heerenveen	4-10-2003	14400
SC Heerenveen - FC Zwolle	Heerenveen	8-11-2003	14400
SC Heerenveen - Roda JC	Heerenveen	20-12-2003	14400
SC Heerenveen - Groningen	Heerenveen	13-9-2003	14400
SC Heerenveen - NEC	Heerenveen	25-10-2003	14400
Aegon NK Schaatsen Afstanden	Heerenveen	31-10-2003 t/m 02-11-2003	10000
Night of the Koemarkt	Heerenveen	28-6-2003	7000
Ronde van Zuid-Friesland	Heerenveen	26-04-2003 t/m 27-2003-2003	3500
PC Discount Heerenveen	Heerenveen	19-4-2003	3000
PC Discount Heerenveen	Heerenveen	16-8-2003	3000
Friese Ballonfeesten	Joure	23-07-2003 t/m 27-07-2003	27000
Jouster Merke	Joure	24-9-2003	20000
Straatfestival Joure	Joure	18-7-2003	20000
Op 'e Sjouwer	Joure	18-7-2003	10000
Boerenbruiloft Joure	Joure	23-7-2003	10000
Nachtmarkt Joure	Joure	31-7-2003	7500
Kollummer Kaasdagen/Kalkaasdagen	Kollum	26-04-2003 t/m 30-2003-2003	15000
Oranjemarkt Kollum	Kollum	30-4-2003	14000
Marathon voor Paarden	Kubaard	9-8-2003	6000
Langweerder Merke	Langweer	28-08-2003 t/m 30-08-2003	10000
Zomerkermis Leeuwarden	Leeuwarden	24-05-2003 t/m 01-06-2003	75000

Naam evenement	Plaats	Datum	Bezoek
Vervolg Friesland			
Boot Holland	Leeuwarden	07-02-2003 t/m 12-02-2003	52906
Bevrijdingsfestival Fryslân	Leeuwarden	5-5-2003	40000
Straatfestival Leeuwarden (dubbel, zie Sirkus Ljouwert)	Leeuwarden	01-06-2003 t/m 01-09-2003	35000
Koninginnedag Leeuwarden	Leeuwarden	30-4-2003	32500
Bloemenmarkt Leeuwarden	Leeuwarden	29-5-2003	30000
Lunato Kermis	Leeuwarden	16-04-2003 t/m 20-2003-2003	25000
CSI Indoor Friesland	Leeuwarden	14-10-2003 t/m 18-10-2003	25000
Noordelijk Filmfestival	Leeuwarden	06-11-2003 t/m 09-11-2003	23500
Tuin Plus en Duurzaamheidsbeurs	Leeuwarden	26-02-2003 t/m 02-03-2003	21144
Bedrijven Contact Dagen voor Friesland	Leeuwarden	11-03-2003 t/m 12-03-2003	20984
Hobby	Leeuwarden	27-11-2003 t/m 30-11-2003	20000
Huis	Leeuwarden	23-01-2003 t/m 26-01-2003	18364
Landbouw Vakbeurs Noord-Nederland	Leeuwarden	01-10-2003 t/m 03-10-2003	16700
FPS Hengstenkeuring	Leeuwarden	09-01-2003 t/m 11-01-2003	14000
Holiday On Ice Leeuwarden	Leeuwarden	28-10-2003 t/m 02-11-2003	12500
Kerstfair FEC	Leeuwarden	13-12-2003 t/m 14-12-2003	10000
Cambuur Leeuwarden - Go Ahead Eagles	Leeuwarden	22-8-2003	9760
Cambuur Leeuwarden - AGOVV Apeldoorn	Leeuwarden	26-09-2003 t/m 26-09-2003	9760
Cambuur Leeuwarden - TOP Oss	Leeuwarden	10-10-2003	9760
Cambuur Leeuwarden - Excelsior	Leeuwarden	24-10-2003	9760
Cambuur Leeuwarden - de Graafschap	Leeuwarden	28-11-2003	9760
Cambuur Leeuwarden - HFC Haarlem	Leeuwarden	11-12-2003	9760
Intocht Sinterklaas Leeuwarden	Leeuwarden	15-11-2003	9000
Internationale Hondententoonstelling Leeuwarden	Leeuwarden	21-4-2003	8000
Kunstmarkt Leeuwarden	Leeuwarden	14-6-2003	7500
Briek	Leeuwarden	24-5-2003	7000
Hoofdstad Occasionshow najaar	Leeuwarden	24-09-2003 t/m 28-09-2003	6500
Extravaganza on Tour Leeuwarden	Leeuwarden	04-10-2003 t/m 05-10-2003	6500
Taptoe Leeuwarden	Leeuwarden	11-10-2003	5500
Hoofdstad Occasionshow voorjaar	Leeuwarden	19-03-2003 t/m 23-03-2003	5000
Dichters op Straat	Leeuwarden	3-10-2003	5000
50+ Vitaal	Leeuwarden	20-03-2003 t/m 23-03-2003	4500
Cambuur Leeuwarden - Emmen	Leeuwarden	12-9-2003	4500
Pasar Malam Asia Leeuwarden	Leeuwarden	04-04-2003 t/m 06-2003-2003	4000
PC Sale FEC	Leeuwarden	26-1-2003	3500
PC Sale FEC	Leeuwarden	30-3-2003	3500
PC Sale FEC	Leeuwarden	14-9-2003	3500
PC Sale FEC	Leeuwarden	2-11-2003	3500
Midwintercup	Leeuwarden	15-01-2003 t/m 18-01-2003	2500
Lemsterweek	Lemmer	19-07-2003 t/m 26-07-2003	75000
Lemmer Ahoy	Lemmer	29-05-2003 t/m 31-05-2003	25000
Hemelvaartbraderie Lemmer	Lemmer	30-5-2003	8000
't Roggefeest	Nes Ameland	1-8-2003	30000
Flaaijfeest	Nieuwehorne	27-9-2003	33000
Winter Fair Stania State	Oenkerk	12-12-2003 t/m 14-12-2003	10000
Naam evenement	Plaats	datum	bezoek
Berkoper markt	Oldeberkoop	30-7-2003	5000
Feestweek Oudemirdum	Oudemirdum	16-07-2003 t/m 19-07-2003	6000
Allegorische Optocht St. Nicolaasga	Sint Nicolaasga	4-9-2003	10000

Naam evenement	Plaats	Datum	Bezoek
Vervolg Friesland			
Pinksterfair Stania State	Oenkerk	07-06-2003 t/m 09-06-2003	8000
Elfsteden Oldtimerrally	Sloten Fr	31-5-2003	100000
Jaarmarkt Sloten	Sloten Fr	28-6-2003	2500
Sneekweek	Sneek	02-08-2003 t/m 07-08-2003	100000
Voorjaarskermis Sneek	Sneek	22-03-2003 t/m 30-2003-2003	50000
Vlootshouw Sneek	Sneek	1-8-2003	40000
Hardzeildag/Braderie Sneek	Sneek	6-8-2003	27500
Swinging Sneek	Sneek	30-8-2003	6000
Jaarmarkt Sneek	Sneek	20-5-2003	4000
Profronde Surhuisterveen	Surhuisterveen	5-8-2003	25000
Centrumcross Surhuisterveen	Surhuisterveen	3-1-2003	10000
Oerol Festival	Terschelling Midsland	13-06-2003 t/m 22-06-2003	50000
Harlingen-Terschelling-Sloepenroeirace	Waddenzee	30-5-2003	10000
Lindefestival	Wolvega	20-9-2003	30000
Najaarsmarkt Wolvega	Wolvega	17-9-2003	12500
Voorjaarsmarkt Wolvega	Wolvega	14-5-2003	7500
Jaarmarkt "Zolang als Workum"	Workum	30-7-2003	17500
Toeristenmarkt Workum	Workum	02-07-2003 t/m 27-08-2003	16000
Voorjaarsmarkt Workum	Workum	10-5-2003	10000
Vertrek Strontrace, Beurtveer en Visserijdagen	Workum	13-10-2003 t/m 17-10-2003	10000
Veekeuringsdag Workum	Workum	24-9-2003	5000
Epema State Zomerfair	Ysbrechtum	20-08-2003 t/m 23-08-2003	8000
Epema State Kerstfair	Ysbrechtum	11-12-2003 t/m 14-12-2003	5000

Bron: Toerdata Noord

Tabel 11c: Bezoekersaantallen Evenementen 2003 provincie Drenthe

Naam evenement	Plaats	Datum	Bezoek
Drenthe			
Gauloises Dutch TT	Assen	25-06-03 t/m 28-06-03	130.000
TT Kermis	Assen	21-06-03 t/m 29-06-03	80.000
Truckstar Festival	Assen	26-07-03 t/m 27-07-03	66.000
TT Nacht/feestweek	Assen	26-06-03 t/m 28-06-03	57.500
WK Superbike	Assen	05-09-03 t/m 07-09-03	48.000
Rizla Racing Days	Assen	02-08-03 t/m 03-08-03	45.000
Art Explosion livrelibre	Assen	31-5-2003	40.000
Bevrijdingsfestival Drenthe	Assen	5-5-2003	30.000
An American Sunday	Assen	11-5-2003	28.000
Koninginnedag Assen	Assen	30-4-2003	20.000
Duitse Autosport Festival	Assen	27-4-2003	16.000
WK Ijsspeedway	Assen	08-03-03 t/m 09-03-03	15.000
Viva Italia!	Assen	9-6-2003	12.000
Voorjaarsmarkt Assen	Assen	14-5-2003	10.000
Najaarsmarkt Assen	Assen	5-11-2003	10.000
British Classic Car & Bike Festival	Assen	16-08-03 t/m 17-08-03	9.850
Internationale Autoraces	Assen	31-05-03 t/m 01-06-03	7.000
Ducati Club Races	Assen	17-05-03 t/m 18-05-03	6.000
Landelijke Motordag(en)	Assen	30-04-03 t/m 01-05-03	5.000
NK Wintertriathlon	Assen	25-10-2003	3.000
Beiler Ummekeer	Beilen	11-07-03 t/m 08-08-03	35.000
Voorjaarmarkt Beilen	Beilen	5-5-2003	5.000
Concours Hippique Coevorden	Coevorden	30-06-03 t/m 02-07-03	6.000
Ganzenmarkt	Coevorden	10-11-2003	2.500
Zomeravondmarkten Dalen	Dalen	09-07-03 t/m 13-08-03	60.000
Drentse Fiets4Daagse	Drenthe	08-07-03 t/m 11-07-03	19.000
Vlomarkt Drenthe	Drenthe	21-6-2003	1.500
Vlomarkt Drenthe	Drenthe	15-3-2003	1.500
Vlomarkt Drenthe	Drenthe	19-4-2003	1.500
Vlomarkt Drenthe	Drenthe	17-5-2003	1.500
Vlomarkt Drenthe	Drenthe	19-7-2003	1.500
Vlomarkt Drenthe	Drenthe	17-8-2003	1.500
Bloemencorso Eelde	Eelde	06-09-03 t/m 07-09-03	80.000
Jaarmarkt Eelde	Eelde	14-06-03 t/m 14-06-03	25.000
Oldtimerbeurs Flowerdome Eelde	Eelde	29-11-03 t/m 30-11-03	10.000
Vlindermarkten Emmen	Emmen	08-07-03 t/m 26-08-03	200.000
C'est la Vie-festival Emmen	Emmen	27-7-2003	70.000
Gouden Pijl	Emmen	12-8-2003	50.000
Eurovoetbal	Emmen	06-06-03 t/m 09-06-03	48.285
Internationaal Full-Colour Festival	Emmen	31-8-2003	40.000
Internationaal Vliegerfestival Emmen	Emmen	22-08-03 t/m 24-08-03	35.000
Zomerkermis Emmen	Emmen	24-07-03 t/m 03-08-03	20.000
Bedrijven Contact Dagen Drenthe	Emmen	26-03-03 t/m 27-03-03	8.500
Emmen - FC Dordrecht	Emmen	14-11-2003	5.600
Emmen - Excelsior	Emmen	15-8-2003	5.600
Emmen - TOP	Emmen	29-8-2003	5.600
Emmen - Veendam	Emmen	19-9-2003	5.600
Emmen - Helmond Sport	Emmen	31-10-2003	5.600
Emmen - FC Den Bosch	Emmen	3-10-2003	5.500
Emmen - Sparta	Emmen	17-10-2003	5.000
Open Dag Emmen	Emmen	10-08-03 t/m 10-08-03	3.750

Naam evenement	Plaats	datum	bezoek
Vervolg Drenthe			
Bouwplan Emmen	Emmen	21-11-03 t/m 22-11-03	3.500
Schaapscheerdersfeest	Exloo	7-6-2003	6.500
Oostermoertentoonstelling	Gasselte	16-07-03 t/m 20-07-03	25.000
Zomerzondagmarkt Gieten	Gieten	3-8-2003	35.000
Internationale Superprestige Veldrit Gieten, om de Kärcher cup	Gieten	30-11-2003	5.000
Jaarmarkt Gieterveen	Gieterveen	5-7-2003	25.000
Hemelvaartmarkt Gieterveen	Gieterveen	29-5-2003	17.500
Jaarmarkt Hollandscheveld/ Feestweek	Hollandscheveld	25-08-03 t/m 30-08-03	55.000
Braderie Hoogersmilde	Hoogersmilde	15-7-2003	7.500
Dorpsfeest Hoogersmilde	Hoogersmilde	07-08-03 t/m 10-08-03	5.000
Ronde van Drenthe	Hoogeveen	11-04-03 t/m 13-04-03	100.000
Groenmarkt Hoogeveen	Hoogeveen	10-5-2003	25.000
Pulledagen Hoogeveen	Hoogeveen	7-8-2003	15.000
Pulledagen Hoogeveen	Hoogeveen	17-7-2003	15.000
Pulledagen Hoogeveen	Hoogeveen	24-7-2003	15.000
Pulledagen Hoogeveen	Hoogeveen	31-7-2003	15.000
Pulledagen Hoogeveen	Hoogeveen	14-8-2003	15.000
Pulledagen Hoogeveen	Hoogeveen	21-8-2003	15.000
Univé Drenthe Marathon	Klazienaveen	31-5-2003	20.000
Geraniummarkt Klazienaveen	Klazienaveen	5-5-2003	15.000
Donderdag Meppeldag	Meppel	10-07-03 t/m 14-08-03	25.000
Donderdag Meppeldag: Circus & Variétédag	Meppel	10-7-2003	22.500
Donderdag Meppeldag Dans & Muziekfestijn	Meppel	01-07-03 t/m 31-07-03	20.000
Donderdag Meppeldag Yarden's Internationale dag	Meppel	17-7-2003	20.000
Mokum in Meppel	Meppel	7-8-2003	20.000
Donderdag-Meppeldag Straattheater festival	Meppel	7-8-2003	20.000
Internationaal Concours Hippique Indoor Meppel	Meppel	07-11-03 t/m 15-11-03	13.000
Vogelmarkt Meppel	Meppel	6-9-2003	5.500
Vogelmarkt Meppel	Meppel	11-10-2003	5.500
Kerstmarkt Meppel	Meppel	06-12-03 t/m 07-12-03	5.000
SIVO, Internationaal Folkloristisch Dansfestival	Odoorn	30-07-03 t/m 03-08-03	35.000
Jaarmarkt Peize	Peize	2-8-2003	10.000
Rodermarktparade	Roden	20-9-2003	50.000
Rodermarkt	Roden	23-9-2003	50.000
Jaarbeurs van het Noorden	Roden	19-09-03 t/m 24-09-03	22.000
Roldermarkt	Rolde	9-9-2003	25.000
Zomerjaarmarkt Ruinen	Ruinen	2-8-2003	5.000
Jaarmarkt Wateren	Wateren	22-7-2003	10.000
Feestweek Zuidlaarder Markt	Zuidlaren	17-10-03 t/m 22-10-03	180.000
Zuidlaardermarkt®	Zuidlaren	21-10-2003	150.000
Landbouwwerktuigenbeurs	Zuidlaren	08-12-03 t/m 12-12-03	52.365
Caravana	Zuidlaren	19-02-03 t/m 25-02-03	48.082
Noordelijk Internationaal Concours Hippique Zuidlaren (NIC)	Zuidlaren	29-10-03 t/m 02-11-03	35.000
Nationale Oldtimer Manifestatie Zuidlaren	Zuidlaren	18-04-03 t/m 21-04-03	20.024
Salon Culinaire	Zuidlaren	10-02-03 t/m 13-02-03	15.118
Horesca	Zuidlaren	10-2-2003	15.118
Automotorsport/ International Racing Show	Zuidlaren	17-10-03 t/m 19-10-03	14.183
Wonen & Leven	Zuidlaren	30-09-03 t/m 05-10-03	13.023

Naam evenement	Plaats	datum	bezoek
Vervolg Drenthe			
Noordshow	Zuidlaren	02-01-03 t/m 04-01-03	10.000
Kreadoe Dagen ZuidLaren	Zuidlaren	14-03-03 t/m 16-03-03	9.178
Internationale Hondententoonstelling Zuidlaren	Zuidlaren	2-3-2003	8.000
PC Discount XXL Zuidlaren	Zuidlaren	12-1-2003	7.500
PC Discount XXL Zuidlaren	Zuidlaren	30-3-2003	7.500
PC Discount XXL Zuidlaren	Zuidlaren	25-5-2003	7.500
PC Discount XXL Zuidlaren	Zuidlaren	14-9-2003	7.500
Nacht van Zuidlaren	Zuidlaren	20-10-03 t/m 20-10-03	5.000
Voorjaarsmarkt Zuidlaren	Zuidlaren	9-4-2003	3.000
Zuidenveldfestival/-tentoonstelling	Zweeloo	23-07-03 t/m 27-07-03	70.000

Bron: Toerdata Noord

Tabel 12a: Totaal aantal overnachtingen per provincie per categorie, 2001-2003

	Groningen	Friesland	Drenthe	Totaal
Totaal 2003	2339	11460	7865	21664
Hotel/Pension	529	1155	566	2250
Bed & Breakfast	26	34	27	87
Kampeertreinen (toeristisch)	464	1987	1993	4444
Kampeertreinen (vast)	503	2666	2037	5206
Groepsaccommodaties	70	980	354	1404
Recreatiewoningen (verhuur)	499	2851	2452	5803
Tweede woningen	102	258	399	759
Watersport	146	1529	37	1712
Totaal 2002	2317	11208	8043	21568
Hotel/Pension	532	1101	608	2241
Bed & Breakfast	19	26	18	63
Kampeertreinen (toeristisch)	418	1913	1942	4273
Kampeertreinen (vast)	502	2663	2029	5194
Groepsaccommodaties	64	993	357	1414
Recreatiewoningen (verhuur)	542	2770	2661	5973
Tweede woningen	99	247	394	740
Watersport	142	1494	35	1670
Totaal 2001	2309	10950	7723	20982
Hotel/Pension	499	1.112	606	2.217
Bed & Breakfast	19	22	14	56
Kampeertreinen (toeristisch)	394	1.759	1.701	3.855
Kampeertreinen (vast)	535	2.674	2.070	5.279
Groepsaccommodaties	62	984	393	1.439
Recreatiewoningen (verhuur)	558	2.646	2.525	5.729
Tweede woningen	87	229	378	694
Watersport	156	1522	35	1713

Bron: Toerdata Noord

Tabel 12b: Totaal aantal overnachtingen per regio / per accommodatievorm over 2003

	Hotel/ Pension	Logies en Ontbijt	Kam (toer.)	Kamp (vast)	Groeps- acco	Rec. Won (verhuur)	Tweede woningen	Water sport	Totaal
Groningen	529	26	464	503	70	499	102	146	2339
Friesland	1155	34	1987	2666	980	2851	258	1529	11460
Drenthe	566	27	1993	2037	354	2452	399	36	7865
West-Groningen	26	8	185	134	27	125	25	45	574
Groningen-Haren	230	5	37	28	8	0	19	26	352
Eemsmond	61	4	70	95	15	106	5	29	384
Oost-Groningen	212	9	173	247	20	269	53	46	1029
Waddeneilanden	578	2	674	583	581	2001	0	16	4434
Friese Merengebied	143	7	328	554	229	410	135	854	2659
Friese IJsselmeerkust	180	13	577	949	80	281	76	501	2656
Zuidoost-Friesland	115	1	277	341	69	129	35	45	1012
Overig Friesland	139	10	132	240	21	31	13	114	698
Noordmidden- Drenthe	328	8	707	1163	177	347	222	30	2982
Zuidwest-Drenthe	130	14	712	646	96	396	126	7	2127
Zuidoost-Drenthe	109	5	574	229	81	1708	51	0	2756
Totaal	2250	87	4444	5206	1404	5803	759	1711	21664

Bron: Toerdata Noord

Tabel 12c: Totaal aantal overnachtingen per regio, 2001-2003

	2001	2002	2003
Groningen	2309	2317	2339
Friesland	10950	11208	11460
Drenthe	7723	8043	7865
West-Groningen	546	555	574
Groningen-Haren	317	360	352
Eemsmond	410	379	384
Oost-Groningen	1036	1023	1029
Waddeneilanden	4357	4463	4434
Friese Merengebied	2518	2585	2659
Friese IJsselmeerkust	2398	2497	2656
Zuidoost-Friesland	982	971	1012
Overig Friesland	695	693	698
Noordmidden- Drenthe	2850	3051	2982
Zuidwest-Drenthe	1986	2100	2127
Zuidoost-Drenthe	2886	2892	2756
Totaal	20982	21568	21664

Bron: Toerdata Noord

Tabel 13a: Beschrijving BIK-codes Recreatie en Toerisme

Horeca	
55301	Restaurants
55302	Cafetaria's, lunchrooms, snackbars etc.
55303	IJssalons
5540	Cafés e.d.
Logies	
5511	Hotel-restaurants
5512	Hotels (excl. HR), pensions en conferentieoorden
5521	Jeugdherbergen, kamphuizen e.d.
5522	Kampeertreinen
5523	Vakantiehuisjes, -bungalowparken
Cultuur, recreatie, sport en amusement	
74842	Organiseren van beurzen, tentoonstellingen e.d.
92322	Evenementenhallen
92331	Kermisattracties
9213	Vertoning van films
92321	Theaters, schouwburgen en concertgebouwen
92332	Recreatiecentra
92531	Dieren- en plantentuinen, kinderboerderijen
92532	Beheer van natuurgebieden
92521	Kunstgalerieën en -exposities
92522	Musea
92611	Exploitatie van zwembaden
92612	Sportaccommodaties (excl. Zwembaden)
92613	Exploitatie van sportvelden
92614	Exploitatie van overige sportaccommodaties
9304	Sauna's, zonnebanken e.d.
9262	Overige sport
9263	Binnensport
9264	Watersport
9265	Overige sport
9271	Loterijen en kansspelen
92721	Exploitatie van amusements- en speelautomaten
92722	Verzorgen van vistochten
92723	Hengelsport
92724	Recreatie n.e.g.
Personenvervoer	
6022	Ongeregeld personenvervoer per taxi
6023	Ongeregeld personenvervoer per autobus
61102	Passagiersvaart, veerdiensten (zeevaart)
61204	Passagiersvaart en veerdiensten (binnenvaart)
6200	Vervoer door de lucht
6323	Luchthavens en overige dienstverlening
Reisorganisaties en bemiddeling	
63301	Reisorganisatie
63302	Reisbemiddeling
63303	Informatie verstrekking op gebied van toerisme

Recreatiegoederen	
3512	Nieuwbouw en reparatie van sport- en recreatievaartuigen
52486	Detailhandel in watersportartikelen
52487	Detailhandel in sportartikelen
52488	Detailhandel in kampeerartikelen
52489	Detailhandel in caravans
Overige detailhandel	
52432	Detailhandel in lederwaren en reisartikelen
52481	Detailhandel in fotografische artikelen
71402	Verhuur van sport- en recreatieartikelen

Bron: Kamer van Koophandel

Tabel 13b: Beschrijving BIK-codes Watersport

Jachthavens	
92644	Jachthavens
Bootverhuur	
7122	Verhuur van schepen
71402	Verhuur van sport- en recreatie-artikelen.
Zeilscholen	
92643	Zeil- en surfscholen
Passagiersvaart	
61204	Passagiersvaart, veerdienst(binnenvaart)
Jachtwerven	
3512	Bouw en reparatie sport- en recreatievaartuigen
Overige watersportgebonden industrie	
174002	Productie zeilen, tenten en dekkleden
2911	Productie en revisie motoren en turbines
351102	Scheepsschildersbedrijven
36121	Interieurbouw
Watersportgebonden handel en diensten	
511402	Handelsbemiddeling in schepen en vliegtuigen
511804	Handelsbemiddeling sport- en recreatie-artikelen, speelgoed
51472	Groothandel in watersportartikelen
524861	Winkels in watersportartikelen
524862	Winkels in boten
632204	Overige diensten voor vervoer over water
92722	Verzorgen van vistochten

Bron: Kamer van Koophandel